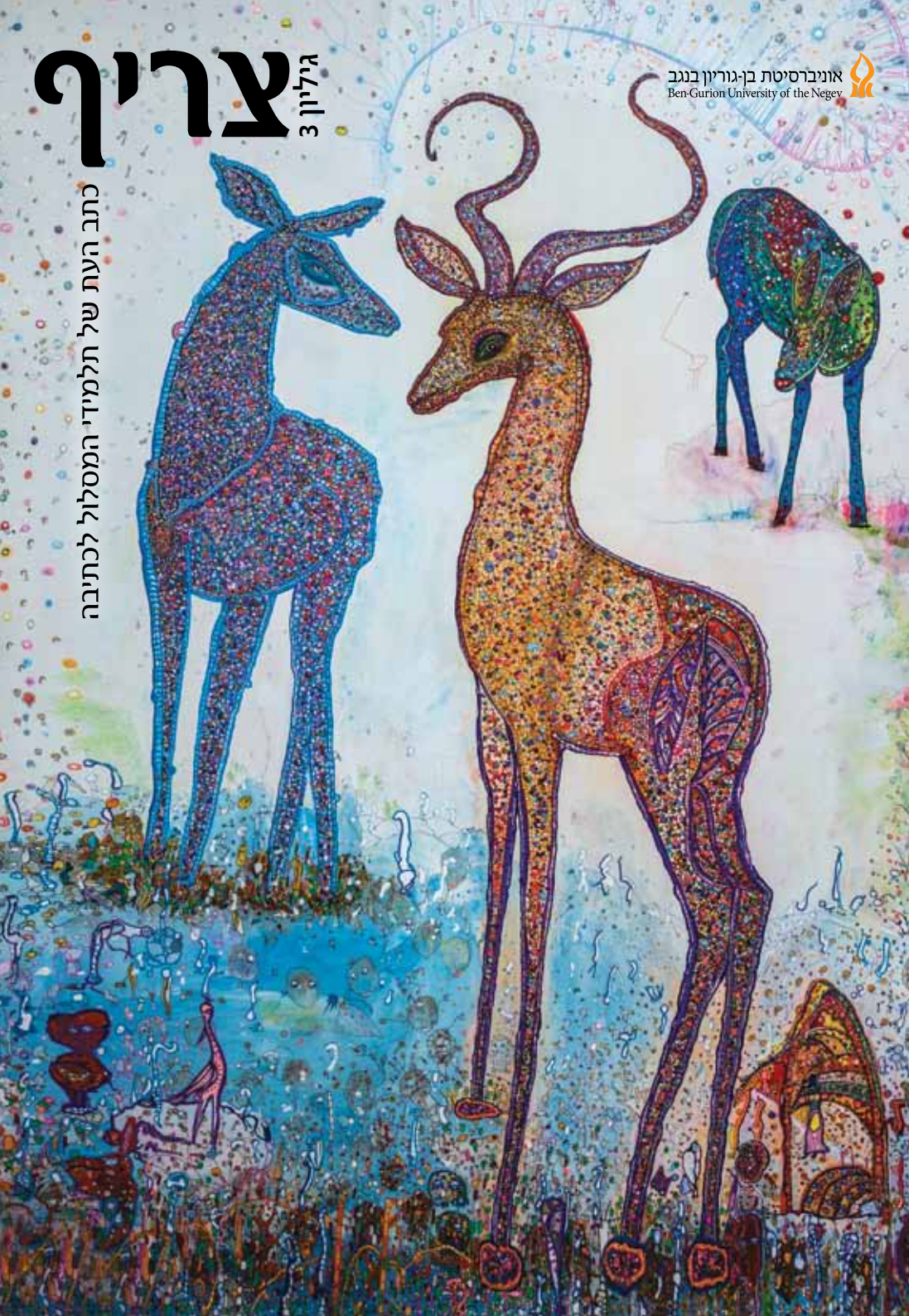

צריך גיליון 3

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
Ben-Gurion University of the Negev

כתב העת של תלמידי המסלול לכתיבה

Tsrif

Journal of the Writing Program
Ben-Gurion University of the Negev
P.O.Box 653, Beer Sheva 8410501, Israel

הַקְּשָׁרִים
המכון לחקר הספרות
והתרבות היהודית והישראלית

אוניברסיטת
בן-גוריון בנגב

הגיליון רואה אור בתמיכת טוני וסטיוארט ב. (ז"ל) יאנג

עורך אחראי: שמעון אדף

עורכי המדורים

שירה: ארז שחר, סלין אסיג

פרוזה: דינה עזריאל, ענבל גיל

עיון יצירתי: אורן קרבל, נועה שהרבני-סדן, עמית הכט

ריאיון: ארז שחר

עיצוב ועמוד: סטודיו אי. אר. דיזיין

דימוי הכריכה: מלי אלבז אלמנדן, "MAGIC"

צילום דימוי הכריכה: חן לוי

דפוס: יחידת הדפוס, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תודה לחמוטל צמיר על בדיקת הניקוד.
תודה לאסנת הבר קוטון על אירוח ישיבות המערכת בסטודיו אנקורי.

© כל הזכויות שמורות למחברים

ISSN 2411-5371

צריך

כתב העת של תלמידי המסלול לכתיבה
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

גיליון 3

קיץ 2016

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
Ben-Gurion University of the Negev

תוכן עניינים

7	פתח דבר/ שמעון אדף
9	ברכת השחר/ יסמין שפירא
10	היום־יום/ עומר שיבולת
13	מצב קיים/ גילי בלכר
15	עזוב את זה יציב/ עמיר עקיבא סגל
16	על הגבול/ נעמה דעי
21	ללא כותרת/ נועה רוטמן
23	[שלושה ננו-סיפורים]/ יצהר ורדי
25	אדום החזה וחרב/ אדוה קרני
27	[חופש]/ שי קומרוב
30	הבחורה שמכרה את הגוף שלה באיביי/ עדי תשרי
35	קרקעית/ שחר מזרחי
37	אל תשבי סתם ככה/ איריס רילוב
40	אין משיירין את הפת/ רוני צורף
41	אוטוביוגרפיה/ יובל דותן
45	"Untitled"/ גילי בלכר
47	מקיף/ עמית הכט
51	בוסתן כיאט/ רונה שחר
53	על המדרגות/ אמיר שגיב
54	על קו 31/ חן בת ציון
56	באנציקלופדיה של כל העמים/ סלין אסיג
59	סיכות ירוקות/ תומר און
62	[כשאמי מרתה ארחיץ]/ עומר בר עוז
		"ולקוות שהפעולה הזו תרחיב לו את התודעה גם במציאות",
63	שיחה עם (ועל יצירתו של) המחזאי אייל וייזר/ ארז שחר
78	משוררים עצובים/ אילנה סיון
79	קצה - גרילה בבובות/ ירון קרב
81	ניקו/ טלי עוקבי
83	שפת סימנים/ אורית גרוס

90	איך נעלמת פרה?/ סיון שיקנאג'י
97	שלמה ארצי דג זהב/ גדי טל
103	הציירת/ אדוה קרני
105	מלך הטריווייה (תסריט לסרט קצר)/ אורלי עסיס
116	פרפרים שחורים/ גאולה שינה
121	עילת הסגירה: חוסר עניין לציבור/ אפרת מור מילמן
129	השומר/ אדוה קרני
130	עובר בצנצנת פורמלין/ יונתן קלדרון
132	תלויה על קור/ ענבל גיל
135	"Funny Games"/ גילי בלכר
137	הכוח הפדמה/ אביגיל גרץ
141	תוכן משווק/ אליהו רוזנפלד
148	unio (בלוז אהבה)/ ארז שחר
149	"חיוכים בחולות" ו/או "מורן ועאדל"/ אור שלו
151	זוגיות/ פנינה ברקאי
152	איך אלה נודדת/ מאיה אבגר
154	ג'יין המתוקה/ דינה עזריאל
161	כמוך/ סוטה שלסט
163	כתיבה. קריאה./ נועה שהרבניסדן
168	שמע/ אודליה גולדמן

”אין רעב גדול מן
הרעב לגדל

דבר על זה עד שיתברר
לה, ילד, מה רצית לומר

כששאלת את העולם
”אם זה העולם”

~ישראל אלירז

פתח דבר

האם יצירה יכולה לקיים את אשליית הנאיביות שלה בימינו? והרי לכל מעשה יצירה אחורי הקלעים שלו, שבהם עולות תהיות על אודותיו. איזה חלק ביצירה מהווים התעתועים הנפשיים הכרוכים בעיצובה, המבויים הסתומים הנקרים במהלכה, הפתחים המתגלים בזהות הכותבת?

הקריאה בגיליון הנוכחי של "צריף" מזמנת תשובה מרתקת. נקודת המוצא היא תמיד הדחף להבעה עצמית. אבל הניסיון להקנות לו צורה מעלה שאלות באשר לאמצעי ההבעה. מה מאמצעים אלה מכחיד את הדחף, מכסה עליו, מרחיק אותו ממקורו? האין התחקות אחר השאלות על אודות היצירה מפוגגת את כוחה של היצירה, מערערת על שלמות הזהות הכותבת אותה? מתוך שאלות אלו שב הדחף ומבקיע ודורש את ביטוי הראשוני ביותר, את הקשר היסודי, הלא נגוע, שבין חוויה ומילה, שבין חוויה ודימוי. אם כן, זהו מחול מורכב – הפצעה פראית; תשוקה לספר, לשיר, לחשוב, להעניק דמות; חשד באמצעי הייצוג ובעצמי הכותב; חשש מפני החשד עצמו; חזרה לרגע היצירה הנקי. היוצר אייל ויזר מנסח במפגש עמו את החשד כלפי הייצוג ואת בעיות הזהות שהוא מעורר. התשוקות הקודמות לחשד, והרתיעה ממנו, ניכרות בכל יצירה מן היצירות, הספרותיות והחזותיות. החשיבה על החשד, על משמעותו ועל השלכותיו, משתקפת ביצירות העיון היצירתי השלובות בגיליון.

יותר מכל צורת כתיבה אחרת, הכתיבה המסאית, שהתרחבה לכדי "עיון יצירתי", מצליחה להמחיש את היחסים המורכבים שבין יצירה, פיגומי היצירה וזהותם של הכותבים; ומסיבה פשוטה – העיון היצירתי מבוסס על הפניית מבט בוחן אל האני הכותב ואל השיקולים המנחים אותו בהכרעותיו. עורכי כתב העת "צריף", ששם לו למטרה לחקור את תהליכי היצירה והכתיבה, מבקשים אפוא להקנות לצורת העיון היצירתי מעמד דומה לזה של השירה, הפרוזה והאמנות החזותית.

קריאה (והתבוננות) מפרה ומעוררת שאלות,
שמעון ארף

יסמין שפירא

ברכת השחר

שֶׁהטוֹב יֵשָׁא אֵלֵינוּ כְּנַפִּים
שֶׁהשֶׁמֶשׁ תִּזְרַח אֶל הַגֶּב וְלֹא לְתוֹךְ הָעֵינַיִם
שֶׁנּוֹכַח לְרְאוֹת אֶת הַיָּפִי
שֶׁבְּתוֹכוֹ
מִבְּלֵי לְמַצְמֵץ
שֶׁהָאוֹר יִפְעַם אֶל הַחוּץ
שֶׁהַנַּחַת תִּהְיֶה בְּשִׁפְעוֹ וּמַעַל לְזִמֵּן
שֶׁנִּכְוֵן אַחַד אֶל הַשְּׁנִי
שֶׁאֵלֵקִים יִמְצָא בָּנוּ
מְקוֹם לְקַרְא בּוֹ אֶת שְׁמוֹ

שֶׁהַזִּמְן לֹא יִתֵּם
שֶׁתִּחַנֶּה לֹא תוֹשֵׁב רִיקָם
שֶׁנֶּאֱהָב

היום-יום

עיון יצירתי

הבניין הגדול ניצב כמו ספינת תענוגות, שקולטת אליה מכוניות עובדים בכוקר ופולטת אותן לקראת ערב, או בלילה מאוחר. חשמל וחמצן מסופקים דרך צינורות מסתעפים למסדרונות ולחדרים. בירכתיים פורקות משאיות חומרי מזון, ושלושים וחמישה טבחים עומלים על ארוחת הצהריים.

שקפים מתחלפים לי מול העיניים, ישיבת שיפור ביצועים. מנהל שיווק מוצר מסביר כמה חשוב לקצר את זמן ההמתנה של המשתמש מרגע הלחיצה ועד שמופיע מסך ההפעלה, ולקוח שימתין יותר משלוש שניות יעדיף בסופו של דבר לעבוד עם מישהו אחר. בדברים כאלה נמדדת חברה. בדרג הטכני מתנהלת שיחה בין מתכנתים על לולאות ארוכות ומיותרות, על זמני ציור מסך בדרכים שונות, ועוד שקפים, הפעם עצי ירושה של מחלקות אובייקטים, והאורות מעומעמים, אני רוצה לישון, הכול צף ושט ואני מפליג לי למקומות עם קווים רכים וקורמוֹרָנים שחורים.

אחרי שנגמרת הישיבה אני הולך למטבחון, שלושים וארבעה צעדים, דורך על האדים של עצמי מאתמול. במטבחון המנקה חותכת פירות ואני לוקח שלושה פלחי תפוז ושלוש פרוסות קיווי וערגלית אחת, שאוכל בנגיסות קטנות תוך שתיית הקפה בחדר. בחדר שלי מול מסך המחשב אני בוחן שורות קוד בתכנית, סופר מעברים בלולאות. איני זוכר את פרצי המחשבה, התודעות הזעירות מאתמול.

בהפסקת צהריים, שבע מאות אנשים במרתף אוכל ענקי אוכלים כרעי ציפורים, וכולנו מסתכלים לכולנו בעיניים, ומתחזקת תחושת הגזמה, אתה זה לא אני. לפעמים יש לי כאב ראש, לא בגלל האוכל שדווקא טעים, ולא בגלל ציוץ הציפורים שלא נפסק.

בערב אחרי שהראש נד מעצמו אני אומר שלום ונכנס למכונית כסופה.

שער יציאה של חניון נפתח כמו מקור, אני מדבר למכונת לאט ובקצב אחיד, ואומר לה להתקשר הביתה.

אישה עונה, אני שואל מה שלומך, שואל אנטיביוטיקה לילד. כשתיגמר הגרסה בסוף יולי נהיה נשואים עשרים שנה, ואני עדיין לא יודע איך לשמוע אותה. כי מעבר למילים שעוברות בַחוטים בשפה עברית, שלומי בסדר, מוקסיפן עשרה ימים, יש קול שאני לא מקשיב לו ובו נאמר, למה אתמול אחרי האוכל הלכת לחדר כשהייתי כאן.

מנתק. צריך לעצור בדרך ולקנות חזה עוף לשניצלים לילד וגם תפוזים בשביל מיץ שיבריא, צריך לקבל אותו כמו שהוא, עם הדברים הקטנים. כמו בתכנות, מחלקות האב מורישות חסרונות למחלקות הילדים.

מצד אחד מול אלף כפילי אני מרגיש סחרחורת. איני חד־פעמי והעולם לא יחסר אותי. ומצד שני עשרים שנה ואישה אחת שונה. לרגע זרות ולרגע נכפלות, ושתי ההרגשות לא מתקזזות, כלל לא מכירות אחת את השנייה.

היום־יום קיים בחוקים, במבטים ארוכים. בכל יום רביעי באחת־עשרה ישיבת סטטוס. ועשרים ושלוש שנה אנחנו ישיבים באותה מיטה, ואת הכיסא הזה שעליו אני יושב תשע שנים לקחתי איתי ממקום העבודה הקודם, אליו הנסיעה היתה קצרה יותר. ולפעמים החוקים זולגים פנימה, לרגעים שבהם אנחנו מצמצמים עין ומפנים את הראש בזווית קהה.

אך עכשיו בשנייה זו, כשאני עוצר מלכתוב ולוגם מים וכרגיל הם כמעט מציפים את הריאות וחונקים, כשאותן מחשבות נימיות צצות ודורשות יחס, כשאני חש זר, או משוכפל, או בדיוק כשציפור שחורה עם פס צהוב מִזון פולש עומדת על אדן חלון ירוק בקיר־מסך של משרדים, ומחשבה דקה מבינה שגם הציפור קשורה אלי, אז הקיום כל כך חזק שאין בכלל יום־יום עכשיו. ברגעים כאלה, המועקה מפנה את מקומה לקיום שלי, עד לפעם הבאה.

*

הניסיון לתפוס ולהגדיר את היום־יום הוא כמו זיכרון, קורא לדברים בשמם. הסיפור מצטמצם והרקמה שלו אובדת, הוא הופך למילים, מהן מתרחב דבר חדש. לעתים יש הרגשה שהזיכרון הוא יותר מן התיאור שלו.

המאבק בין שמם של הדברים, סדרם, ובין הדברים עצמם קורה בגבול, ליד השפה. כשנמאס מן הפרטים שלא מצייתים, מן הבשר של הדברים שקורים לאט, אני מחפש מילים ושלד שיהפכו את ההווה לזיכרון פתור.

ומצד שני –

הולך למעלה מתנדנד

בעוד הכול קורה נמוך

בלשד

בדשא החתוך.

*

יצאנו מבית ילדותה של אמי. אבא שלי כבר התקדם והוא מחכה באוטו חסר סבלנות. הוא נהנה להתניע לפני שכולם מוכנים ולהתרגז כשמאחרים.

למרות שכאב לי הראש מרוב חום, אבי נסע לים של ראשון. דרך שביל אחורי ומושבה מוצלת הוא פונה לכיוון הגשר שעובר מעל הכביש המהיר, האוטו מתאמץ בעלייה על הגשר הצר, אנחנו גבוהים, המכוניות למטה ממהרות ואנחנו אטיים מתענוג. האוויר נפתח, אבא שלי מחייך אלי במראה.

גילי בלכר (בוגר שוקר), "מצב קיים", 2013, טכניקה מעורבת, 81x99 ס"מ

עזוב את זה יציב

זה ישאר יציב. אני אהיה יציב. נקדת
המוצא תשאיר נקדת המוצא. יהיה קשה
מאד להפיל חתיכות. אפשר יהיה להפיל
את הכל בבת אחת. שאף אחד לא יקרא את
זה ברצינות. אפשר יהיה גם להפיל
חתיכות בהשקעה מספקת, נכרת מאד.
רפוע בגדל רפוע אבן. קשה מאד יהיה
להגיע למקומות שלפחות פעם ביום
רוצים לצאת מהם. לא משנה. תמיד הוזה
אפשרי מהבהב ומאים על מה שהשג.
לא תמיד משהו משג, פמוכן. עזוב
את זה יציב. עדיף יציב. אם בכל מקרה
אתה נחנק, עדיף שיהיה יציב.

על הגבול

עיון יצירתי

“הַיָּם וְהַחוֹף זֶה לְיַד זֶה תָּמִיד. שְׁנֵיהֶם
רוֹצִים לְלַמֵּד לְדַבֵּר. לְלַמֵּד לומר
רַק מְלֶא אַחַת. הַיָּם רוֹצֵה לומר ‘חוֹף’
וְהַחוֹף רוֹצֵה לומר ‘ים’. הֵם מִתְקַרְבִּים,
שְׁנוֹת מִלִּיּוֹנִים, אֶל הַדְּבוּר, אֶל אַמִּירַת
הַמְּלֶא הָאַחַת. כְּשֶׁהֵם יֹאמֵר ‘חוֹף’
וְכֶשֶׁהחוֹף יֹאמֵר ‘ים’
תָּבוֹא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם,
יִחְזַר הָעוֹלָם לְתֵהוּ”
(יהודה עמיחי)

אצבע

מספרים שכשתינוק נולד, הוא חושב שהכול הוא. אין עוד מלבדו. אימא שלו היא אחד החלקים היותר מוצלחים בו, והמסור שמנסר בחוץ או הטיטול שמגרד הם מהחלקים הפחות מוצלחים. הכול כלול בו. אין בלתו.

יום אחד הוא מגלה – הרבה פעמים ניסיתי לדמיין את התדהמה שבגילוי – שיש עוד. מעבר להשגתו. קיים בעולם שונה שאינו הוא. יש כאב שאינו שלו. תקווה שאינה לו. אנשי המקצוע קוראים לזה – הגדרת גבולות גוף. יש לי סוף. משהו אחר מתחיל.

אם כל אדם נולד ושאלה בפיו, זו השאלה שחיכתה בפיו. היא ליוותה אותי בכל מסגרת שהייתי בה, בתפקידים שהחלפתי בחיי, בין חברי, במשפחתי. יש אנשים שכואב להם באיבר שכבר אינו שם, שנגדם.

לי כואב לפעמים מחוץ לגבולות גופי, בחלקים שפעם, לפני שנוסד זיכרוני, נדמו כשייכים לי: כואב לי באחרים, בעץ ובפרח, באישה הזקנה, בהר, בילד שמעבר לכביש. לפעמים אני מרגישה מחוץ לגבולות גופי. נצמתת עד כדי התקפלות לשניים, עד כדי דמעות כשמישהו מושפל במרחב סביב, או מצטהלת פיזית, מבהונות הרגל ועד קצה האף כשמישהו מאושר – אלה רגעים קטנים של איחוי שתמיד אחריהם אני מרגישה קצת כמו באיבוד וקצת נשכחת. הבדידות קשה יותר תמיד אחריהם.

מתי אנחנו יודעים שתינוק כבר שבוי בגבולות גופו? כשהוא מצביע. כשהוא מתחיל לתת לדברים שמות. אפילו בתוך עצמו הוא יכול להצביע ולהגדיר: הנה יד ויש עין, אף, אוזן, ריאה. יש "שם" ו"פה". יש "אבא" ו"את זה". אפשר לשים את האצבע. אפשר להגדיר. בפעולת ההגדרה היתה תמיד בעיני איזו בדידות. החיים הרי ארוגים יחד, מתנשמים יחד, מכיוון שהסיבה היא תחילתה וסופה של שאלה ואב הוא תחילתו והמשכו של ילד. ההגדרה מעושה תמיד מכיוון שהכול שלוב.

חבר מוזיקאי הסביר לי פעם עד כמה המוזיקה המערבית היא כליאה לתבניות, התעלמות משטחי אפור. התווים אינם מוחלטים, יש חצאים ושלישים וקולות שאינם כלולים במערכת הסימנים הזאת. המוזיקה המזרחית מכירה בהם ואילו המערבית מתעלמת. הם לא מוגדרים ולכן אינם.

הגדרה היא כליאתה של מהות דינמית בגדרות. הפיכתה לפרט סטטי מגודר. תלישתה מהקשר רחב יותר שבו היא קשורה. תמיד הייתי טובה בהגדרות. תמיד שנאתי אותן.

לך לך

הצמחים החזקים ביותר, ששורשיהם נטועים הכי עמוק הם צמחי המדבר. השממה סביבם, הצורך להתקיים כעצמי הנלחם לעצמו, מאלצים לגדול אל השמש ולהשריש אל המים. אחד הרגעים המכוננים של ספר הספרים הוא הרגע שבו האל מפורר את האחדות של בני האדם – "הֵן עַם אֶחָד וְשִׁפָּה אַחַת לְכָל־ם, וְזֶה הַחֹלֵם לַעֲשׂוֹת; וְעַתָּה לֹא־יִבָּצֵר מֵהֶם, כֹּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת." רק זה יכשיר את הקרקע לאיש אברם, שנקרא עברי, זה שכל העולם מן העבר האחד והוא מן העבר השני,

שבו ימצא האל את מבוקשו על פני האדמה. הציווי "לך לך" הוא בגוף ראשון יחיד, שכן מסעות אמיתיים נעשים באופן פנימי ועצמוני. את הגאולה מצאתי פרטית מאוד. אין גאולה שפוכה, אין הצלחה ניגרת. כדי לאגום מים צריך ליצור כלי אטום ומבודד, בלי כלי המים נשפכים. רק בתלישתו של פרט מההקשר הרחב שבו הוא מסתתר אפשר להבחין בו ממש, ניתן לגדלו. בתוך הכלל הוא ינשום אבל לא יתפרץ אל על, יאבד את עצמו בתוך ההקשר.

גם היכולת שלי ליצור מתפרצת בתוך גבולות חנוקים. ככל שמאפשרים לי פחות מרחב כך יהיה פרץ היצירה גדול ופראי יותר. את העצמי הפנימי הלוהט שלי גידלתי בתוך צרות מחשבה צוננת שאליה פּוֹנְנִי להצטרף. אחת המיומנויות החשובות ביותר היא הברלה – בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, ביני ובין האחר שמחוץ לי.

כסופו של דבר זהות היא הברלה. המילה זהות תמיד נדמתה לי כגזורה מהמילים זה וזהו: יהודייה, ישראלית, אישה, נעמה. זהו. יש אנשים שמקופלים באותו זהו כמוני ואז אני קרובה אליהם. יש אנשים שמחוץ לזהו ואז הם בלתי מושגים.

הזהות מעולם לא היתה טבעית לי כמו ההתרחבות.

אלוקים

המקום שבו ההתרחבות שלי היא מתת פלא, הוא עולם הרוח היהודי-מונותאיסטי. ביהדות הרי האל הוא בלתי מוגדר. הוא אינו גוף ואין לו דמות הגוף. אנחנו יכולים לאפיין אותו: רחום וחנון, ארך אפיים ורב חסד ואמת, אבל אחוזי הפחד הקדמוני מפני פסל ותמונה אנו נזהרים מאוד מלהגדיר, מלהפוך אותו לממש. ההגדרה היחידה בה אנו מעזים להגדיר אותו היא אחד. שמע ישראל ה' אלוּקֵינו ה' אחד.

תחושת אחדות העולם היתה לי טבע: לעצום עיניים ולשמוע סירנה מייללת ותינוק צוחק וצלצול בית ספר מתנגן ולדעת ריבועי שדות ונהמת אוקיינוסים סמויים מן העין ולחשוב: הכול אחד ורק ראייתי את הדברים כדברים הופכת אותם לכאלה. ההוויה עצומה בגודלה והיא לא טובה כשם שאינה רעה. אחת ההבנות הראשונות שלי, אקסיומות הקיום, היא זו שגם טוב ורע הם מושגים שגידרו בני האדם על מנת להרגיש בטוחים. ההוויה גדולה בהרבה מחלקות קטנות אלה של

הלשון, והיא כוללת אותי בתוכה ואני קוראת לה אלוקים. האלוהות היא הבלתי נראה שמחבר ביני לבין מה שנגדע ממני. היא התקווה להתחבר מחדש לכל המחוז לי שנקרע ממני כשהבנתי את גבולות גופי. אדם שיכול להתרחב מגבולות עצמו הוא מונותאיסט מחונן. הוא הרי חווה את העולם כאחדות שהמחיצות בה הן אחיזת עיניים (ויסלח לי הבעל שם טוב על השימוש במונחיו). אבל דת היא חוק. אדם שמתקשה בגבולות הוא מונותאיסט מחונן אבל לא דתי מחונן. המצוות מעולם לא נקשרו בתודעתי ישירות לאלוקים, הן בעיני גבולות שקבעו אנשים ראויים שהאל היה מצוי בהם כשם שהוא בכול והם היו חכמים דיים להבחין בו. לא די בלהרגיש – גם החיות מרגישות באחדות, אולי אף טוב ממני. כמה פעמים דאבתי, יושבת עם חבורה של חברים ואיני אוכלת כי האוכל אינו כשר, נזכרת לברך אחרי ובריעבד, ממלמלת אל מול גבותיהם המורמות של חברים לא מכירים, המבט הפגוע של אלו שאיני רשאית לכלול בטקסי, המבט המלגלג של אלה שמחוז להם. מחשבות הכפירה הטורפות כל העת: שאלה מעשים ריקים, קפידות לא חשובות, הרי אין למעלה איש זקן שסופר בגיר על לוח שחור את חטאי ומצוותי, הרי אין סופר, אני היחידה שסופרת בנאמנות, שעומדת על הגבולות האלה שלא אני יצרתי, אני היא שמנחמת אותי ואומרת – זו את, כאן את נגמרת, התמלאי ענווה, לעזאזל.

האחר

נזכרת בעיר שרחוקה מכאן קילומטרים רבים, בחבורת נערים שאהבתי אהבה פשוטה מאוד. נאלצתי לעזוב אותם כי הגיע הזמן. כאב הפרידה, הבכי, ההיקרעות מהם ומהחלק שלי שלקחו לעצמם, אבל גם תחושת האהבה העזה, המשתלבת, שהכתה בי ברגעינו האחרונים יחד, התחושה הכי מרה, הכי חמה של יחד אחד אחרון. המרחב ביני ובינם פרוץ פתאום, אין ביני ובינם, הכול שפוף: כל הרגשות הכי פנימיים. נחמה היה לי הביחד הזה פתאום, מקום להתרפק עליו בזיכרוני.

תמיד ככה בשבילי, בני אדם הם עולמות שאני אוהבת לתור, אוהבת לנחש, מחפשת את הפנים המוסווה יותר, אני צריכה להרגיש קשר חזק וחי עומד ביני ובינם. אוהבת לאהוב אותם. אני מאמצת לי במסתרים את השפה שלהם ומגלגלת אותה על לשוני, מנסה את הצחוק שלהם,

מנחשת את הכאבים הכמוסים, ומתבלבלת לפעמים, כי מאז ומעולם היה לי קשה לשים את הקו הזה ביני ובינם – פרידות מאלצות אותי להכיר בקו הזה.

לפעמים האני והם הזה קשה וכבד לי מאוד, כמו ללכת עם טון על הגב: כל כך הרבה לדאוג ולאהוב, כל כך עמוס בעולם המחשבה הקטן שלי. בקו הזה, של הפרידה, שם מתגלה לפני בשלמותה האחדות שלי ושללהם שנוצרה. ברגעים כאלה אני חווה עד תומו את צער הנתיקה וחושבת איך זה ודאי היה כשנפרדתי בינקותי מהעולם כולו – כמה כאב לי. מאמינה בגבולות ולא מאמינה להם. עייפה תמיד ואחת תמיד. לפעמים, כשאני יכולה עוד, אני עוצמת עיניים ומתנשמת לרגע עם האחדות הגדולה, האינסופית, ואז אני יכולה.

גבול לים

ירמיהו, אחד הנביאים האהובים עלי, מתייחס לגבול הפיזי הממשי היחיד בעולם – קו החוף: "אֲשֶׁר־שָׁמְתִי חוֹל גְּבוּל לַיָּם, חֶק־עוֹלָם וְלֹא יַעֲבֹרְנָהוּ" (ירמיהו, ה, כב). הגבולות האחרים בעולמנו – מדבר וארץ פורייה, יער ושדות, ההר והגיא, הם דינמיים יותר איכשהו, מתמשכים יותר. קשה להצביע על קו הגבול. קו החוף הוא מוחלט – המים גואים לכמה שעות, מתקדמים מטרים ספורים, חולי ירח, אבל אז נסוגים. החול נודד ברוח אבל תמיד נשאר מספיק לחתום את הים. "חֶק־עוֹלָם וְלֹא יַעֲבֹרְנָהוּ".

הגבול קיים. אני יכולה להרגיש את הקצוות שלי, אני יכולה להצביע על המקום שבו אני נגמרת, אבל עם זאת הוא לא רלבנטי. אני מתהלכת סביב משמעותו בספק.

פתחתי בשירו של יהודה עמיחי, שבחר בגבול המוגדר ביותר, המוחשי ביותר, כדי להראות את הקונפליקט שאותו אני חיה – בין גאולה לתוהו. עמיחי מתאר את רצונם העצום של הים ושל החול לאחוז זה בזה במילה, לכלוא את מהותו של האחר בדיבור, להגדיר, להשיג, להביא גאולה, בשעה שמתחת רוחש התוהו, תערובת הקצוות הפרומים, כל הלא מושג, הלא מוחלט, הלא נאמר, התהייה הגדולה שרוחשת מתחת לגבולות הנוקשים – האומנם?

נועה רוטמן, "ללא כותרת"

[שלושה ננו-סיפורים]

הכול דבש

מכתב הפטורין נשטמט מיִדו ננחת על בצת הדבש שנקותה סביב הצנצנת המנפצת; הדלת היתה פתוחה. מיִשהו, משהו, חכה לו בפנים ופניו לא לטוב, ומתוך האטם הפתאמי בגרונו עלה בו חייוִף קלוש לנכח הידיעה הבהירה שחיי כִּבֵּר לא ישובו לקדמותם המשמימה, הנגפת כעת בידי אותה מזיגה מסעירה של הפתעה ואימה ומחנק והלמות-לב שידעו ודאי המפליגים לארץ-לא-נודעת, והוא הרבין את ראשו ופקח את עיניו והביט בלוגו המִכָּר של מעסיקו בראש המכתב ספוג הדבש, והרחש מתוך הבית שדלתו פתוחה העלה בעיני רוחו שודרת יפה וגבוהה ואפלת-שער ובנידה אקדח, והוא הרים את ידו וצלצל בפעמון ביתו שלו.

הספרון

מחר ישלח הספרון לתעודתו, העורכת. אוֹלִי יביא לי שכר-מה. האותיות הקטנות מתחברות לכדי מה אֲבָל אני רֵעֵב. העורכת הבטיחה לקרא ואולי תתאפשר מקדמה. אני לבדי. בכמה מקומות נמרחת הדיו וקשה להבין את הכתוב. לא דמעות הן: זעה. החם הזה שמגרש את כלם למזגניהם. שלי נפח את רוחו. כעת הדף האחרון בספרון הזה, שאמרתי לכנותו "הספר הקצר" אֲבָל השם כִּבֵּר תפוס, אמרה העורכת בנויפה. בין שני חורקים פרוֹרִי הלחם היִבֵּשׁ, או שְׂמָא היִבֵּשִׁים. מכל מקום: חורקים. עז תועה, שקית של גילון בפיה, משרבבת את ראשה מפתח הבית. בבקר אגש לבית הדאר.

מאה כוכבים

בגלל החמסין הוא לא בא, בגלל החמסין מנצנצת התקנה כִּאֲלֵף גחליליות, אֲבָל הוא: לא בא. סֵכֶר שפוף על שלחן הקפה ונמלים, נמלים מחטטות בו. לו יכלתי לזוז הייתי מועכת, נושפת, ממיתה. הצמא מציק יותר מהעדרו; והעדרו, כאמור לעיל, בגלל החמסין. מראה הספר מעורר את בלוטות הרק אֲבָל הראש כואב, כואב. אוֹלִי יבוא? הבטיח. הנה הספר. כמו מאה כוכבים אֲהַבְתִּי, הוא אומר לה שם, כאלו ספר. עלפות קהה יורדת על גוי והספר נשטמט לרצפה. בחוץ נמשך השֵׁרֵב.

אדוה קרני, "אדום החזה וחרב", צבעי מים על נייר

*

חפֿש.

קמתי מהמכתבה. אני רוצה להתעכב רגע על זה שבחרתי לומר מכתבה, ולא, נניח, שלחן כתיבה או שלחן עבודה או משהו כזה. וזה לא דווקא שאני אומר שזה חשוב, אבל רציתי להתעכב על זה רגע. קמתי מהמכתבה ויצאתי אל הגג. רצתי אל הקצה וקפצתי למטה. לא. הספור מתחיל קדם. כשנולדתי, הייתי צריך לחצב מן התהו את העולם הזה. סתתי אותו בקו מתאר שהפרידו בין דבר אחד למשנהו, כמו שקף שמנח מעל תערכת קוקטיל ג'ונגל מבעבעת, נו, אתם מכירים. לפעמים השקף משתנה, ולפעמים המקום שלו ביחס למערבלת משתנה, וזה מעיף לנסות להבין מה קורה שמה ביניהם, שלא לדבר על לכונן את הקשר השבור הזה.

ככה הכרתי את הור. הור הוא אני של הלילה. לא ממש של השעה לילה, אלא של הלילה הקוסמי שנחת על תל אביב כשעוף החול עזב את הקן שלו בראש מגדלי עזריאלי, לו היה קורה דבר כזה. הור יודע דברים רבים. להור כשרונות רבים. הור הוא נכה. יש דברים רבים שהור לעולם לא יוכל לדעת או לעשות. לפעמים אני מחפש אותו בנרות, ולפעמים אני מנסה להתחמק ממנו בכל תחבולותי. לפעמים אני לא יודע מי מאתנו פועל, למשל כשכתבתי את הספור הארוטי ההוא לפני שקפצתי מהגג, בלי לטרח אפלו לככות את רדיוהד ששמתי בווליום גבוה בלי להתחשב בשכנים.

אני רוצה לזמן בפניכם בשלב הזה את יערה חסון (שם בדוי). תגידי שלום, יערה.

"שלום"

אני ויערה יצאנו פעם, וזה לא הסתדר כל כך טוב. תספרי להם, יערה.

"זה לא הסתדר כל כך טוב."

נכון מאד. את יודעת למה זה לא הסתדר כל כך טוב?

"כי היית ממש מרשע."

את צודקת לחלוטין. איזו בחורה אינטליגנטית! תראו אותה, ממש פנינה. גם יפה וגם אופה, כדברי המשורר. איפה היא ואיפה אני. יערה, תכפי את האור. יערה כפתה את האור. לא יערה הפילה אותי לחשך, אבל היא

לא היתה חזקה מספיק למשות אותי מהברכה. לפעמים אני חולם שאני צף בשחר של חלום ריק שעוד לא הכניסו אליו את האביזרים. מתחתי יש יער של ידים מושטות, כמו אצות ים, ואני מושיט יד אבל לא מגיע, נמתח ומתרחק ונשאך בדיוק במרחק כמעט. יש גם חלום שבו אני ול' עומדים על חוף, ואני פותח ידים לחבוק, וצועד צעד, מתרחק בכל פעם שהיא מתקרבת, וכל כך, כל כך מאהב.

אחרי שקפצתי מהגג יערה נשארה לבד בדירת החדר שלי. עירמה כמו אחרי סקס, מסכנה, היא לא באמת היתה שם. היא יצאה למרפסת וחכתה שאני אפל. אבל לקח לי כל כך הרבה זמן להגיע, שהיא ותרה. זה שונה עכשו ממה שזה היה. אני בטוח שהיא רצתה שאני אהיה מאשר, אבל לא האמינה שיש לה את הכח הזה, ואולי לא היה לה. אז היא נשארה לבד במרפסת ועשנה סיגריות, ובכתה. בכלל לא ידעתי שהיא מעשנת. ואני בעל כרחי מסניף אותה שם כמו טרפנטין.

"אני לא הסם שלך, אני בן אדם," היא אומרת. צודקת. צודקת.

אז אני נופל מהגג, כן? והרוח נושבת לי בפנים, אבל יש הרבה זמן. אף אחד לא ממהר. יש ממש שירה שלנו שנופלים מבנינים ומעננים, זולגים ליערה על הלחי. ליערה אסור לקפץ ולהצטרף אלינו. יערה צריכה להיות כלואה בדת אמותי, בתוך קפסה שקופה, אבל היא יכולה לשמע את המפלצות שמתקרבות במסדרון, ואין לה דבר פרט למברשת שנים עם מה להתגונן.

"תן לה לדבר!" אתם צועקים מהיציע, "תן לה לדבר!" אבל אני לא שומע. אני לא יודע מה קורה ליערה בלילה, כשאני הופך להור.

והור אומר:

הגב שלי כפוף, והעור שלי כהה,

העיניים שלי זוהרות והקול שלי מחספס

אני לא קופץ מענף לענף ירק בשמש

אף אחד לא חבר שלי

ואני לא צריך חברים

והכי, הכי חשוב

אני לא צריך לברח מהור.

כמה פעמים הקרבותי את עצמי בשבילי?

גם אָלף זְרִיחוֹת לֹא יִסְפְּקוּ אוֹתוֹ.
אֲנִי חֶבֶר נֶאֱמָן, אֲבָל
מָה עוֹד הָעֵץ יִכַּל לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבִיל הַפְּלִי?

תֵּרָאוּ, זֶה לֹא שְׂאֲנֵי מִפְּחָד לִפְגַּע בְּרִצְפָּה. אֲנִי פְּשוֹט רוֹצֵה לְהִנּוֹת מִהַזְּלִיגָה
קִצְתָּ. הַצְּבָעִים שֶׁל הָעוֹלָם מִטְּשִׁטְשִׁים כִּי אֲנִי טְרַפְנֵטִיוֹ, וְזֶה מְקָרֵב אוֹתִי
לְאֵמֶת. אֲבָל אֲנִי לֹא רוֹצֵה שֶׁתֵּלְכוּ. אֵת יַעֲרָה אֲנִי כֹּבֵד לֹא רוֹאֶה עַל
הַמְרַפֶּסֶת. הִיא כֹּבֵד מְזֻמָּן לֹא שְׁלִי, וּבְקָרוֹב גַּם אֲתָם לֹא תִהְיוּ שְׁלִי. בְּעוֹד
כְּמָה אוֹתִיּוֹת תִּשְׁכַּחוּ אוֹתִי כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁכַּחוּ כָּל הַחִילִים שֶׁנִּשְׁלַחוּ דְרָף הַשֶּׁעַר
לְמִצָּא אֶת הַזֶּרֶם.
הַזֶּרֶם הַמְּסֻבֵּן.

הבחורה שמכרה את הגוף שלה באיבי

כשפקחה עיניים המיגרנה עוד היתה שם והגשם תלוי בחלון, כאילו מחכה שתושיט לו יד. זה יום שלישי שהיא מקיאה ומקווה לשטוף באסלה גם את עצמה, הגוף הזה מכאיב לה לחיות. היא רוצה לחיות, אבל החיים הם בחילה מתמשכת; הריחות, האורות, הרעשים הם הפרעה שאין לה מרפא. תחת מעטה של כאב היא נסדקת, הולכת בזהירות שלא תישבר.

היא אמורה לטוס היום חזרה לישראל, אבל לוקחת מטוס לאמסטרדם. לדם עצמו. היא אמרה לו שהיא חוזרת הביתה, אבל הלכה לאיבוד. לאבד את עצמה. למחוק את הצער עם סמים חוקיים. איזה כיף שיש מקום כזה; בלי מעקה על שפת הקנאל לנשום את הים ולהקפיא את הרגע ברוח הקרה, שתמיד נושבת שם. אמסטרדם. אולי היא תעזור לה להתנתק מהגוף; לעוף.

כשהגיעה לרחוב התחוללה בו סופה, אבל הקופי שופס היו פתוחים. היא יכולה להיעלם בתוך העשן שם. עם כל שאיפה שהיא לקחה מהג'וינט, עם כל נגיסה בספייס קייק, היא עפה קצת יותר גבוה. היא היתה רוצה להישאר באוויר כמה שיותר זמן.

הרי רק בשמים או עמוק בתוך המים יכלה לנשום באמת. לרגים ולעננים אין מיגרנות, הם פשוט זורמים. אולי הרוח שחודרת ברחוב תזרים גם אותה, תמחק ממנה את הכאב, היא לא תרגיש דבר עוד. אמסטרדם. אפשר ללכת לאיבוד בהמון אדם. כמו ישראל, גם שם יש הרבה מאוד סטארטאפים. כמו תל אביב רק בלי הפוליטיקה. הדיקטטורה היחידה שייכת לרוכבי האופניים, שחותכים את הדרכים בלי להסתכל.

היא הלכה לשם בלי כסף ובלי מטרה. בלי מקום לישון ועם רעב גדול. טיפשי. ללכת לאיבוד. היא שוטטה עם המזוודה עד שהחשיך, מוקדם. הכי קל ללכת לאיבוד במקום שיש בו המון אדם, כולם דומים, כולם שונים. ברובע החלונות האדומים כל האורות נדלקו, הן עמדו למכירה. חמישים יורו לחמש-עשרה דקות, עוד חמישים לעוד רבע שעה ועוד

חמישים לעוד אחת. היה קר בחוץ והן היו כמעט עירומות מאחורי הזכוכית. היה לה רק כסף לצי'פס והיא היתה זקוקה לחום הזה. היא התמזגה עם המליחות.

אחר כך לבית הקפה – הכי מסחרי ברחוב, אבל לא היה לה אכפת, היא היתה חייבת להתרוקן והיא אכן התרוקנה מהמטבעות האחרונים שלה, חמישים סנט כדי להיכנס לשירותים. היה שם וויי־פיי ומודעה שקפצה לה על המסך, יודעת שהיא בסביבה ושואלת אותה אם היא רוצה עבודה. הזדמנות חד־פעמית להיות חלק מהצלחה מסחרית. לנשים בלבד, בנות 25–30, אוהבות סיכונים ובעלות הופעה ייצוגית. היא העתיקה את הכתובת ולמדה בעל פה את הדרך. בחוץ לא היה וויי־פיי, רק רחובות אינסופיים והמון אנשים. האודישנים מסתיימים בעוד רבע שעה.

היא הלכה לשם מהר, לא רק בגלל שמיהרה, היה לה קר והיא פחדה שאם תלך לאט, תקפא במקום. הרוח כל הזמן ניסתה לעצור אותה, לדחוף אותה חזרה להמון, לבית הקפה, לרובע החלונות האדומים, אבל היא התעקשה ומצאה את עצמה לגמרי לבדה בין גורדי שחקים, לוחצת שוב ושוב על הכפתור, שתיפתח כבר דלת המעלית. כבר לא היה לה קר ובכל זאת נדמה שעם כל פעימה הלב שלה קופא עוד קצת. עוד קצת והיא הגיעה לקומה האחרונה, מהופנטת מעומק העיר על סף הקומה האחרונה, שהיתה שקופה לגמרי. זה סגנון הולנדי שהיא לא הבינה; איך הם אוהבים את החלונות שלהם גדולים, את החיים שלהם שקופים. אולי זה בגלל שחסרה להם שמש אז הם מתחממים מהעיניים של אחרים. חום אנושי במצג ראווה, אפשר להסתכל אבל אסור לגעת. חמישים יורו, חשבה, רבע שעה.

"איזה כיף היה לו יכולנו לקפוץ. לעוף." אמר הביג בוס. בחור בלונדיני כמו הבלונד של ההוא שהיא השאירה בנפאל. אבל להוא היו שמים בעיניים ושיניים בשפתיים, צפוף־צפוף, מתהדקות סביב רגליה בכל פעם שקפצה. העיניים של הביג בוס היו ריקות והוא הציע לה להיכנס. שם מזוודה על שולחן וביקש ממנה לפתוח. "את האחרונה היום, היו פה הרבה." היא חייכה בתגובה והוא הסתכל עליה, לאט־לאט כל הגוף שלה הפשיר. היא היתה יפה, לכן היה קל לאהוב אותה, למרות שקשה לאהוב דברים שאין בהם שמש. הביג בוס הרגיש איך היא עוטפת את מחשבותיו כמו ענן. ענן שאין בו גשם, אבל הוא נאסף ומתעבה עם כל

דקה שנוטפת במשרד השקוף. הסערה עדיין השתוללה בחוץ. במזוודה לא היה דבר, היה לה משקל של חפץ ריק. נראה שהתרשם מהיכולת שלה להרגיש את החלל החסר, אולי הוא מבין שלא אכפת לה מהכסף, היא היתה הנבחנת האחרונה בכל היום המתיש הזה. הוא הציע לה קפה. לעתים העולם צריך רק קצת קפה; חושך מר-מתוק בין קירות זכוכית, זמן לחשוב ולבלוע את המחשבות. לגימה-לגימה.

היא ביקשה קפה חזק עם הרבה סוכר. היא הרגישה איך בתוך החמימות של המשרד היא נופלת. "תראי, כל זה מצולם. אני רוצה שתדעי לאן את נכנסת. אנחנו חברת משחקים ואנחנו מחפשים שחקנית ראשית, מישהי שתוביל את המשחק ובמידה מסוימת תהיה המשחק. כמו שראית, המזוודה ריקה, אין בזה כסף, אלא חיים חדשים. ממילא לא תצטרכי כסף. חשבון בנק מלא רק מושך אותך למטה.

הוא הכניס אותה לחדר עמוק ובו ספה גדולה, היא נשכבה שם ושמה על הראש קסדה ששאבה אותה. היה לה אותו גוף ואותם פנים ואותן מחשבות. היא היתה עדיין כאמסטרדם, אבל העיר היתה גמישה. היא יכלה ללכת על המים, לעוף בשמים, לשבור את כל החלונות, לשחרר את הבנות והיו להן רובים וכנפיים. מהקנאל יצאו שיכורים רכובים על אופניים חלודים, הזונות נלחמו בהם ובכל פעם שהרגו עוד אחד, נקודות עפו באוויר.

"זה באמת נפלא. הקסדה הזאת יוצרת מציאות?"

"לא. זו את."

"אני? אני רק שכבתי פה."

"הייתי שמח אם היית ממשיכה. אנחנו זקוקים לראש שלך ונדמה לי שאת זקוקה למקום."

היא התיישבה והסתכלה מסביב, השמש ששקעה, המזוודה לידה. מלאה כל כך בכלום. איש לא ידע שהיא שם, אפילו לא היא עצמה. היא היתה כל כך עייפה והעייפות ניתקה את המוח מהגוף.

היא התגעגעה אליו, לא כמו שמתגעגעים לאהוב, אלא כמו שמתגעגעים לשקט כשרועש מאוד. זה יחלוף. היא הרגישה אותו עדיין כמו שמרגישים את הגלים במיטה אחרי הים. מה יהיה בבוקר. מחר. באיזה צבע תהיה השמש כשהעננים ייפקחו? למה לא להחליף מקום ולא את עצמה? למה שלא תקרע את הקשרים אם הכול מסתבך, היא רשאת

ללכת לאיבוד בעיר זרה, למצוא את השער למציאות חדשה. אחרי הכול היא אבודה רק למי שמחפש אותה.

היא תחתום על החוזה, תוותר על הגוף. בין כה וכה יש בו יותר מדי כאב. היא הצטערה רק שלא תרגיש שוב את האופנוע שלו, שחצה נהרות ונשאר באמצע החניון כמו כלב רטוב. היא היתה חייבת לעזוב, אבל למה הוא היה חייב להישאר? היא לא הבינה למה היא לא מפסיקה לחשוב עליו. הוא הרי רק עוד גל בים היומיום שלה. כדי לברוח ממנו היא צללה, לא היה לה אוויר בלעדיו ובכל זאת חיפשה מפלט בצד השני. האם יש צד שני? היא חתמה ושיחררה אחיזה במציאות. הגוף נפל על הספה והראש חזר לקסדה, עכשיו היא של הדמיון שלה.

"לא. לא", קרא הביג בוס, מחייך. "את לא הולכת לספה, את נכנסת למחשב."

"איך? אין שם מקום."

"אין שם מקום לכל הגוף, אין בו צורך עכשיו. את יכולה לעשות בו מה שתרצי."

"אסור לי לקחת אותו?"

"בדיוק."

היא ביקשה כמה דקות וחזרה שוב לחלון, שם תמיד יש תשובות. אם היה לה כסף, היתה מכניסה את מה שיישאר ממנה למזוודה, שייסע בלב המטוס אל זרועותיו. אבל הוא רחוק, ולמרחק יש מחיר. היא לא יכולה להרשות אותו לעצמה. כסף. גוף מרוקן עם קצת צ'יפס באמ-סטרי-דם. חמישים יורו לרבע שעה ועוד חמישים יורו לעוד אחת. כמה כסף אפשר להכניס לגוף עד שיתמלא? גוף שביר כמו חזיר מזכוכית. אולי מישהו יוכל לעשות בו שימוש. בחלונות הן מוכרות את גופן להשכרה, מי שיש לו מזומן מקבל עוד זמן.

"היי ביג בוס, גוף יד ראשונה, מעט משומש אבל כמו חדש, כמה אתה חושב יהיה שווה באיביי?"

"אי אפשר לדעת כמה אנשים ישלמו, נעשה מכירה פומבית. אני כבר מדמיין את הכותרת 'הבחורה שמכרה את הגוף שלה באיביי והפכה למשחק מחשב'." הביג בוס ידע על מה הוא מדבר. ההולנדים מבינים. בכסף. באסטטיקה. בסחר בנשים. באטרקציות. השיכורים ניצחו. מכניסים רבע שעה לבחורה שנשארה ברובע החלונות האדומים, בתוך

חלון אדום משלה, עם ראש מלא בעננים וגוף מלא בדם. אמס־טר־דם.
שם הרוח חודרת והסמים חוקיים. בגוף שאין בו עוד כאב נשארת רק
הנאה, אבל היא שייכת למישהו אחר. אפשר לשחרר את הראש מהגוף
כמו בלון אדום, הוא יכול לעוף.
עכשיו בכל זאת שקט. היא בנפאל והוא עושה אותה יותר כמו שהגשם
עושה את השדות. בידיים חודרות, מרכז. הם דוהרים על הכלב הרטוב
והיא לא שואלת לאן, השיער לח מהגשם והגחליליות רק מתחילות
להידלק.

שחר מזרחי, "קרקעית"

אל תשבי סתם ככה

החברים יושבים סביב שולחן הפורמייקה. אילן, נדמה לה שזה שמו, עדיין עובד, ויצטרף אליהם מאוחר יותר. מפעם לפעם הראש שלו מציץ בחלון שמפריד בין המטבח לחזית המסעדה. היא בקושי מכירה אותו; החברות בינו ובין מישל חדשה יחסית, מהשנה האחרונה, מהזמן שהיא כבר לא היתה בתמונה. מישל ואילן שטפו כלים כאן בפספס בתקופה שמישל חסך לנסיעה. מבחינתה אילן לא שייך לחבורה. עולה על דעתה שמבחינתו היא לא שייכת, ולא שאכפת לה, אבל בעצם בגללו הם החליטו להיפגש דווקא כאן, וזה קצת מעצבן אותה. היא לא אומרת כלום.

מכל התמונות שיישמרו בזיכרונה זו היחידה שאילן נמצא בה, וגם לגבי השם שלו היא לא תהיה סגורה.

היא הבחורה היחידה שם. דלית, החברה האחרונה של מישל, לא באה. דלית אף פעם לא התחברה לחברים. היתה ביניהם קנאה לא מדוברת, כאילו היא לקחה אותו מהם והם לקחו אותו ממנה. היתה למישל יכולת לעשות את זה לאנשים. כל אחד רצה להיות המיוחד שלו. גם היא. לפני שנה בערך מישל שיכנע אותה לעשות טיול לילי לירושלים איתו ועם גבי. היה לו מפתח לחדר של דלית במעונות בהר הצופים, שהיה ריק בחופשת הסמסטר. בדרך במכונית המתפרקת פחדה שההורים דואגים לה. היא ניסתה לשכנע את עצמה שהם בטח ישנים כבר ולא ישימו לב שהיא חוזרת לפנות בוקר, ואז כעסה על עצמה שהיא לא מצליחה ליהנות מההרפתקה. מישל ניסה לשכב איתה במיטה של דלית והיא די רצתה אבל כל הזמן היתה מודעת בחושך לנוכחות של גבי במיטה השנייה. הוא אמנם הסתובב עם הגב אליהם אבל היא שמעה כל תנועה ונשימה שלו ובכלל היתה לחוצה והתחילה להרגיש לא נעים, גם בגלל דלית אבל לא רק, ואז לחשה למישל באוזן שלא ככה, זה ממש לא מתאים, לא ככה היא רוצה את הפעם הראשונה שלה. והוא עזב. הפעם הראשונה שלה לא תהיה איתו.

גבי הכי בהלם. הפרצוף שלו נראה מסכן יותר מתמיד, עם העיניים העצובות והסנטר החלש. רזה וקופי, תמיד מספר שתיים ליד מישל. פעם אי אפשר היה להפריד ביניהם, אבל מאז השחרור משהו אצלם התקלקל.

בחודשים שלאחר מכן, בדירת החדר המתפוררת שלירד הים, היא וגבי יתגעגעו יחד ויעשו ניסיונות חקירה של הגוף. גבי ילמד אותה דברים שלא ידעה והיא תרגיש שהיא משלימה מה שלא הספיקה. הצללים שלהם ירקדו על הקירות לאור הנר, והכול יהיה נושם מישל, הציורים והכתובות בכתב ידו העילג על הטיח המתקלף, ליזה העצובה של קט סטיבנס וחמש השנים של דיוויד בואי, שיר ששאג מולה ברגע נבואי. אחר כך גבי ייסע לניו יורק, ותהיה לו חברת הובלות גדולה שכל הישראלים יעברו דרכה.

היא מזמינה קולה ושותה אותה בקש. ריחות הפלאפל והנקניקיות עושים לה בחילה. אתמול הם הופיעו אצלה בהפתעה, גבי ואמיר וקובי. היא שמחה ושאלה מיד: מישל חזר? הם לא ענו. ועדיין לא קלטה. אחר כך אמיר הושיב אותה וסיפר על התאונה בשוויץ. לא נכון, ענתה במהירות, לא נכון לא נכון מילמלה, עד שאמיר צעק עליה: הוא מת, שרונה, הוא מת! והיא הפסיקה.

כמה שנים אחרי זה, בטויל של שבת בבוקר בשכונה שלו, היא תדפוק אצל אמיר בדלת. גבר שחום יצא אליה. יהיה לו זקן ארוך ששערות כסופות שזורות בו, וציציות ישתלשלו מתחת לחולצתו הלבנה. הוא יחליף איתה בקול נמוך מילות נימוס מחוץ לדלת, ולא יזמין אותה פנימה. היא תביט בו בהשתאות ותנסה לגלף מחדש את פניו. מן הבית תציץ אליה אישה בשבס ותינוק בזרועותיה. היא תתהה מה האישה הזו יודעת על אמיר, ואחר כך תחשוב, מה אני בעצם יודעת עליו.

עוד לא הטיסו אותו לארץ. זה תהליך שלוקח זמן. שמונה ימים אחר כך תיערך הלוויה. זו תהיה הלוויה הראשונה שלה. היא תשנא שנאה בוערת את הרב המדובלל לבוש השחורים שיקרא למישל בשמו העברי שאף אחד לא הכיר ויספר עליו בדיות ושקרים. היא תכעס על ההורים שלו על שהחמיצו את הבן שלהם, אבל כשתביט בפניהם, לבה יתכווץ. כשהגופה עטופת הסדין תורד אל הבור, היא תתעקש להסתכל מקרוב ותנסה לזהות את מתווה הגוף והפנים, ואז

תתקפל בעווית נוראה של כאבי בטן שלא תרפה. החברים ירחיקו אותה והיא תתנגד בהתחלה ואחר כך תוותר ותחזור לנשום. בסוף הלוויה היא תישאר ליד תלולית העפר גם אחרי שהמשפחה תתפזר. היא תניח פרח, תיקח כמה צעדים לאחור ותחכה. איתה יחכו החברים. מן הצד השני תעמוד דלית. גם היא תחכה. דקות ארוכות יעמדו שתייהן בשתיקה. גבי ימלמל: לא יאומן, הבן אדם נפטר, והן רבות עליו ליד הקבר. דלית תעזוב ראשונה. היא תרגיש ניצחון.

היא לוגמת מהקולה. האף שלה נוזל קצת והיא שולפת מפית נייר מלבנית מתוך מתקן המתכת שעל השולחן. כשהיא פותחת את קיפולי המפית הלבנה, היא רואה שמישהו כתב עליה בעט. היא פורשת את המפית על השולחן ומסתכלת. על המפית כתוב בדיו כחולה: Don't just sit and wache as life gos by. האותיות מגודלות ומרושלות, השגיאות המוכרות באנגלית צועקות לה בעיניים מיד. כמה פעמים בהתה במילים האלה, על הקיר בדירה ליד הים, אותה סיסמה היפית אינפנטילית, באותו כתב יד, עם אותן שגיאות כתיב בדיוק: אל תשבי סתם ככה ותסתכלי איך החיים חולפים. והרי היא התיישבה סתם ככה ליד השולחן הזה, שלחה את היד סתם ככה למשוך מפית, והוציאה סתם ככה דווקא את המפית הזאת, שמישהו שעבד כאן לפני כמה זמן, נאמר חודשיים או שלושה, נאמר בשטיפת כלים בשביל לחסוך לנסיעה, כתב עליה סתם ככה משהו שבא לו לראש, קיפל יפה והכניס לתוך הבית של המפיות. והמישהו הזה נסע לטיול הגדול שלו שממנו לא חזר, ולפני שנסע אמר לה: עכשיו אני מרגיש שאני מתחיל את החיים שלי. והמפית ישבה בפנים, סתם ככה, וכל מיני אנשים באו לְפַם־פַם וישבו ואכלו והשתמשו במפיות רבות, ניגבו בהן את השומן מן הפיות שלהם, קימטו והשליכו לפח, אבל במפית הזאת אף אחד לא נגע והיא ישבה שם בשקט, והמתינה לה ולרגע הזה, המדויק.

היא תשמור את המפית, שתצהיב מעט במהלך השנים, מתחת לצלופן באלבום התמונות. היא תשתדל שלא לתת לחיים לחלוף על פניה, ומדי פעם תשאל את עצמה אם הצליחה.

רוני צורף

אין משיירין את הפת

אין משיירין את הפת.

ואם שיר מטמינה בפריג'י'דרים הארכים המצרצרים,
שכל אימת החמה לא תוכל להתיר זכרון הפרור האחד.
ואין סועדין, אלא מתוך כבוד ראש.
אבי הראשון היה שוהה שעה אחת בטרם פתח בנהרות בכל,
והיה עובר לחבת ירושלים וחותם בנקמת העולל והסלע.

ויש,

שהייתי מביטה מבעד לצלחות הדעת,
אל מקום הצפורים,
ועולה עמהן בשירת המעלות,
ובמשיכת הזרע.

אוטוביוגרפיה

נולדתי בשנת 1982. היתה אז מלחמה. יכול להיות שזה השפיע על האווירה בבית. מתבקש לחשוב ככה. אימא שהיתה בלחץ: מה יקרה, מה יקרה. הלחץ משפיע עלי בתוך הבטן. מה יהיה. יש בזה משהו כמעט רומנטי.

כאילו גם אני הייתי במלחמה. כאילו נשמתי עוד ברחם אוויר שרוף, שמעתי את הפגזים נופלים. אפשר לשים כרית על הראש ולדמות את הסיטואציה. קולות עמומים.

ואולי אבא נלחם; אולי לא היה בחודשים הראשונים, לכו נקרע מרוב געגועים והוא הסתער קדימה בלב כבד, למען המולדת. למען כל המשפחה. למעני.

אני חושב שהוא שירת בקרייה.

אבל אולי בבור היה מתח כזה, כמו שרואים במטה של המפקדים הבכירים בסרטים בהוליווד; דיבורים קדחתניים לתוך מכשירי קשר, מסכים מלאים בהבהובים ובאורות, צעקות. אולי הוא אחד הקצינים שצועקים על איש צוות באנגלית במבטא דרומי: "לעזאזל, אל תגיד לי שאי אפשר. אם אתה לא יכול, תמצא מישהו שכן!" ואיש הצוות מחוויר, מזיע, מתבייש, מנסה שוב. ודווקא אז מצליח.

אולי כשנולדתי הוא בכלל לקח אותי איתו לבור, כי היה כל כך גאה וגם רצה שנילחם יחד. אולי תפסתי את העניינים יחסית מהר, טיפסתי בסולם הדרגות ובתוך כמה ימים צעקתי גם אני על איש צוות אחר, גם כן באנגלית: "חמש דקות? אתה יודע מה זה חמש דקות בשביל האנשים האלה ששוכבים שם בתוך הבוץ? כל שנייה שעוברת יכולה להיות האחרונה שלהם, ואתה אומר לי ככה – חמש דקות, כאילו הם צריכים עוד להודות לך? תענה לי! הם צריכים להודות לך? אתה יושב כאן על התחת שלך, חושב שכל העולם אצלך על האצבע, ואומר לי – חמש דקות."

ואני ממשיך.

"איפה זחלת כשהאש בערה והגופות המרוטשות כיסו עלינו, איפה היית רב-סמל? איפה זחלת כשהעולם נגמר, לפני שנים, עוד לפני שנולדת? בטח לא ידעת שהעולם מזמן נגמר. זכ-חוטם עז-מצח, פושטק, ילד שמנת של אימא, חמש דקות אתה אומר לי, חמש דקות..."

אני מזנק עליו, הקצינים האחרים מחזיקים אותי, אני מתפתל ומנסה להשתחרר מהאחיזה.

רק נולדתי וכבר מרגיזים אותי ככה.

והעולם מזמן נגמר.

אולי.

אולי הטלוויזיה היתה דלוקה כל הזמן, כי היה חשוב להתעדכן במה שקורה בחוץ. אולי היינו בבית, בלי שום קשר למלחמה. ראיתי יותר מדי טלוויזיה.

נולדתי בבית חולים קפלן ברחובות. זה היה בחודש אוגוסט וסביר להניח שהיה נורא חם. חם ונורא. מתבקש לחשוב ככה. אימא שהיתה מותשת, מיובשת: תיקחו אותו, תיקחו אותו. הידיים של האחיות גסות, משופשפות. כמה טרָגִי.

כאילו נולדתי להיות יתום. כאילו באתי לתוך הכלום והפכתי לשום דבר; דמות שנפלה מתוך ספר של דיקנס.

ואולי אני אוליבר טוויסט; משוטט ברחובות של שכונת אברמוביץ', לוחש במבטא בריטי כבד לעבר האזרחים שלא יודעים את נפשם מרוב מבוכה, מתכווצים בגלל העליבות ובעיקר בגלל הסטריאוטיפ הבוטה. אולי אחד מהם; גבר מכובד שבנה את עצמו כמו ידיו, מאלה שמקדשים את האמת, את הנאמנות, את העקרונות, מתקומם לראות אותי משוטט ככה ונוזף בי: "אתה לא מתבייש? מבקש נדבות בתחפושת של מישהו אחר? גועל נפש. לפחות תהיה מקורי, תאמר את האמת. תהיה גאה במי שאתה. רוצה שיכבדו אותך, בחור צעיר? זאת לא הדרך."

הפגזים נופלים ברקע, חיילים רצים. פתאום הוא רוכן לעברי ולוחש: "איפה זחלת כשהאש בערה?"

אני בוהה בו בעיניים מפוחדות. הוא ממשיך.

"איפה זחלת כשהאש בערה והגופות נערמו בצדי הדרך, איפה היית טוראי? איפה זחלת כשהעולם נגמר? אתה לא יודע שהעולם מזמן נגמר?! הוא מזדקף, להבות בוקעות משערו, קומתו כגובה מגדל בבל

והוא פונה אל העוברים ושבים ומצביע לעברי, שואג:

”רמאי!”

”תיקחו אותו! תיקחו אותו!”

אולי.

אולי שתו הרבה מים. גם כשחם אפשר להתאושש, לא חייבים להתייבש כל כך מהר.

קשה לדעת. אני רוצה לומר, שקשה לדעת.

מספרים לאדם שהוא נולד בשנה מסוימת, באיזה מקום. אומרים שפעם זחל, רואים גם בתמונות. הנה, זה אתה. ומה אדם כבר יכול לדעת על עצמו. מה כל אלה שמספרים באמת יודעים.

יכול להיות שאהבו אותי עד אין קץ; בועה של אהבה, אדישה להפצצות שבחזית, לא מכירה בשרב.

הלכתי לבית הספר ולחוגים. למדתי קרטה. לא הייתי טוב במיוחד, אבל מישוהו דאג שאלך, יותר מפעם אחת. שיחקתי כדורגל. הלכתי מכות עם עומר רהב, היא באה והפרידה, אני זוכר איך אמרה: ”אני לא מרשה ללכת מכות!” אלו דברים שקרו, כנראה.

כאילו הייתי כאחד האדם. כאילו לא בכיתי פנימה עד שהכול קרס לתוך עצמו.

אולי הייתי ירון זהבי; נערץ, גיבור ללא חת, נאבק בכריטים ובכל האוליבר טוויסטים הרמאים שאיימו על המדינה. האהבה זרמה אצלי בגוף. אהבה שהופכת לכוח-על, לתושייה תמידית נוכח סכנה. שלמה ארצי גילם אותי. הרבה לפני שנולדתי.

הייתי הישראלי האולטימטיבי; ישר, נחוש, נינוח ועם חוש הומור אבל כזה שמשדר לסביבה: ”אני בעניינים, קטן עלי”, לא סלפסטיק מגושם. השיער הבלונדיני לא דרש אף פעם סידור מיוחד, הייתי קם בבוקר והוא פשוט היה שם; צהוב כמו השמש, מאיר את הדרך. התראיינתי באופן קבוע; לא בשביל להאדיר את עצמי, מה פתאום, רק בשביל שכולם ידעו שיש תקווה.

לרוב שמרתי על קור-רוח בראיונות האלה, אבל לפעמים הייתי מתפרץ; התפרצויות אסתטיות שרק מעידות על יושרה פנימית, על ה”כמה אכפת לו”, רק כדי להדגיש את הבשר ודם, איזה בן-אדם. התפרצויות מהולות בכעס מתון, בלי רוק שניתז, בלי גידופים, רק צורך להעמיד

במקום את אותו כתב צעיר שמרשה לעצמו כל מה שהוא מרשה לעצמו
ואז להטיח בו: איפה זחלת, איפה זחלת והכול בוער ובווער, והגופות,
והאמת, העולם מזמן נגמר והנה אתה, זוחל, לא זוחל.
אהבו אותי עד אין קץ, לעזאזל.
קשה לדעת, אני רוצה לומר.
אדם כותב את חייו. הם מראים את התמונות, ולך תדע. אומרים היה פה,
היה שם. הזיכרונות כותבים את עצמם.
אז אולי הכול היה, שום דבר לא קרה. הכול יכול להצדיק את הכאב
העמום שמלווה אותך. שום דבר לא מצדיק את הכאב העמום שמלווה
אותך. נולדתי בבית בושתי, בלי אבא, לא היה לי חבר אחד כל חיי.
גדלתי בקיבוץ וצרחתי עד שנעלמתי בין הסדקים, הגעתי לעולם
שמעבר. היינו משפחה רגילה. גדלתי בעיר והקמתי את השומר הצעיר.
היינו משפחה רגילה, עם בעיות כמו לכולם, אבל לא משהו יוצא דופן.
אהבו אותי עד אין קץ. תיקחו אותנו, תיקחו אותנו.
ויש מעט דברים שאני יודע שאפשר לומר בוודאות. יש דברים כאלה,
אמיתות שמתקיימות בתוך החזה; מרגישים אותן מרעידות את הצוואר.
צריך לזחול ורק אז ללכת.
אין עשן בלי אש.
והעולם הזה
מזמן נגמר.

"Untitled", Woodcut, 44x53 cm, גילי בלכר

מקיף

אני מקיף שגר מעל למכבסה, כל הברואים מסביב לא רואים אותי. גם את שאר המקיפים. רק אתמול הייתי צורה לועסת תפוח במונית מהשכונה לעפולה, יושבת על ספסל מחוץ לתחנה המרכזית, מחכה לדוד שלי מירדן שיגיע. ההתפרקות התחילה כשראיתי אותי יושב על הספסל ומחכה וגם ישבתי עליו וחיכיתי. מסביב כולם מרכיבים ומפרקים אותיות ומשפטים שרק אני רואה, וגם אותי, את הבשר שהייתי, ראש שמוט מטה כמו שקית שהושלכה. אז התחלתי לירוק אותיות שאיש לא שומע, נבהל מהדממה. הפכתי להיות מקיף ריק, מתוח, מתרוצץ מעל העיר ומתחתיה. מחפש את העיקרון בין קליפות של בניינים, זועק דמעות של צחוק, של בלתי או של שליטה. כי אני מקיף, אני שונה מכם. אתם ששומעים ואתכם שרואים.

הגעתי אל המכבסה שאני גר בה לפנות ערב, עייף, רעב ומגועל בתחנונים. מאז אני שם למעלה בין הצינורות מעל לעקימות התקרה ולכנפי המאוורר. אלוהים, אני בסך הכול ילד אבל כאן יש לי מנוחה, שוכב בתוך הצינורות ימים שלמים, אף פעם לא עושה יותר ממה שצריך. לפעמים קורא בבריות במכבסה מתחת שמתחלפים כל הזמן, חונטים זיכרונות של זעם על מעשי היום, שקועים במחשבה תחתונה. כשאני חוצה את משקוף הפתח ומזנק לרקיע לשאוף קצת אוויר, העיר נראית מלמעלה כמו מגירות שולחן שמישהו פיזר את התכולה שלהן על הרצפה. אבק נייר של מחשבות, מילים, שורות ומשפטים. רק את הבכי הזה שבוקע מלמטה אפשר לשמוע. אפשר לגעת בגוף המתבלה. לי אף אחד לא יקרא עוד בשם שלי. בי אף אחד לא יגיע. ואני הרבה יותר חכם עכשיו, לעזאזל. יש לי הרבה מה להגיד.

הלילה בשבילי מכבסה גדולה, החושך אף פעם לא מספיק באמת חושך, תמיד איזה הבהוב של זהורה נוזל פנימה ומפריע. אני נמנע מהשדרות והרחובות שזרועים באור של הבזקי הפנסים. יש חללים ריקים וחשוכים להפליא בעיר הזאת שאני צד לעצמי, למשל מגדלים שוממים מחלודה

או מפעלי הפקר עם מכונות כרזל שבורות ועזובות שאיש אינו צריך. שם מסתתר החושך הנחרט. שם מתהלך המשהו שמחכה לרגע שלו להופיע. שם נתקלתי לראשונה במקיפים האחרים. זה לא שלא נתקלתי בצלליות שלהם לפני כן. ראיתי את האותיות שלהם מדי פעם בשיטוטים שלי בעיר. בורח, מתפרק, חייב לנוע, לנוע ומהר. יש מקיפים שיש לי מה ללמוד מהם. שנייה, זו חתיכת גזרה שלא יקראו עוד בשמי? והם, מורי הדרך שלי, יודעים ומרכיבים לי את התשובות מהאותיות העתיקות שעלי ללמוד מחדש. הנה שתי צלליות שאני מכיר מתגלות לצדי. כמו שתי פקעות של אור שהחוט היוצא מהן הולך וגדל. אני משקיף על השימוש. רואה את ההקשרים.

נאז'יה שראתה את עצמה צורה נרדמת במיטה. כוס מיץ לצדה שכבר לא תחזיר לכיור. גם היא עפה עד הרקיע, צחקה וירקה אותיות רטובות שהעורבים ינקרו והשמש תרקיב, אחר כך מצאה לה שדה ליד כביש 65, שם השקיפה על התנועה של המכוניות, שריטות מתכת שחותכות ביניהן עורקים של אספלט. במרכז חנויות פריפריה שותת זכוכית ושאריות מזון אני יונק לתוכי את המשפטים שנאז'יה מעלה מתוכה בלילות, עד שהיא מצטנפת לפקעת ושיר עמוק מהדהד ממנה החוצה אל תוך החשכה, והיא אינה עוד. אני שוב בתוך הצינורות מזיע מתחת לשמיכה של חושך.

יש גם את גורג'י שבא אלי בחלום, נפגשנו באספה, את האספות יזמנו כדי לנסות להתאגד, להיות קצת יחד, והיה שם קול רעש גדול, המיית אותיות ובלבולים ומחשבות חיות, מעצם הדוחק, וגודל הריבוי, אם המעוות לא יוכל לתקון והחיסרון לא להימנות, אז לפחות את זה, לבנות, לגעת, עור הדברים.

גם גורג'י בא לעיר במונית, לעשות קניות בשוק לחתונה של הבן שלו. איש לא ראה אותו כשנעמד ליד רמזור, רואה את עצמו עומד ואז נשמט למטה לרצפה. הוא התפרפר והתפורר עד זוב, התנגש בריק בזעקה, מצא מחסן מאחורי תחנת דלק באזור המוסכים. שם עלה על גדותיו, מציף וגורף. מאז שנפגשנו גורג'י לימד אותי דברים, למשל שיונה אף פעם לא נחה כמונו. כנף אחת שלה ממשיכה לפרכס גם כשהיא ישנה. גורג'י רואה בזה רמז. אני ממשיך לצחוק, לצרוח, להתנגש, מסרב לקבל את הריק. שמשוהו כבר יזלוג החוצה. אני איש טוב. חפץ חיים.

יש מנקה במכבסה שרואה אותי. אתמול על הספסל בחוץ אחרי השטיפה היא פנתה אלי ככה, באמצע ההתחשכות, הבהוב סיגריה שם בחושך מאדים, צללים כהים פוסעים. "אז מה אתה רוצה?" ככה, בלי להתברבר. בתי, ידיים עבות, גדולה ומצוננת, אבל רואה ושומעת. "בסדר" היא אומרת לאותיות שלי בסוף, קמה ונכנסת, לסיים עם המכונות. עכשיו ארבע לפנות בוקר. אם היה לי כוח, הייתי קם וצועק.

בלילה כשהיום מגיע להיות נגמר ונפסק, אני נכנס מלמעלה ובא אליה, אורות המכונות הכבויות מהבהבים מן הפתח אל החוץ והרצפה שטופה, אני נגרר לתוכה כמסולק, כעקור, כנרדף, מהדהד בין הקירות, שוחה בתוך הסובייקטיביות, והיא חסרה, חולה, ריק החוזר ונוצר, כמו קיהיון חושים, נקרעת על ידי השוני, נושפת אותי אליה. "זהו? יצא כבר? נולד?" היא בוכה ומקללת. "בואי" אני קורא לה מתוך פקעת הבשר החי שהושלך מתוכה, שיער גדל כנשרים, ציפורניים כמו ציפורים, כולי דם וריר עכשיו, עור קשה ונמתח, איברים וגידים, והיא קורעת את התוך מתוכה, מפיחה בריק חיים, עוברת על פני בליטוף, בתצורה, כולה בשר ורוח, הייתי רוצה לקחת אותה איתי לתוך הצינורות, לרוץ לקראתה כאן ועכשיו, בלי לחכות. הופיע הירח.

"במה יכירו בי?" שאל הנביא את האלוהים. "למי שם האל בפיו פסוקים יפים מאלה?" ענה לו המלאך, "כך תענה להם", ולי יש אותיות וצירופים הרבה לתת, חרוזים שזורים על חוט שירה, בוחקים בזוהר אור השמש, זה ההר שצריך לנסות לטפס אליו, להתייצב כנגד כאן ועכשיו, לשזור הכול יחד, ככה, שלוח העולמות האחוריים, גם אם תגיע רק לחצי הדרך, אין שם מילה מזויפת אחת, תגידו, איך מתארגנים על זה? כאן באמת אני לא יודע כלל, אני בנה של עם הארץ, על הרצפה בא לי רק להתכרבל אליה כמו פנקס מקופל, לנשוף בשקט יחד, להסתכל על התקרה העקומה, עין לא ראתה, ברוח ובאמת. ובכן?

רונה שחר, "בוסתן כיאט" (2015), דיו על נייר, 10/15 ס"מ

אמיר שגיב

על המדרגות

נְעֻזוֹת בְּחֻצוֹת פְּסִים רְפוּיּוֹת
צְבָעוֹנִיּוֹת, מְרֻשָּׁוֹת. לְצַדֵּי וְלֶהֱן גְבוֹת
שֶׁהֵן סֶפֶק שָׁפֶם. פְּלוּמַת יְלָדוֹת
שֶׁלְעוֹלָם לֹא תִבְעֵר.

*

אֲחֵרֵת, מְגֻלְגֶלֶת סִיגְרִיָּה, אֲשֶׁה.
בְּיָדָה סֶפֶר שֶׁל אוֹרְטוֹגָה אִי גֶאָסֵט
בוֹ הִיא וְדַאי קוֹרֵאת
וְתִבְנִית רִיקָה, בָּהּ הִיא וְדַאי אוֹפֵה.

*

בְּשֶׁמֶשׁ הָאֲחֵרוֹנָה מֵהֵימָּה זוּג שְׁמָנִים, וַיֵּלֶד.
לֵילֵד יֵשׁ גְּלִידָה. לְהוֹרִים, הַשְּׁמָנִים, יֵשׁ גְּלִידָה
וּמִבֶּט מְאֹשֵׁר שֶׁל הָעֵדֶר אֲשֶׁמָה.

*

הַחֶשֶׁךְ וְאֲחֵרוֹנֵי הַשְּׁתֵּינִים מְאֲדִים אֶת הַכּוֹשֵׁי
מוֹכֵר הַמְטְרִיּוֹת. כְּשֶׁאֲנִי מִבֵּיט מִסְכִּיב אֲנִי רוֹאֵה אוֹתִי
וְכִמָּה שֶׁאֲנִי יָפֵה.

חן בת ציון

על קו 31

על קו שלושים ואחת
בקדמת האוטובוס
גב לנהג וממול, כמה מושבים,
אשה

אותה צרודית, משקפים,
בתוכם המבט הניצוד
מפרפר לחלון, לברח מאש צלפים
אחוז באש נמשים.

פתאם הכל נשטף, גואה בעיר שלך
דמותך מתעברת מחדש
במושב אחורי,
בת נשברת בי

לטושה אליך
הצמאון לא מודד את המרחק,
תחנות מתערבלות
כאב רחוק וחס
לא מרפה

במלחה האשה קמה לרדת.
רוצה לרדת אתה

וְלָרֶדֶף,
לְהַכְנִיס אַחֲרֶיךָ לְכָל הַחַנוּיִּוֹת
לְכוּץ אֶת הַיָּד הַקְּטָנָה
לְמִשָּׁךְ לָךְ בְּאַמְצַע הַקְּנִיּוֹן בְּשִׁמְלָה

נִשְׁאַרְתָּ נְטוּעָה בְּמוֹשָׁב.
קוּ שְׁלוֹשִׁים וְאַחַת מֵתְקַדָּם לְגִילָה
וְאַנִּי אֶל גִּילִי

אֵל תִּלְכִּי עֲכָשׁוּ,
אֵל תִּלְכִּי

באנציקלופדיה של כל העמים

אני ואחי משחקים בבית מחבואים. חורף עכשיו ואי אפשר לצאת לשחק בחוץ. יש לנו הרבה מקומות מחבוא. למשל בארון שבמרפסת הקטנה בין המטאטא הגדול לשואב האבק יש מקום שאפשר לעמוד בו. אחי נכנס לשם גם כשאנחנו לא משחקים והאבק שנשאר במטאטא גורם לו להתעטש בלי הפסקה ואימא בטוחה שהוא חולה ומשאירה אותו בבית. אני אוהבת להתחבא מתחת למיטות, כי זה לא כל כך חשוך כמו בארונות ובארגז המצעים. אבל אני חייבת לגנון. אז הרבה פעמים אני מתחבאת בארון הגדול שבחדר של ההורים, שיש בו כמה מקומות מחבוא. במרכזו יש שתי דלתות ובהן נתלים מעילים ארוכים. עדיף להתחבא בצד הימני, לשמוע את הצעדים של אחי עוברים ליד הדלת, לפתוח אותה בתנופה לצד שמאל ולרוץ אל המסדרון ומשם לסלון. בקצה הארון יש מקום שאימא זורקת אליו את כל מה שצריך לגהץ, והצטברו שם בדים ובגדים. אפשר להיכנס לשם ולהתכסות בהם, ואם אחי פותח את הדלת, אסור לזוז או לנשום.

היום בצהריים כששיחקנו נכנסתי לשם, התיישבתי בפינה וכיסיתי את עצמי במפות ובסדינים. כשסגרתי את הדלת היה חושך מוחלט וריח חזק של כביסה נקייה עלה מהבדים. פתאום הרגשתי שאני נוגעת עם כף הרגל היחפה שלי במשהו חם ונבהלתי, חשבתי שאולי זה עכבר או הרגל של החתול או הכלב, קראתי בלחש בשמם. אבל קול אנושי ענה לי משהו לא ברור ונבהלתי עוד יותר. פתחתי את דלת הארון כדי שייכנס אור ופישפשתי בין הבדים. אחי הגיע בריצה וצעק, מצאתי אותך, אני אמרתי לו, חכה חכה בוא תראה. הוא עצר בפתח החדר וחיכה שנייה לבדוק שזה לא טריק ואז בא. אמרתי לו שיש כאן מישוהו. הוצאנו חלק מהבדים ואז ראינו אותו. איש קטן, מעט יותר ארוך מכף היד שלי וקירח. היו לו משקפי מצבט, שאחת העדשות שלהם סדוקה וחסר בה חלק. הוא הסתכל עלינו ואנחנו עליו ואז הוא אמר, אולי תעזרו לי למצוא את החלק החסר. הוא חיפש בתחתית הארון. הוצאתי את הבדים

שנשארו ועזרנו לו לחפש. ראיתי שהוא יחף ולובש סדין. אחי אמר שהוא מכיר אותו. מצאנו את העדשה, הוא סידר את המשקפיים והרכיב אותם ואז חייך אלינו ואמר, עכשיו אני רואה אתכם.

שאלנו אותו איך הוא כזה קטן, והוא אמר שהוא הולך כבר מאה שנה או משהו כזה, והוא לא אוכל הרבה אז הוא נקטן. ואז אחי קרא לי הצדה ואמר לי שאולי זה מהטמה גנדי מהודו. מי זה, שאלתי, והוא אמר, לא משנה מה שחשוב זה שנוכל לקבל עליו הרבה כסף. אחי שאל אותו אם הוא הביא לו משהו, כי תמיד כשמישהו בא מרחוק הוא מביא איתו משהו. הוא אמר שכל מה שיש לו זה הבד שעל גופו, המשקפיים ומוט עגול מעץ, שהוא גם מקל הליכה וגם פלך. הוא אמר שהרכבת שהוא הגיע איתה אתמול צריכה עוד רגע לעבור. פה בתוך הארון שלנו.

אח שלי אמר שאנחנו לא בסיפור פנטזיה ושאל לאן בדיוק נוסעת הרכבת, והגנדי ענה בשקט, כך שרק אני שמעתי, לפושקר. רציתי לנסוע. קיוויתי שהרכבת גדולה מספיק שאני אוכל להיכנס לתוכה וראיתי איך אחי מתכנן למכור את הגנדי ולקנות בכסף את הסקייטבורד שהוא כל כך רוצה.

פתאום שמענו את הצופר של הרכבת, אני שכבר החלטתי שאני נוסעת נצמדתי אל הגנדי, אחי משך אותי ביד. אמרתי לו שיבוא איתנו. לאן בכלל נוסעים, הוא צעק לתוך הרעש. לפושקר, לפושקר, צעק לו הגנדי בחזרה.

פעם ראיתי באנציקלופדיה של כל העמים בכית של סבתא תמונות של השוק בפושקר. באחת התמונות היתה ילדה ובין הכפתורים של החולצה שלה באזור הבטן הציץ עכברוש. הידיים של הילדה היו צמודות לגוף, ואפשר היה לראות אצבעות שאוחזות בעכברוש. הסתכלתי בתמונה הכי קרוב שאפשר וראיתי שהאצבעות שאוחזות בעכברוש דומות לאצבעות שבכפות הידיים שלה שבצד הגוף. הייתי בטוחה שיש לה יד שלישית, שיוצאת מתוך הבטן. היה כתוב למטה, ילדה בת תשע בשוק בפושקר. אני מחכה שתצמח לי יד בבטן. לפעמים אני ממששת את הבטן שלי ומרגישה בליטות של אצבעות.

תלשתי את הדף בלי שסבתא תראה והראיתי לדורית ולשרונה את התמונה. לכל אחת בנפרד. שתיהן אמרו שאולי היא לא בסדר. אז

הראיתי לסופי שיש לה אח לא בסדר, ואפילו שאלתי אם היא חושבת שתצמח לה יד בבטן. היא אמרה שזה שטויות. גם אימא ואחותי הגדולה אמרו שטויות. בקיץ אהיה בת תשע.

הרכבת ניפצה את לוחות העץ בין החלקים של הארון וקרעה את הבגדים שבדרכה. הגנדי ניפנף עם המקל שלו והיא צפרה טוֹוֹוֹו ארוך ועצרה. הסתכלתי בדאגה על הבגדים שנקרעו והגנדי אמר לי לא לדאוג ושאחרינו לא יישאר כלום, גם לא ההרס.

הגנדי טיפס בזריזות על המכנסיים שלי עד הברך וקפץ לתוך הרכבת, אני עליתי אחריו והסתכלתי על אחי והוא עלה גם. הגנדי זז מהר בין האנשים שהיו בגודל רגיל ומצא קרון כמעט ריק. אחרינו עלו עוד אנשים ואני חשבתי מאיפה הם באו ואיך הם ידעו להגיע לתחנה שבתוך הארון שלנו ואם הם היו שם כל הזמן. הקרון התמלא. היה שם איש שהחזיק מכונית קשורה לחוט, ואישה שמנה שצבע העור שלה משתנה כל פעם כשמישהו מדבר וסבתא אחת שלא הפסיקה לשיר בקול שקט ויצא ממנה ריח של אוכל שיש בבית שלנו כשאני חוזרת מבית הספר. אף אחד לא התייחס אלינו או הסתכל על הגנדי שהוא כזה קטן. ידעתי שאח שלי שמח.

הגנדי נשכב על הצד, עטף את הפלך בקצת מהבד שלו והניח אותו כמו כרית מתחת לראש ונראה כאילו הוא מתכוון לישון. הגנדי, קראתי לו, והוא ענה, מה. למה אתה נוסע לפושקר, שאלתי. הוא אמר שהוא השאיר שם את הפיל שלו לפני כמה שנים והוא צריך לקחת אותו. באיזה גודל הפיל? שאלתי, והוא אמר, כזה, והראה קטן עם היד. שאלתי אותו אם כשהוא היה שם הוא ראה ילדה שיש לה יד שצומחת מהבטן. אח שלי התחיל לצחוק והגנדי אמר, בטח שראיתי. אח שלי צחק עוד יותר, ושאלתי את הגנדי אם יש להם בפושקר סקייטבורד וכמה הוא עולה. הגנדי אמר שיש שם הכול אבל על כסף הוא לא יודע כלום. הוא נרדם ואחרי כמה דקות הרכבת עצרה וכולם אמרו ביחד, באר שבע, באר שבע. אח שלי אמר, אולי נרד, ואני הסתכלתי עליו. הוא הבין שאנחנו לא יורדים.

סיכות ירוקות

אם תגיעי אל ג'ונה הביתה ותלחצי בשקט על הידית של הדלת היא תיפתח, כי ג'ונה אף פעם לא זוכר לנעול. אימא שלו אמרה לו כבר אלף פעמים – "אל תשכח לנעול" ומה הוא עשה? – "שכח. אין מה לעשות, ג'ונה שלי עם ראש בשמים, אבל הלב, את הלב אני שומרת אצלי בקופסה". יש לה קופסה, לאימא של ג'ונה, מכוסה כולה בקטיפה סגולה מלאה אבק, עם שרוך קטן וקשר בקושי ובתוכה הלב של ג'ונה. עכשיו את הולכת לבקר אותו. חולפת על פני המטבח, הוא שכח משהו על הכיריים שגולש לאט-לאט, מבעבע. לא, הוא לא מבשל, אלו בוודאי סתם ביצים קשות לארוחת הערב. המדרגות אל המרתף קצת חורקות אבל אם תתאמצי תצליחי לרדת אותן אחת אחת בלי להרעיש בכלל. וגם אם קצת תרעשי, ג'ונה, בגבו אלייך, יפסיק, יקשיב, ובריכוז מתחדש ישוב לעבודתו כאילו לא שמע דבר.

בהתחלה לא תביני מה אומרות כל הסיכות הקטנות עם הראש הירוק-עגול, מסודרות באקראי מפוזרות-מרוכזות, וג'ונה מולן כמו מנסה לפתור חידה מסובכת. שבי על אחד מלוחות העץ שבגרם, המתניני ונשמי נשימות ארוכות. אם תקשיבי טוב תשמעי אותו מהמהם. "הוא שר" היתה אומרת אימא שלו. אם תקשיבי תדעי שטעתה. ג'ונה תמיד היה טוב בהסתברות וסטטיסטיקה וכל הדברים האלו. כשכל הילדים הסתבכו עם כל השברים, והסימנים והמספרים הקטנים, ג'ונה התייחס למתמטיקה כמו אל משחק, מתענג מכל חידה שנפתרת. את החידה הזאת הוא לא פותר כבר הרבה זמן. תקוע. "הוא לא תקוע, הוא בעיצומו של תהליך מורכב." נו, אימהות.

הביטי גם לצד הרחוק יותר של לוח השעם. כמה מודעות אבל מחוברות בסיכה בצורה של כלב. ג'ונה גזר אותן אחת אחת מהעיתון, מדויק לפי הקווים, בוקר אחד מסוים. אבל ג'ונה לא משוגע, הוא לא סתם אוסף מודעות. מעליהן מוצמדת בסיכת "I Love London" תמונה מטושטשת שלו, מאחורה ארמון או גשר, זה לא כל כך ברור, והוא,

קבור בתוך מעיל וסוודר וצעף, מחייך. היא אמרה לו אז, "למה צריך לראות אותי," ככה היא אמרה לו, "אני כבר זקנה, אני לא יפה כמורך." והוא הסמיק. וחיך. אבל האצבע שלה קצת הסתירה את העדשה, היא אף פעם לא היתה טובה עם אלקטרוניקות, והבד הסבוך של הכפפות הישנות שלה נכנס פנימה והיא לא הצליחה ללחוץ לחיצה מלאה. ככה זה יצא מטושטש, אבל ככה גם יש לו עוד חלק מאימא, והוא זוכר שמיד כשהורידה את המצלמה מעינה ראתה אותו מצחיק כזה מבויש, והיא, מתנשפת מהרוח הקרה שנכנסת לריאות, חייכה אליו גם.

הם לא היו אף פעם ממש קרובים כמו אז, את ראית בעצמך, היית שם. ואיך שחזרו בא הריב הגדול. "אני לא יכולה יותר! כולם שואלים ואני כבר לא יודעת מה לענות." וגם ג'ונה לא ידע מה לענות. "אני דואגת לך ובגלל זה אני צריכה לראות שאתה עושה משהו מעצמך." והוא ניסה להבין לאן נעלמו כל הצהרות האמונה, וההכרזות שמה שיעשה יהיה בסדר והוא תמיד יהיה הכי טוב והכי הילד שלה. היא רק הרכינה את הראש כשלחשה "אתה צריך ללכת." והוא, בפעם הראשונה והאחרונה בחייו, פלט "שקרנית" ויצא מהבית, מותר אחריו רק חדר ופתק בו כתב שהוא לא מאמין שהיא עושה את זה בשבילו. ושהוא לא מאמין שהיא אי-פעם עשתה משהו בשבילו. את יודעת כמה ימים היא בכתה. לא בגלל כמה שזה פגע בה, אלא בגלל כמה שזה היה נכון. הסרטן, סיפר לכן הרופא, כבר התפשט יותר מדי, וחשבת למה שיראה אותי גוססת. שילמד להסתדר לבד, ובמקום לשרוף את אהבתו בכסף על הוצאות סיעודיות יקבל בעוד כמה חודשים סכום קטן של כסף שבטח יעזור לו, וזה מה שחשוב.

אם כל הזמן הזה יישאר ג'ונה בגבו אלייך, תוכלי לבדוק טוב־טוב את החדר ולראות שאין שום סימנים לנוכחותה. הוא קבר אותה פעמיים. בצד אחד של החדר, ממש בקצה גרם המדרגות, סל עם עיתונים ישנים. דרושים לפה ודרושים לשם, עם ניסיון ובלוי. הוא כבר מצא עבודה, אל תדאגי. אימא חייכה אותו טוב ובכל זאת אולי הוא זוכר קצת שאמרה, "הכי חשוב לא להשתגע, להחזיק מעמד גם כשנורא נורא קשה." והיתה מלטפת, אם היה מרשה, את סנטרו שכבר הצמיח זיפים בודדים. "כדי לא להגיע לאחד מהמוסדות האלה," היא נזהרה בשפתה, יודעת שהיא מגזימה, מפחדת שאולי לא. "ואל תדאג," היתה אומרת בשקט, לפעמים

גם אחרי שכבר היה מסתובב והולך, מותר אותה לבדה במטבח, סינר קשור למותניה וסכין בידה, "אימא תמיד תדאג בשבילך, ג'זנה שלי." יום אחד אולי יבין למה היתה חייבת כך ללכלך את כל מה שהיה יפה ביניהם, ולהותיר את היום האחרון שלהם יחד כזה מכוער. היא תשב על המדרגות מאחוריו, תנסה להבין מה פשר כל הסיכות הירוקות שדרך הוא מנסה להעביר קו אחד, קצר אבל הגיוני, שיסדר תמונה אחת פשוטה על פשרם של הדברים. הוא יודע שזה טירוף. הוא יודע שאין שם באמת משמעות וסתם ברגע אחד של כאב גדול הסתכל על לוח השעם ונעץ אותו, יוצר לעצמו חידה מתמטית של ילד, מנסה להבין למה כל אחת נמצאת איפה שהיא, כאילו הן הזדמנויות על אם הדרך שאדם לקח, לוקח או ייקח בכל מקרה ורק הסדר קובע אם יהיה לה יופי או שתיראה כמו אוסף של נקודות מתות על גרף. את חייבת להבין, גם אם את לא רוצה, שבשבילו החיפוש אינו מטרד, אלא מנוח. גבולות החידה הופכים לגבולות עולמו והחשיבה אינה פרוצה לעניינים שאינם מן העניין להיזכר ולדמוע בהם באמצע היום, או באמצע הלילה. ואם יהיה לך ממש אומץ, תקומי בשקט, בזהירות, שלא יידמה לו שהוא שומע את צעדייך, ותרדי בשקט, תסתנני מאחורי גבו וכתפיו השמוטות, ובלי להטיל צל תיגשי שם אל השולחן בצד, נמוך ועגול, ורגע לפני שאת פותחת תלטפי את הקטיפה הסגולה שמצפה את הקופסה, רגע לפני שתמצאי שם בתוכה את הכפפה הישנה שלך.

"ולקוות שהפעולה הזו תרחיב לו את התודעה גם במציאות"

שיחה עם (ועל יצירתו של) המחזאי אייל וייזר

אחת ההטבות המושחתות של היות בעל האינטרסים המוחלט (והיחיד) במדור הראיונות היא לא רק שאני זוכה לפגוש אנשי יצירה מוצלחים ומעניינים, אלא שגם מוענקות לי על ידיהם לעתים מתנות. המשורר ישראל אלירז, למשל, העניק לי שני ספרים (אחד משיריו ואחד על שיריו, שכתבה חווה פנחס־כהן) ואף צירף הקדשה קטנה ("לארז, בידידות, בפגישה יפה"). כשהחלטה השנה היתה לשוחח עם מחזאי, היה צפי שאזכה לראות לפחות הצגה אחת, ובתקווה משובחת. ההצגה המשובחת היתה "שופרא" שרצה בתמונע כבר תשע שנים וכלי שידעתי הוזמנתי להרצתה האחרונה. המחזאי אייל וייזר, אדם מרתק ולבבי, ונוף שונה ביצירותיו בין היוצרים שריאיינתי בשנים האחרונות (ויוצר פרינג' מוערך מאוד באופן כללי), הוא כותבה. נפגשנו בכיתו בתל אביב לשוחח על יצירתו.

בשנה שעברה, כאשר שוחחתי עם המשורר זלי גורביץ, הוא סיפר כי יש לו תחושת ידיעה כמעט מוחלטת על הנייר – עד רמת חיתוך השורה, כדבריו. כחלק מהעבודה השירית שלו, כך ציין זלי, הוא מבקש למצוא את המרכיבים הקטנים ביותר של השיר, של המשפט – הם הצליל, וההברה היחידה. החקירה שלו מאופיינת ברצון להבין, ולחפש את מקום איבוד השליטה מתוך הגעה לשליטה טכנית מיומנת, משימה שאורכת חיים שלמים לתיאוריו. אצל וייזר נשמע הדהוד דומה לדברים, אך בצורה אחרת. הוא כותב ממקום תודעתי מעט שונה כך נרמה; היצירה שלו נובעת בהלך אסוציאטיבי יותר, נוזלי, מחויב, יותר משהוא מחייב. כפי שהוא מסביר זאת, הוא אינו תמיד יודע להסביר את המניע למונולוג מסוים (גם בדיעבד) – זאת מעבר לצורך שלו לכתוב אותו כלומר. הוא נמצא קרוב מאוד למילים, ושוב, כך בעיני – הן שומרות עליו, למרות

שהוא לא בהחלטיות רוצה בכך. הוא מחפש פירוק, אובדן שליטה, אובדן זהות, ועם זאת את החיבור, את השלם; הדבר המוגשם במסגרת גבולות. שני הדברים יחדיו נוכחים ביצירה שלו. וזהו גם ייחודו בעיני, ביצירתו ובאישיותו היוצרת: הצורך להיות הבונה והמפרק באותו המהלך, מה שהופך אותו לחלק חי מאוד מן היצירה. אפשר לומר שהוא אינו ארכיטקט הבונה בניין על הנייר (תיאור ששמעתי שנתן אתגר קרת לספרו של גדי טאוב, אלנבי), אלא חיה נרדפת (באופן דימויי כמובן), שהמילים הן רגליה הרצות, המחפשות מקום להניח את עצמן.

בזמן הצפייה בהצגה רשמתי לעצמי הערות ברגעים שהרגשתי כי הם מזוקקים ונמצאים בלב שיקופה, וכך רשמתי לעצמי: "המילים שלו הן בולען שחור, מייצרות רושם מוטעה של בנייה, אך בפועל משאירות את הצופה פעור אל מול עולמן המתוסכל של דמויותיו. אלו דוברות במונולוגים שאינם מקבלים מענה מן העולם הפנימי או החיצוני בדמות הקהל שאליו הן פונות לעתים. הדמויות האחרות, בעיקרו של זמן ודבר, עומדות המומות, מופתעות. מכך יש להוציא, לפחות לכאורה, את דמות המנחה, דמויית קבוצות הניו-אייג', ההזויה והמפורקת כשלעצמה, אולי יותר מכולן. זו מבקשת להחזיר את הדמויות לנראות של ישורת ולא להתמודד עם הדברים העולים מן המשתתפים באופן ישיר, על ידי סיפוק מעטה קוסמטי של סדר והכלה."

בחוויתי ההצגה היא ניסיון טשטוש של עולם התאטרון. התפאורה מינימלית וכמעט שאינה קיימת. היא מורכבת ממספר כיסאות ובמרכז הכמה – גונג. ההתרחשות העוטפת היא קבוצת תמיכה שנושאה אינו ברור ואינו מוסבר לקהל, ומה גם, נדמה שלא כל הדמויות ביקשו להיות בה. חלקן מתנגדות לתהליך עד לרגע שבו הן נסחפות לתוכו, בלתי נשלטות. אחת אחת הן חושפות מונולוגים אישיים מאוד, רגשיים, גרפיים לעתים, כולם מיניים בצורה מסוימת, ובאופן זה גם מוקצנים; דבר שיתגלה כבעל משמעות בשיחה לאחר מכן עם אייל. הקהל הצופה יושב קרוב מאוד, ובהצגה הזאת לא רק באופן קונקרטי אלא גם דימויי – קרוב מדי, כשבוי שנקלע לפתע לשיחה עם עובר אורח המטיל עליו את עולמו הפנימי, אשר אין ביכולתו לצור לו צורה ומטיל את האחריות לכך על הנקלע התמים. הדבר אינו מקרי. וייזר מבקש לשחק בגבולות. בריאיון אחר הוא מספר כי הוא סולד מהצגות מהודקות יתר על המידה.

בשלב מסוים של ההצגה עיניה של המנחה נקלעות לשלי, אולי (כך ניחושי הדיעבדי) בגלל הופעתי וממבטי (המשוחרר למראה?) היא מגלה פוטנציאל, אולי אפשרות לערב אותי, שהיא הרי מבקשת מהקהל או מקבוצת התמיכה או ממישהו שאינו מוגדר בבירור לחזור אחרי קולות הנהימה שהיא משמיעה יחד עם תנועות הגוף שלה המייצרות גל גופי עולה ויורד. אני אוחו בדמות הפתב, מבקש להישאר בה, לעמוד מאחורי קווי המגרש. נדמה לי שהיא מבחינה ופוסעת אחורה במבטה. ההצגה נשמרת. רגע הפירוק נשאר איתי ומסמל בעיני את תחושות ההצגה כולה. זו היא יצירתו של אייל. אם היה אחרת, נדמה שהיה מורגש בכך. למשל, צורך בשליטה, בדיעה יצירתית – ברמת מטא היה הופך לצרימה מסוימת ביצירה, שכן יצירתו מבקשת להוות את אי האחידות, ההתפרקות שהוא חש סביבו, התפרקות של אנשים שלא יודעים באילו אידיאלים להיאחו. "המרד השפוף", כינה זאת גדי טאוב בספר מאמרים בשם דומה. ואיפה שטאוב תיאר את הדבר מזווית סוציולוגית, וייזר חי אותו בעיני, כך מסיפוריו. הוא מספר בשיחה על חיי הלילה, על המין, על הסמים, על החוויות התלושות, הפיקים שנגמרים בתחושה של מבוכה וחשד הדדי. תחושת התפרקות, כבר אמרנו, הנחשפת, אולי ביתר עוצמה, לאחר התמלאותה ברגש שטוח חלופי.

וייזר הוא אדם נעים מאוד וכריזמטי, השיחה קלה ונודדת. הדף צפוף-השאלות שהבאתי לא עוזב את מקומו בתוך כוסי. כך בפעם הראשונה בניסיוני, ואולי בהיגיון המשכי מסוים ליצירתו. הוא חי את היצירה יותר משהוא מדבר אותה, וכך גם השיחה; יש לה חיים משל עצמה והיא מוליכה את הזרם. אנחנו משוחחים על חיו עכשיו. הם רגועים יותר, הוא מספר, בורגניים יותר. חיי הלילה כבר אינם מעסיקים אותו כמו קודם. כך גם "שופרא". היא יורדת כי ייצגה תקופה מסוימת, הוא מסביר. עברה שינויים רבים במשך השנים, והגיע זמנה, כנראה. בכלל נמאס לו מהתאטרון, אבל הוא אומר זאת תמיד, הוא מאלה שאומרים זאת תמיד. בשלב אחר בשיחה הוא מעיר על הדימויים האופפים אותנו בחיינו עכשיו בצורה כה מקיפה, כמעט אלימה, מטביעה. אני שואל אם הוא חושב שהשפה איבדה מכוחה. אם הדימויים נהיו כל כך נוכחים בשיח, בכוז עוצמה וכל כך מפוזרים, הרחק מהמדומה, שכבר אין לאנשים סביב יכולת להביע בצורה מספקת את הווייתם במילים.

האם לכן קורה התהליך שהוא מספר עליו ושמויצג בנאמנות חוזרת גם בהצגה – בו אינטימיות הופכת לאלימות, רצון בחיבוק הופך לרצון בהלקאה. הללו הם החומרים הגרפיים המרכיבים את "שופרא". חומרים המורכבים מאנשים שנקרו בדרכו של אייל ושהיוו חומר חי ליצירותיו, שחלקן בוטות וקשות, מלאות יצרים המוצאים את פורקנם בברוטליות חסרת רסן כמעט, ההופכת בסופה לאכזבה מעוטת סיפוק. אייל מהרהר, יכול מאוד להיות, הוא מהנהן.

קצת על מה מדברים, פרגמנט מתוך המחזה "שופרא":

מה צריך לדעת:

דמויות: אנה (מנחת הקבוצה); אישה במחשב; שמילוביץ; שכן.

* המונולוג המובא הוא הפעם הראשונה והאחרונה שבה אנחנו רואים את האישה במחשב מדברת. היא גם הראשונה מבין המונולוגים (להוציא קטע שירה עצמאי קצר של שמילוביץ). היא אינה בפועל ליד מחשב, אלא באותו חצי מעגל עם שאר הדמויות.

אישה במחשב: "תמיד הוא סיים בחיוך. בסמיילי כזה. חייכן, מן חיוך ביישני, מהוסס, מובך, תמים. תמיד עם חיוך על השפתיים. חיוך, נקודתיים, סגור סוגריים. אהבתי את זה אצלו, את היכולת שלו, למרות ועל אף הכל להיות מאושר, להסתכל על הורוד, להסתכל על הכוס המלאה, למצוא חיוך פנימי קטן כזה לכל מצב. וגם אם יש רגעים קשים ולכולנו יש רגעים קשים, למי אין? לשמור על הסמיילי הפנימי הזה. אולי הדבר שאני הכי זוכרת ממנו, זה – את החיוך הראשון שלו. זה היה רק "היי", סמיילי. עניתי לו "היי" והוספתי גם אני סמיילי, ניסיתי לענות באותה שפה, באותו ז'רגון, גם אני. עדיין לא ממש הכרתי אותו. לא ידעתי מה מסתתר מאחורי הסמיילי הזה, אולי זה משהו רגע, יכול להיות שהוא בן אדם שרגע אחד שולח לך סמיילי ורגע אחרי מעביר לך שלושה סימני קריאה שהיו מפילים אותי למיטה לדיכאון של כמה ימים, סרטים סוג

ז', שעות מול המקרר ושבועות של הלקאה עצמית – למה אני לא מרימה את התחת והולכת לחדר כושר?! מצטערת, כנראה מה שקורה כשיוצאים מקשר מורכב. "אז מה המצב", הוא שאל, סימן שאלה, סמיילי. מתעניין לשלומי? מממ... ירד גשם בחוץ ועניתי "לא רע, אין תלונות, מה איתך?" סימן שאלה. כאן הפסקתי עם הסמיילי. לא הרגיש לי אמיתי, לא יודעת, לא עבד לי. אולי זה בגלל שירד גשם בחוץ והייתה לי מן צביטה בלב כזו, שלא בא לי סמיילי, בא לי שסמיילי אליי. מה קרה? "אז מה אתה מחפש?" סימן שאלה. שאלה פתוחה, בלי סמיילי, שיענה מה שיענה. "קשר" סמיילי. הפתיע עם הישירות. "ואת, גם?", סימן שאלה, סמיילי. "כן." נטול סמיילי, בכל זאת, בחוץ עוד ירד גשם והרגשתי קצת פינוקי, מה קרה? הוא המתין כמה שניות והמשיך עם הכנות, שפירקה אותי, המיסה אותי, הוכיחה שיש עוד כמה גברים בעיר הזאת שמקבלים את עצמם כמו שהם.

"ויש עוד משהו שאת צריכה לדעת עליי" שלוש נקודות, סמיילי. "מה?" סימן שאלה. "אני יכול לסמוך עלייך?" סימן שאלה, סמיילי. "ברור" עם סמיילי, כדי שידע שהוא מצא כתף. "את בטוחה?" סימן שאלה, סמיילי. "כן... נו..." אמרתי כתף, לא? "אני..." על המסך הופיעה אחריה האות "ע", בלי סמיילי... זאת אומרת שאחריה ידעתי שאמורות להגיע עוד כמה אותיות, כי כבר התרגלתי לנוכחות שלו, הוא לא היה משאיר אותי בלי סמיילי סוגר. ע' ע' ע' מה ע' עכשיו? גלגלתי את הע' בראש... ע- עובד עירייה? ע- עובד זר? ע- ערבי? ע- עורב?

השכן: ערפד?

אישה במחשב: אוקי, אז למה להיות כל כך נבוך? הוא באמת חשב שזה מה שירתיע אותי, שהוא ערפד ערבי שמתעורר רק בלילה, מתעופף על האיקליפטוסים של תל אביב כדי למצוא יהודייה כשרה ולמצוץ את דמה? הוא המשיך ב- ב', עוד פעם בלי סמיילי, ד'! סמיילי. הגיע הזמן.

"עבד?" סימן שאלה, סימן קריאה, סימן שאלה. בתוך עצמי. הוא חיכה. זה מה שעבדים עושים, כנראה, חשבת. מחכים,

להפעלות. "אני אוהב שמשפילים אותי כמו כלבלב." סמיילי.
זיהיתי שהוא במצוקה, שהוא רוצה להיות עבד כאן ועכשיו.
it was meant to be. "אז יש לנו עסק עם עבד" נקודה. ככה מדברים
עם עבדים. סמיילי. אז הוא בעניין. "ע" סימן קריאה. "ב" סימן
קריאה "ד" סימן קריאה. "אתה עבד!" שני סמיילי, מוזר. "אתה
תעשה מה שאני אגיד לך, ברור?" "כן" סמיילי. "כן מה?" "כן
גברתי" סמיילי, סמיילי. "גברתי, הא?" ערב גשום והנה אני
מוצאת בן אדם שיודע לקבל, שיודע להכיל, שמבין מה זאת
אינטימיות. רק הוא ואני, אני והוא, אני קובעת, הוא מבצע
give and take, give and take... לא משנה... יונג ויאנג, ביחד,
משלימים. "ארצה עבד, ארצה." סמיילי. "רד על הברכיים, עם
הראש שלך בין הרגליים שלי. לא תתנהג יפה, תקבל הצלפה
מהשוט." סמיילי. "לקק את כפות הרגליים שלי." סמיילי. "עם
רוק אפס, מה לא ברור? הרבה רוק או אפס?" סמיילי. "ברור?"
"כן" סמיילי. "כן מה?" "כן גברתי" סמיילי. "עם הרבה רוק,
אמרתי! עכשיו לקק לי את הכוס."

אנה: (מנסה למנוע מהאישה במחשב להמשיך בכיוון שאליו
היא מושכת). אוקיי.

אישה במחשב: "לא, יודע מה, בעצם מתחשק לי לצקת, בוא
תתכבד מהחור של התחת שלי, עם הלשון עמוק בפנים,
טעים?" סמיילי. "לא מדברים בפה מלא! אתה יודע מה, אני
אחרוג ממנהגי ונעבור ישר לקינוח. בוא יא מוצץ, תשכב,
תשכב, תתכוונן, כן תתכוונן לעמוד ממש ממתחת, אני
משתינה." סמיילי. "הזין שלך עומד כמו טיל ומרטיב? מישוהו
הרשה לך לטפטף? מניאק! קבל סטירה על התחת, עונש!
קבל הצלפה ועוד אחת ועוד אחת, ועוד אחת. אוי זה טוב, הא.
תצרת. אני לא שומעת אותך, מניאק! אוי, אתה רוצה להוריד
את הסמיילי המזוין שלך? בוא נוריד אותו. בוא, שב על ארבע,
כן יופי. הא, אתה כבר על ארבע, לא משנה, פסק את הרגליים,
תכניס את העכבר לתחת, אני מכניסה לך את העכבר לתחת,
קבל את המקלדת, קח את הראוטר, איזה מנהרה נפתחה, אוי
הקטר בא, הקטר בא למנהרה של סמיילי, הא, אפס. צ'יקי
צ'יקי צ'ה, צ'יקי צ'יקי צ'ה, צ'יקי צ'יקי צ'ה על הפסים, הנה

באה הרכבת וכולם נוסעים, יופי עכשיו קח סכין, זה טוב הא,
הסמיילי נשאר, הוא נשאר עכשיו, הא אפס, הא.

הא. הא?!!!!!!!!!!!!!!

(תוך כדי האורגזמה שחווה האישה במחשב, היא נופלת
מהכיסא. כשהיא נרגעת היא מתקשה לקום).

אישה במחשב: מישהו יכול לעזור לי?

(השכן קם לעזור לה, הוא עוזר לה לקום, המבטים שלהם
מצטלבים לרגע. היא מנסה לנשק אותו, הוא נבהל וחוזר אל
מקום הישיבה שלו, גם היא מתיישבת).

אישה במחשב: בכל קשר יש ups and downs. אני מבינה
שאחרי הקשר הוא היה צריך זמן להירגע, אבל שבועיים? מה
קרה? אפילו לא סמיילי אחד בפורום הכללי?

קשר, קשר הוא אמר שהוא רוצה, הא? פאק אני הייתי כאן
בשבילו. מה אני יעשה עם הקעקוע הזה עכשיו?

(האישה במחשב חושפת קעקוע גדול של סמיילי על גבה)

זהו. אני מפרמטת. קונטרול אלט דלית."

ברוטליות היא מילה חוזרת במהלך השיחה עם ויזר. ברוטליות
שמתערבבת בתוך החיים היום-יומיים-ישראליים. ברוטליות המאפיינת
את האוויר הפוליטי שאנו נושמים ואת האוויר הנמצא מחוץ לבית
הפרטי. אני מציין שנדמה שאפשר לשים בסוף הרבה מן המשפטים
שלו את המילים "באופן אישי" או "באופן פוליטי" ושתי האפשרויות
יתאימו להפליא למבנה המשפט. הוא מאשר. הברוטליות הזאת, מחול
אי-הזהויות, נמצאים מסביב לנו. אלו החומרים המעסיקים אותנו.
דמויותיו קרועות, מחפשות משהו ללא יכולת להצביע עליו ואולי לכן
גם ללא יכולת להשיגו. המשבר הזה הוא מה שגורם להן לחפש חוויות
קיצון, בשדות שונים, אישיים, בין-אישיים, אמנותיים, פוליטיים. כמו
אדם שחותך את ידיו, הוא מסביר, כדי להרגיש משהו.

קטע מתוך: המחזה "הוקי פוקי, קטסטרופה נפשית משוללת אמונה":

מה צריך לדעת:

דמויות: מחזאי; אשת מחזאי; פסיכולוגית; יפה; ערבייה; פונקציה.

תיאור החלל:

השחקנים המגלמים את הדמויות נמצאים משך כל התהוות המחזה על הבמה, במה שנדמה כחלל חזרות. הם ישובים על כיסאות בצמוד לקירות חלל התיאטרון, הכיסאות האלה ישרתו אותם במהלך הסצנות (כספת הפסיכולוג, ככורסת טיפולים ככיסאות בית קפה וכיו'). המעברים בין הסצנות הם דינאמיים והצופה מבחין במעבר השחקן מתוך "אחורי הקלעים" אל חלל המשחק, הוא גם יוכל להבחין בתגובות השחקנים מתוך "אחורי הקלעים" כלפי המתרחש על הבמה. בקצה אחד של הבמה משתלשלת תמונה גדולה של היטלר, בכל פעם שנכנסים אל תוך עולמה הפנימי של הפסיכולוגית, השחקן המגלם את "פונקציה" יוריד ויקרב אותה באיטיות אל אזור המשחק של הפסיכולוגית.

* זוהי הפעם השנייה שבה מופיעה הפסיכולוגית. בשתי הפעמים היא בטיפול עם המחזאי ואשתו לפני שאנחנו נכנסים לראשה. בסצנת הטיפול היא עונה לתיאוריהם בהחזרת המהומי מממ, מממ חסרי מבע.

14. ראשה של הפסיכולוגית.

הפסיכולוגית מהמהמת מספר המהומי הכלה, שינוי תאורה, הזוג ממשיך לשתף את הפסיכולוגית בתסכוליו ללא קול, אנחנו נכנסים שוב אל תוך מהוויה וראשה של הפסיכולוגית המטפלת. פונקציה, מתקדם אל עבר חלל המשחק של הפסיכולוגית עם תמונתו של היטלר.

פסיכולוגית: ממממ... (המהומה הופך לצפירה, הפסיכולוגית קמה ועומדת בתשוקה עמידת דום) מממממ... (היא פוקחת את עיניה מלאת סיפוק) הו פרשי! (חוזרת להתענג שוב על הצפירה, נעמדת בדום ומהמהמת) ממממ... (פותחת את עיניה) יס, יס, ממממ.... נו נו נו נו זה יורד, זה יורד לי (הצפירה יורדת).... נו... זה יורד, זה יורד, פאק, פאק... זה נעלם. נעלם. (להיטלר) אני צריכה אותך. אין לי טעם בפה, אני לא

באמת רואה, לא באמת שומעת, לא מרגישה כלום. אני רוצה משמעות, פיהרר, אני רוצה ללמוד להעריך. הכל כל כך פיינ שבא לי למות. הבת שלי, שרי, המחוננת, באה אליי לפני כמה ימים עם תוצאות המבחן בהיסטוריה (אתה מאוד פופולארי אצלנו) ואומרת לי "אמא קיבלתי 100", כלום, זה לא עושה לי כלום. "יופי שרי, לכי תעשי משהו בחדר." "אמא וגם הכנתי לך דיסק עם שירי אהבה לאימהות מתנה ליום האם." "וואו, שריתוש, מדהים!", "אמא, אני אוהבת אותך הכי בעולם", "יופי שריתי", "גם כשאת עצובה" "שרה את חושבת שמישהו מאמין לכל הבולשיט המזויף הזה שלך? מאיפה לך שטוב לך? הא? מאיפה? היה לך פעם רע? הא? שרה? פייק, פייק, זה מה שאת!". שנינו יודעים מה בדיוק יכול לעזור לי. מה אתה רוצה פתק מהרופא? הפנייה? (מצטטת מכתב הפנייה דמיוני) "דיאגנוזה נקודתיים, הפציינטית סובלת מתסמינים של דיסתימיה, אפשרות לדיכאון קשה, הפרעת אישיות גבולית... מזוכיזם..." פאק איט! אני צריכה שואה, זהו אמרתי את זה. שואה אמיתית, עם פיל! אירוע כזה שיגרום לי לפתוח את העיניים אנד טו פאקינג אפרישייט ליין! אירוע שאחריו תשמח הפציינטית לצאת סוף סוף לחופש, בעלה, אספי, כל הזמן אומר לה שזה כנראה מה שהיא צריכה, תקנה כרטיס טיסה לאנטוליה, תתמסר לשמש החמה באחד מחופי הטורקיז של הריוויירה הטורקית, אול אינקולדד, בלי טיפה של ייסורי מצפון על כמה פיינ לה ותגידי למשפחה שלה שאין כמו משפחה ושהם צריכים כל בוקר להגידי תודה שהם ביחד והם חיים והם בריאים וכמה מזל שהכל פיינ. כי היא יודעת כמה יכול להיות רע, כי היא עברה שואה. כי היא הייתה ככה קרובה מלהיות הקורבן השישה מיליון ואחת.

איך מייצגים משבר זהות חברתי שכזה בצורה שתתפוס אותו? ויזר מבקש להקים כמה שתשקף דמות, ולהרוס אותן – את הדמות ואת הבמה – בו זמנית; להוות זהות פרטיקולרית ואוניברסלית בו־במהלך. נדמה שזה דבר שנמצא פה בחברה הישראלית החילונית הפוסט־מודרנית. ומה שמעניין באייל הוא שהוא אינו מנסה להתחמק מכך. רוצה לומר האופן בו הוא אינו בונה דמויות ראליות, שבכך אולי אינן משקפות

מהימנה את המציאות התודעתית המפורקת כיום, ומנגד גם אינו מבקש ללכת אל הסוריאליסטי, האבסורדי, המוקצן מעבר למציאות היכולה. נאמר, אם הספרות החדשה בייצוגיה הראשונים של כותבים כאתגר קרת וכאורלי קסטל בלום ביקשה לייצג את כישלון השפה בייצוג המציאות בצורה מהימנה, על ידי הליכה לקיצון – כזה המפרק את הקשר בין המציאות למילה הכתובה (בהקצנה אבסורדית, עולמות פנטסטיים שאינם מקבלים התייחסות פנטסטית חוזרת ועוד) – ויזור ממשיך משם, ובהמשכתו, בעיני, מבקש להישאר על קו האמצע, ובתחום האמצע – ללכת עד הסוף. הימשכותו לזהויות חזיונות, לרצון להקים ולחצות אותן, כקוסם המנסר את עוזרתו לשלושה חלקים, היא בעיני זו המאפשרת לו גישה אסוציאטיבית, אינטואיטיבית, חיה, כזו הבונה יצירות המשקפות את המשבר שחוה המציאות המשתקפת באמנות. האמנות ה"שלמה", זו שיש בה קיר רביעי, ולפני הקלעים ומאחוריהם. כלומר, ביצירה יש משהו שאיבד מכוחה, כאילו היכולת להשעות את השיפוט – לחזור באמת ובתמים למקום שמאמין שהאמנות משקפת את המחוז לו נשבה מאיתנו. ואילו יצירותיו מנסות לעמוד בדיוק על המקום הזה. הרצון והכישלון בהגשמתו. אולי לא בהצלחה מלאה, שכן לא בטוח שהדבר אפשרי, אך בצורה שגורמת לי לרצות לצחוק כאשר דמויותיו מוכרות לי מהמציאות הקיומית שלי ואינן משקפות אותי, ולרצות לבכות כאשר הן מוכרות לי מהמציאות שלי והן כן.

בעיני זהו קול מעורר סקרנות והשראה, שכן הוא לוקח על עצמו את המאבק באינפלציה של השפה, הנמצאת בתוך הקשר של מציאות היפר־ראלית (כפי שטבע בודריאר), ולחשוף את השבר החובא תחתיה. משימה לא פשוטה וודאי לא מענגת. ניטשה הרי כבר דיבר על כך שאנחנו זקוקים לשפה הציורית, על מנת שלא נצטרך להתמודד עם המציאות חזיתית. זו עלולה להישמע כמו משימה די מדככת, ולכן עולה בי רצון להסביר מדוע זה טוב, אבל כל מה שעולה בדעתי כרגע הוא שאם הדור מדוכדך או מלנכולי, אולי זה מה שצריך להראות בפניו. אולי כי זה יגרום לו לבדוק את עצמו, אולי כי יש משהו מנחם בלראות את הייאוש המוחש מתחת לרברים ביצירה אמנותית, מחוץ לחיך. ואולי פשוט כך, בלי לומר למה – כי הנה אנחנו. כיום ויזור ממשיך במשימה זו מזווית מעט אחרת. ביצירתו החדשה הוא

עוסק ביצירת דמויות אמן. רוצה לומר אמנים חיים, רוצה לומר אמנים החיים חיים בדויים. אייל המציא אותם. הוא המציא להם ביוגרפיה, תחום התמחות, יצירות אמנותיות קיימות, שאותן הן גם מציגות בגלריות בשר ודם על ידי שחקנים בשר ודם המגלמים אותן. שלוש דמויות אמן/שחקן כאלה נפגשות על במה אחת תחת הכותרת "זו היא הארץ – סלון דחויי היצירה הציונית", פסטיבל שאייל המציא כמסגרת ליצירתו החדשה, שבאופן ברור מתכתבת עם "פרס היצירה הציונית" לאמנים שמשרד התרבות והספורט פירסם בנובמבר 2011 קול קורא להגיש מועמדות לקבלתו.

שלוש דמויות אלו המעלות את "יצירותיהן" שנדחו מקבלת הפרס המקורי משקפות צורה אחרת של ציונות. את שלושתן מעסיקים זהותן היהודית/ישראלית העכשווית, הדברים המרכיבים אותה, ההיסטוריה שלהן, התרבות, אך עם זאת, שלוש הדמויות משקפות את השוליים של התרבות הציונית, זו שסביר להניח שתמיד התקיימה, בשר ודם אמיתיים, במקום אחר, אולי פחות ידוע בהיסטוריה הרחבה, המיינסטרימית הישראלית, ועל בימתו של אייל הן מקבלות הגשמה עכשווית. בשפתן, במדיום האמנותי שבו הן עוסקות (ספוקן-וורד, וידאו ארט, אופנה) – ובשאלות הזהות שהן מעלות באמצעותן. למען טעימה אחרונה ומקנחת, להלן תיאור אחת הדמויות הללו, היא רגב הוברמן בתכניית פסטיבל "זו היא הארץ":

רגב הוברמן הוא משורר, מלחין, די ג'יי וחוקר תופעות סאונד. מאז שחרורו מצה"ל מתגורר הוברמן במועצה המקומית אפרתה ובשנים האחרונות יוצר ומופיע בקשת ההיאחזויות העוטפות את גוש עזיון. ביום העצמאות 2011, כמחאה על דחיית בקשתו לפרס היצירה הציונית, הסתנן הוברמן אל מופעי החג שהתקיימו על במת ההתנחלות מעלה לבונה. הוברמן וחבריו קטעו את הופעתה של להקת "אפרוחי אריאל" כאשר השתלטו על מערכת הסאונד ופרצו בקטע מוזיקלי המבקר את פינוי ההתנחלויות ואת מה שהגדירו כ"אין אונות פוליטית" המאפיינת את ממשלת ישראל. למחרת היום, שרת התרבות שנכחה באירוע, הגיבה בדף הפייסבוק שלה: "אין בנוכחותה של השרה באירועי יום העצמאות בישוב מעלה

לבונה הסכמה עם אופיין הנחרץ של הטענות אותן מעלה האמן רגב הוברמן. יצירתו ופעילותו עושות שימוש באלמנטים מתריסים וילדותיים שלא מכבדים את אמת הדרך, שלטונה וריבונותה של מדינת ישראל."

בעבודתו הנוכחית "עץ השיטה" (איתה הוא מופיע במופע המתקיים בפועל לעיני הקהל; א"ש), חוקר רגב את שורשיו, נובר בחומרי ארכיון משפחתו. החל באבי סבו, צבי הוברמן, יליד פולין שבמסגרת לימודי ההיסטוריה באוניברסיטת סנט-פטרסבורג הגיע לפלשתינה לסיור במושבות היהודיות החדשות בגליל והחליט להשתקע במקום. דרך סבו, מוטי הוברמן, חבר יחידת הנעים, הזרוע הניידת של משטרת הישובים העבריים בשליטת ההגנה, וכלה באביו, יעקוב הוברמן, מנהל ספריית המוזיקה בקיבוץ בארי, שפיתח מערכת יחסים חמה ועמוקה עם "זמרת המלחמות" יפה ירקוני. דרך אילן היוחסין המשפחתי משרטט רגב את פרופיל צבא ההגנה לישראל לאורך השנים ומציע סט ערכים חלופי לזה המוכתב ע"י המשטר הקיים.

היות האמנים מומצאים ידועה לקהל אשר טרח לבדוק אפילו מעט לאיזו הצגה הוא מגיע. בתאטרון תמונע אשר הציג את המופע נכתב בראש תיאור המופע: "שלושה אמנים בדויים מגיבים לפרס היצירה הציונית..." וכך גם בפליירים התיאוריים של ההצגה נרשם כי, "כל הדמויות והארועים במופע זה הם פרי הדמיון בלבד." ובפליירים המופנים לחו"ל הדבר מודגש אף יותר.

כך עולה השאלה הברורה: מדוע להעלות מופע של אמנים בדויים, בעלי ביוגרפיה, מדיום ומופע שאיתו הם "בוחרים" להופיע בפסטיבל מדומה. במובן הראשוני נדמה כי זו היא דרך ישירה ומתריסה להגיב לתפיסה הציונית המרכזית או המקובלת שעליה ויזור רוצה כנראה למחות, ובייחוד על פרויקטים כגון "פרס היצירה הציונית", המעורר יצירות אמנותיות המייצגות ותומכות ברעיונות פוליטיים בעלי השקפה מסוימת. לשיטה זו, עצם היותם של האמנים דמויות מומצאות, מאפשר משחק כפול; כמו זה של כותב פרוזה, המשתמש בדובר כל יודע, אך עם זאת המסתיר פרטים, או בדובר שאינו מהימן ועל ידי כך מוליך את

הקורא בדרך המשרתת את צרכיו. אך מעבר לממד הראשוני, נדמה לי כי יש אפשרות פרשנית נוספת. נדמה שוייזר מבקש לשחק במשחק כ"מראה בתוך מראה" – "במה בתוך במה". נדמה שהוא מבקש לומר אולי, שהבמה האמנותית הרגילה, זו שאינה ממציאה את האמנים המציגים עליה, אלא מציגה "אמנים אמיתיים", היא זו "השקרית", לפחות במובן כלשהו, שכן היא מבקשת לומר – יש מציאות ויש הצגה, ויש הפרדה ברורה וידועה ונשלטת ביניהן. ואייל, שמספר כי הוא מחפש את ביטויו במדיומים חדשים, הרי סולד מכך. הוא מנסה להתקרב למקום של הצגה במובן הראשוני מידי שלה, המקום החד-פעמי, החי, הפועם, הדיאלוגי, כזה שאינו ממצה את עצמו בתוך ההופעה עצמה, אלא חודר את השכבות שלה, מערבל אותן, ועוטף את הקהל במחשבות סאב־טקסטיות האופפות את המושבים ונותרות לאח הצפייה.

צורת הביצוע הזאת מעלה שאלות מעניינות לגבי תפקידה של האמנות בכלל, ושל צורה אל מול תוכן בפרט. שאלות לגבי מטרתה של האמנות, כמו האם תפקידה להיות מגדל אסתטי בעל רבדים, זוויות נסתרות מהמציאות היום יומית "הרגילה", כאלו היוצרות עולם הרמטי, אולי נשגב יותר מהמציאות הגלויה, יגידו חלק, נעלה, מתבודד מה – או שמא מטרתה לתקשר עם העולם האנושי הקיים, הקונקרטי, הפועם, ההולך הביתה, בצורה הישירה ביותר. שאלות אלו עולות לדוגמה, מן המינימליות הצורנית הנראית ב"שופרא" וחוזרות במהלך ה"במה-בתוך-במה" ב"זו היא הארץ". אלו כמובן אינן שאלות חדשות. ועם זאת ניסיון הפרשנות של וייזר, כפי שאני רואה אותו, מעניין ומעורר מחשבות, ויותר מכך, אפשרויות לתשובות חדשות. במקום אינטואיטיבי, שראוי אולי לברר במקום אחר, נדמה לי שיש כאן התכתבות חוזרת עם התפוררות הזהות החילונית בעולם הפוסט־מודרני המפורק. נדמה לי שברצון "לפרק את הבמה" יש רצון מסוים לחבור להלך רוח דתי עתיק יותר. דתי במובן הרוחני־נפשי ודתי גם במובן המוסדי־טקסי. שכן בצורה מסוימת, דת היא אמנות המתערבלת לתוך המציאות, עד אין הפרד מובחן. הטקסים מתקיימים בצורה תאטרלית קונקרטי וברורה – תלבושות, טקסטים, תפקידים מוגדרים של קהל ומופיע ("הצורה"), נרטיב היוצר סיפור מסגרת רחב ומכיל, ועם זאת, הם חורגים מתוך עצמם – שכן הנרטיב,

התפיסה החברתית-הדתית ("התוכן"), הוא תמיד של פנייה החוצה, לדבר גדול יותר, נשגב יותר, ובכל מקרה חיצוני וכזה שאינו מסתיים באדם ובהווייתו העצמית המיידית. נדמה לי שבמקום מסוים הרצון חוזר לשם. לצורך בטשטוש הגבולות, לשאיפה לייצר משהו החורג מתוך גבולות עצמו והקושר את המציאות עם הרבדים הנסתרים ואולי הנשגבים יותר של הנפש יחד. רצון זה הוא המדבר עם הרעיון הדתי. הצורה השירית הנפוצה היום מאוד, היא ה"ספוקן וורד", גם היא מרפררת בעיני למחשבות על משחקי צורה-מול-תוכן. צורת הפועה זאת מתבססת במובן רב על הביצוע, ובכך על הרמה שיוצרים המבצע או המבצעת על ידי דרמטיזציה קולית וגופנית, על משחקי מילים מהירים, צליליים, לעתים בתוך השפה ולעתים בחריגה לשפה אחרת (מעברית לאנגלית לדוגמה). נדמה, לי לפחות, שבז'אנר זה מתקיים ויתור שהנו אולי מוגזם מדי לטובת הצורה. נקודות העוצם ברורות – הז'אנר מרגש, סוחף, ומבטא חוויה שניתן לחוות אותה בקהל גדול – דברים ששיר כתוב מתקשה איתם הרבה יותר, שכן הוא דורש סבלנות, פירוק אטי יותר, התבודדות סבלנית מרוכזת עם הכתוב ועם היוצר או היוצרת. אם כך, האם האהדה הגוברת בציבור הרחב לצורת הביצוע הזאת משתייכת לאותו שדה שיחה? נדמה שאולי כן, נדמה לי שהרצון בצורה, גם על חשבון התוכן, מבטא באופן מסוים את הדברים המוזכרים, ובעיני, ובכך אני חוזר לנקודה המרכזית, ויזר קולע אליהם בצורה מוצלחת יותר ביצירתו, ומסקרנת יותר. משמח היה לראות יוצרים ויוצרות נוספים מאתגרים שאלה זו, מבקשים לה פרשנויות נוספות, שאלות חדשות ותשובות חדשות, שייקחו את פירוק התוכן מהצורה לחיבור חדש. שמא אולי שם נמצאת תקווה פואטית צעירה. צעירה, במובן שזעיר הוא עכשווי, ועכשווי במובן שעכשווי הוא טוב. (עניין מורכב ששווה לשאול לגביו עוד בזמן אחר.)

ועתה משהגענו לסוף הדברים ומכיוון שזהו מפגש עם המחזאי אייל ויזר, ראוי להעניק לו את המילים האחרונות על הנייר. לאחר הדברים הפניתי לאייל את השאלה: מדוע בחרת ליצור דמויות אמנים ואמניות המציגות את עצמן לקהל כמציאותיות? וכך הוא אמר:

הבחירה לעסוק באמנים בדויים נבעה בעיקר מתוך סקרנות
להביא לתאטרון מדיומים אחרים שאבדו בו אמון. במקביל
העיסוק הזה איפשר משחק במתח שבין אמת לבדיה, בין
דוקומנטרי לבימוי ובין תאטרון לחיים. המתח הזה עניין אותי כי
יש בו יסוד מערער – הוא ביקורתי כלפי אמנות קונספטואלית
(באיזו קלות, יחסית, ניתן לייצר ביוגרפיה של אמן).

ובעיקר ביקורתי כלפי אופן תפיסת המידע שלנו בכלל.
לרוב, זרם התאטרון המרכזי מבקש לייצר אצל הצופה שלו
הזדהות עם נרטיב כלשהו. הצגה טובה היא הצגה מרגשת, כזו
שגרמה לצופה להתנתק מחייו.

כאן היה ניסיון ליצור את אותה הזדהות אבל אחר כך לחשוף
את המניפולציה ולייצר חוויית המשך של פקפוק ובכך לבקר
את המנגנון הכמעט מיידי שלנו להזדהות עם כל אינפורמציה
מניפולטיבית שמוזרמת אלינו על ידי בעלי כוח ואינטרס.

כמו שאני רואה את זה כיום, התאטרון הוא סוג של
מיקרוקוסמוס של המציאות השקרית שאנחנו כלואים בה
בחיים האמיתיים. במיוחד בישראל.

הבמאי והמחזאי (כסוג של דיקטטור) בשיתוף עם השחקנים
שלו (משתפי פעולה) מייצרים מציאות בדויה על ידי
מניפולציות וגורמים לאנשים להאמין ולהתרגש משקר.

לטעמי, במצב שבו אנחנו נדרשים כאזרחים להזדהות עם
משטר שעושה מאתנו את מרחב הספק, התאטרון מחויב
להגיד אני תאטרון ומה שאתם רואים זה בולשיט, אתם
חייבים ללמוד להטיל ספק, להיות בשני ממדים באותה עת –
זה שנמצא בהווה וזה שמביט על עצמו נמצא בהווה. בעיני זו
ממש משימה חינוכית. ללמד קהל להביט על חווייה מורכבת
ולקוות שהפעולה הזו תרחיב לו את התודעה גם במציאות.

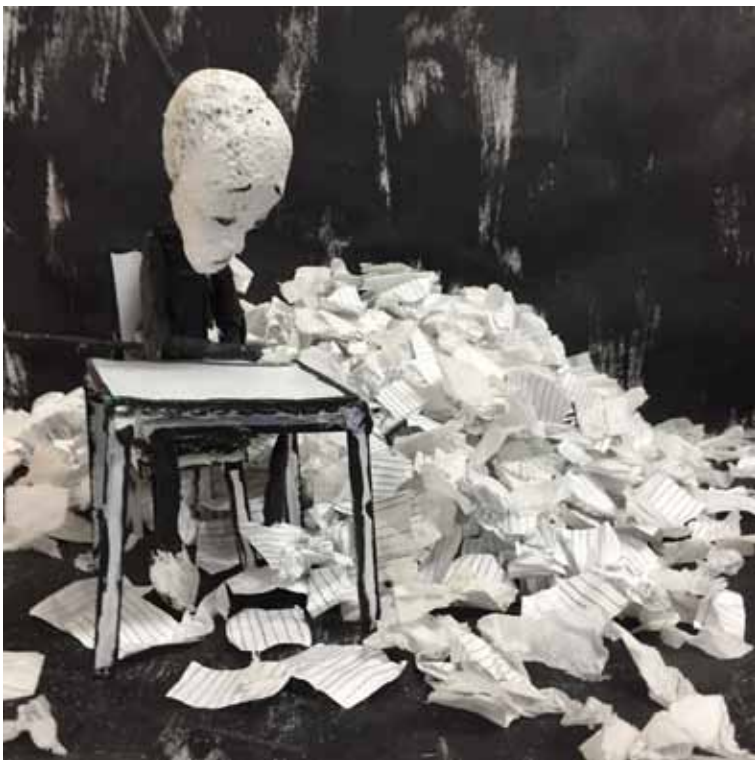
אילנה סיון

משוררים עצובים

משוררים עצובים
לא בוכים ואפלו
לא מתפחים

הם יללת תנים
גועים בלב לילה
אקורד שבור
טפות שקופאות
לאגרופים קמוצים
קוצים
שדות בור
מתעלפים בצמא
כל ערוצי האכזב
הולכים
בדממה
אל הים
והים איננו –

הם טיוטות
של מכתבים קמוטים
בפחי הנפש.

ירון קרבבל, "קצה - גרילה בובות", מופע תאטרון בובות ללא מילים

ניקו

(בעקבות "סופרמרקט בקליפורניה" מאת אלן גינסברג)

אילו מחשבות היו לי עליך הלילה, ניקו
שכן הלכתי ברחובות
ובדמיוני
רסקתי עננים בני-תמותה בכפות רגלי.

אף איבר ממך אינו נע בתאום עם איבר אחר.
יד הולכת בלי רגל
אגן מרסק
צחוק של תינוק –
קפוא כמו הירקות במקרר.
גוף ללא תנועה
ארכיטקטורה של מות.

אני מדמינת את אמא שלך ניקו
בת כמה היא היתה?
איזה גאון שטני רטט בתוך ידיה –
ביום שבו נפצה אותך על הרצפה כמו אבטיח?
היה זה ליל או יום?
כמה חדרשים הספקת להיות בעולם?

אני רואה בדמיוני
את הפה העקם שלך ניקו.

וְהָרַק הַתְּמִידִי הַנּוֹזֵל בְּזוֹיֵת הַשְּׂמֵאלִית –
בוֹז עַל הָעוֹלָם, עַל עֲנָנִים בְּנֵי־תְמוֹתָהּ.
רַב הַזְמַן נִדְמָה שְׂגוּפָהּ מְשַׁכְּפֵל נְפוּץ תְּמִידִי.
הֵייתָ יָכוֹל לְכַנּוֹת אֶת חַיִּיהָ "הַמְּפֵץ הַגְּדוֹל" –
לְהִיּוֹת אֵינְטֵלֶקְטוּאָל אִירוֹפִי –
מִתְנַת אֱלִים בֵּין יְרֻקוֹת קְפוּאִים בְּסוּפֶרְמַרְקֵט לִילִי
בְּקָלִיפּוֹרְנִיָּה
אוּ בְּכָל מְקוֹם אַחֵר בְּעוֹלָם.

אֵיזָה פְּרִי מוֹזֵר אֶתָּה נִיקוּ,
כֹּה מְשַׁבֵּשׁ שְׁהַפְּכֵתִי גַם אֲנִי אוֹתָךְ
לְטַעַם קְפוּאָ בְּמִקְרָר הָעוֹלָם.

שפת סימנים

"בואי, בואי," היא קראה וסימנה בכף היד לחתולה להתקרב אליה ואל פס שמש שחימם את האספלט. "אני דואגת להם," אמרה. הנחתי שההסבר נועד לי. באותה שעת בוקר מוקדמת, למעט החתולה, רק אני הייתי במגרש החניה. האטתי את צעדי, והינהנתי בהסכמה אל הברייה המוזרה שנוהגת לשוטט במגרש החניה למרות שאין לה מכונית. היא חייכה אלי, כמו אל מכרה ותיקה, חושפת את כל השיניים החסרות.

"ומי דואג לך?" שמעתי את השאלה יוצאת מפי.

היא לבשה חצאית דקה, שנראתה יותר כמו סמרטוט שספג את כל הלכלוך מהרצפה, ורגליה היו חשופות. אני הייתי לבושה טוב, צינת הבוקר לא נגעה בי. הייתי בדרכי למכונית, להשאיר במושב האחורי את התיק עם המחשב והניירת, לעבור בקפה של רינה, לקחת את ההפוך של הבוקר ואז לנסוע איתו למשרד.

"עכשיו מתחמם, לא?" היא הביטה למזרח.

החתולה התחככה ברגלה החשופה, והקרבה הזאת הרתיעה אותי. עוד רגע היא תרגיש מספיק בנוח כדי לנוע בחופשיות בין הרגל שלה והמכנסים שלי. עד כאן. נחמדות מאולצת או ליטוף לא בבית ספרי, בכל אופן לא בבוקר, לא במגרש החניה, ובטח לא איתה.

המשכתי הלאה לעבר המכונית, חולפת על פני טויוטה קאמרי שחונה במדויק בין הקווים המסומנים, לנדרובר כסופה, אאוטי שחורה ונוצצת שהגלגלים שלה מתעלמים מגבולות החניה, ולצדה, בחניה האחרונה שגובלת בצדה השני בקיר, הפיאט 500 שלי.

"היום אין לי סיבה להגיד לך לא לנסוע," שמעתי אותה מדברת אל הגב שלי.

עצרתי, מסובכת אליה את הראש. השמש קצת סינוורה, אבל הספקתי להבחין בשתי האצבעות שסימנו וי. את התנועה הזאת היא לא כיוונה לחתולה. חתולים לא מבינים סימנים אילמים.

הדיבור הקודם שלנו התרחש גם הוא במגרש החניה.
"את לא יכולה לצאת מהחניה שלך," היא אמרה כשהגיחה באמבוס
משום מקום.

ערשות המשקפיים הסדוקות, הפה המחורר, הסנדלים שחשפו ציפורניים
מוזנחות ושחורות, כולם התייצבו לידי, קרובים מדי. המשכתי ללכת
לכיוון הפיאט והקפה, כמו בכל בוקר.

אף אחד לא יגיד לי אם אני יכולה או לא יכולה לצאת מהחניה שלי. גם
כשמגיעים משאיות ומערבלי בטון לשיפוצים בפנטהאוז וחוסמים את
היציאה אני מסתדרת. תמיד מוצאת דרך מילוט. גם כשבעל האודי
גולש לחניה שלי אני מצליחה איכשהו לצאת בלי להשאיר סימן על
המכונית שלו. לא סתם בחרתי מכונית קטנה, זריזה ובעלת הגה גמיש.
ומי היא בכלל שתדבר אלי או שתגיד לי מה אני יכולה או לא יכולה
לעשות?

"אני מבקשת ממך שהיום לא תתניעני." הקול שלה היה שקט אבל
פסקני.

"מה בדיוק את רוצה ממני?" הוצאתי את המפתח מהכיס. התכוונתי:
מה לי ולך?

ואז היא אמרה משפט חסר היגיון: "יש חיים במנוע שלך."
הרמתי גבות, והיא אמרה: "כדאי שתאמיני לי, וכמעט נצמדה אלי."
"אין לי זמן לשטויות," אמרתי והפעלתי את השלט.
ה"קליק קליק" השכיב אותה על האספלט. כאילו יריתי בה.
"עכשיו הבהלת אותם והם נכנסו פנימה," שמעתי אותה מדווחת
מנקודת התצפית הנמוכה שלה.

"על מה את מדברת? מי נכנס?" שאלתי בקוצר רוח והסתכלתי עליה
בסלידה מלמעלה.

היא סימנה לי לשתוק, ואני שתקתי לרגע מתדהמה או מכעס או משניהם.
"יש שם גורים. אם יהיה שקט, הם יופיעו ליד הגלגלים, ואת תראי שהם
קיימים, הם שם מהלילה," לחשה מלמטה.

לא התכוונתי ללכלך את הבגדים, ובלית ברירה התכופתי קצת. הכול
היה שחור. לא ראיתי לא גורים ולא מפלצות. התיישרתי, ואמרתי שאני
לא מבינה מה היא רוצה ממני, לי מחכה עבודה ואין לי זמן לבלות
במגרש החניה על שטויות. חשבתי על הקפה ונעשיתי עוד יותר חסרת

סבלנות. פתחתי את דלת המכונית והשחלתי את התיק עם המחשב והניירת.

כמו חיה פצועה היא זינקה מהרצפה, והתקרבה עוד יותר. היה לה ריח לא ברור, אולי מהחתולים.

"אני מתחננת, בבקשה," הידיים שלה גירדו בשערה הפרוע, והעיניים מיצמצו במהירות, והפה שלה התעוות עד שיצא ממנו עוד משפט אחד ארוך במיוחד: "אתמול, השכן שכולם יודעים שזאת המכונית שלו," היא הצביעה על האאודי המצוחצחת, "וראש הוועד הוציאו בכוח מהחדר של הגנרטורים את החתולה המנומרת, שלאף אחד זה לא הפריע שהיא מסתובבת כבר שנים בחצר של הבניין. לא מצא חן בעיניהם שהיא נכנסה להמליט שם את הגורים שלה, ואני חוסכת ממך ולא מספרת לך איך הם הוציאו אותה משם," היא הסירה את המשקפיים ונגסה את המוטות שלהם בשתי השיניים הקדמיות שעוד יש לה. "זה יהרוס לך את כל היום," היא כיסתה את העיניים, "הם בטח כבר חיסלו אותה, או פצעו אותה קשה," הידיים שלה קיפצו מסביב לראש, והרגליים זזו בצעדים זעירים קדימה ואחורה, וכשנרגעה המשיכה: "ומה שבטוח, הרחיקו אותה מכאן, כי חיפשתי אותה. והיא מכירה אותי, היתה באה אלי אם היתה כאן. אבל הגורים שלה ברחו, הם לא תפסו אותם, כי הם עברו למכונית שלך. אני ראיתי. בעיניים שלי ראיתי. הם היו עסוקים בלשחרר את הגנרטורים שבחדר, והקטנים החכמים ניצלו את המהומה. נמלטו מהידיים שלהם והגיעו למנוע שלך. את מבינה? ואם את רוצה לדעת איך, אז הם נכנסים מלמטה. זה שביל מיוחד של מילוט שרק הם יודעים עליו, הם מטפסים על הגלגל ומגיעים למחילות שמסביב למנוע, ועכשיו הגורים של החתולה המתה נצמדים למנוע שלך במקום לאימא שלהם."

סוף־סוף השתתקה. וגם אני שתקתי. לא רציתי להודות בפניה שאני חסרת ניסיון עם חתולים. בסוף אמרתי שאני הולכת עכשיו להביא קפה, ושבטח הכול יסתדר עד שאני אחזור.

"אז אם את מסכימה להציל אותם, אל תתניעי היום." היא הלכה אחרי, "אחרת את אחראית. אם משהו יקרה להם, את אחראית עכשיו. הם בשטח שלך."

עצרתי. אין מצב שהיא הולכת איתי לקפה. העפתי מבט הצדה לברדוק

אם מישהו מהשכנים, למרות השעה המוקדמת, עובר שם במקרה. "או שאת הורגת או שאת מצילה."

הרמתי את המבט למעלה, אולי קיוויתי שתשובה נכונה תנחת עלי. "תגידי שאת מסכימה להציל אותם," היא קלטה את נקודת התורפה. "את עקשנית," אמרתי והתכוונתי לזה.

"היו לי הרבה פתרונות איך להעביר את כולם. יש לי ניסיון עם מצבים כאלה, אפילו רצתי והבאתי ארגז מרופד, והבטחתי לדאוג לאוכל, רק שלא יפגע בה, אבל אין לו לב. לך יש. אני יודעת שיש לך. אז אל תתניע," והידיים שלה חזרו להתעופף סביב הראש.

"ואיך את יודעת שהם כל הזמן שם? אולי נכנסו למכונת שליד?" שאלתי, מקווה שאין בשאלה הזאת כדי להצביע על כניעה או על שיתוף פעולה.

"ראיתי. גם את יכולה לראות. בואי," היא סימנה לי את הדרך חזרה למכונת. "כל הזמן הייתי כאן. כל הלילה נשארתי לידם. שלא יהיו לבד. הם ייללו, ואני דיברתי אליהם."

שוב היא הסירה את המשקפיים, כאילו הזמינה אותי לראות כמה היא עייפה, או דוברת אמת. באותו רגע העיניים שלה לא היו סדוקות או מוטרפות. הן היו מוטרדות ומטרידות באותה מידה.

"הם שטפו את החדר עם הזרנוק. שטפו את הריח של האימא, כדי שהם לא יחזרו לשם."

"בזרנוק?" חזרתי בלחש על המילה. היא לא אמרה צינור כיבוי, ולא ברז שרפה. היא אמרה זרנוק. רק לפני כמה ימים הבן שלי שלומד בתיכון הכין בחדר שלו שיעורי בית בלשון, וצעק: "אימא, מה זה זרנוק?" העיניים שלי נדרו ממנה וחיפשו את הצינור. הוא היה מגולגל ברישול, ושלולית של מים הצטברה תחתיו. "אני די בטוחה שאם אני אתניע, הם ייבהלו מהרעש וייצאו משם. למעשה אני בטוחה במאה אחוז!" התאמצתי לשכנע את עצמי ולהישמע אסרטיבית, כמו בישיבות במשרד, "ואני אוכל לצאת עם המכונת בלי לפגוע בהם."

אבל היא הסבירה לי שזה לא עובד ככה, שזה בדיוק הפוך. ברגע שאתניע הם יחזרו לצינורות שליד המנוע, "ואם תיסעי, את תטחני אותם. כמו בשר קצוץ." היא עיקמה את הפנים שלה, ואני חזרתי להסתכל בזרנוק ושמעתי את זרם המים החזק שישטוף את חתיכות הבשר שיתפזר על

האספלט אחרי הריסוק.

"כמה יש שם שאת כל הזמן אומרת גורים?"

"שלושה."

שתקתי.

"צריך להיות למטה כדי לראות אותם," היא ירדה אל האספלט כאילו זה המקום הרגיל שלה.

פתחתי את דלת המכונית והוצאתי מהתיק את אחד הבלוקים הצהובים עם הרשימות לקראת הפגישה במשרד. הנחתי אותו על הרצפה ואת הברכיים שלי עליו. היא כבר שכבה. רציתי להגיד לה שרואים לה את התחתונים, פעם הצבע שלהם היה לבן, ואמרתי: "הרגליים שלך," והיא משכה את החצאית וכיסתה.

ניסיתי להתכופף, אבל התנוחה הכאיבה לברכיים שלי. חזרתי לעמוד, ותלשתי מהבלוק בזה אחר זה דפים כתובים והנחתי את כולם על האספלט שלה, לפי הסדר. נשכבתי לא רחוק ממנה ולא רחוק מהחתולים שעוד לא פגשתי אבל ידעתי כבר שהם שם.

שכבנו בשקט במארב. חיכינו לקלוט תנועה או רחש, ואז היא הצביעה על המשטח שמתחת למכונית וקרוב לגלגל הקדמי, וכיוונה את המבט שלי כמו מבעד לעדשה טלסקופית.

היו שם שלושה. זעירים, מפוחדים.

היא התרוממה ראשונה. נדמה היה לי שהיא מושיטה לעברי יד, אבל התעלמתי.

"אז מה עכשיו?" העברתי יד על המכנסיים שלי, ואירגנתי מחדש את הדפים.

"אני אוציא אותם עם אוכל. יש סוג אחד של טונה שהריח משגע אותם, ובגללו הם ייצאו משם. אל תשכחי שהם רעבים. תסמכי עלי שאני אדאג להם. אבל את חייבת לדעת – אני מוציאה אותם רק אם מוצאים להם מקום בטוח שהם יכולים לעבור אליו, או מישהו שיסכים לטפל בהם. אי אפשר סתם להעביר אותם לחורשה או לקחת אותם לשדה מאחורי הצופים, תוך חצי יום שועלים או תנים אוכלים אותם. אם אין מקום בטוח, אין סיבה להוציא."

"בטח שיש סיבה, הם בתוך המנוע שלי!" השבתי לעצמי את הקול שאני מכירה.

”רק היום תשאירי כאן את המכונית שלך, אולי גם מחר. אם היה שם רק גור אחד, זה היה יותר קל. אפילו אני הייתי מסכימה לדאוג לו.”
בעניין הזה הסכמתי איתה. שלושה זה סיפור אחר, תמיד מורכב יותר. רשמתי לעצמי שאתן לה יום, ואם היא לא תצליח להוציא אותם, בלילה אני כבר אמצא מישהו שיעביר אותם לשועלים. ”ואיך אדע אם הם עזבו את המנוע שלי?”

”את לא צריכה לדאוג. את תמיד חוזרת בערב, אז אני כבר אגיד לך.”
באותו רגע התחלתי לדאוג, ולא בגלל הגורים. היא יודעת מתי אני חוזרת ואיפה אני גרה, ואיפה המכונית שלי, ומה עוד? ”אני מסכימה.”
הוצאתי את הפלאפון. לא האמנתי שאני מזמינה מונית.

בערב היא שוב הפתיעה אותי. הגיחה מאחורי עמוד הבטון שבכניסה לבניין ליד תיבות הדואר, כאילו היא והעמוד היו מאוחדים עד אותו רגע.

שאלתי אם הצליחה להוציא אותם, והיא סיפרה שהשכן עם המכונית השחורה השתמש פעם נוספת בזרנוק כדי לנקות את הגנרטורים ואת כל המשטח, כולל את המכונית שלו, במיוחד את הגלגלים, וזה קרה בדיוק כשהיא הצליחה לאסוף אותם, ישבה בין שתי המכוניות והאכילה אותם במעדן דג בטעם טונה שקנתה בכספה, והוא שטף גם אותם. רק אז הבחנתי שהחליפה בגדים. היא לבשה חולצה לבנה ומכנסיים חומים והשיער שלה היה מסורק לאחור.
”את יכולה להתניע, הם כבר לא שם,” היא הסתכלה על הרצפה בכתפיים שמוטות, והלכה.

למחרת בבוקר הלכתי לאט והסתכלתי מסביב ומאחורי העמודים. לא ראיתי אותה. לפני שנכנסתי למכונית עם הקפה שקניתי אצל רינה התכופתי ובדקתי את האספלט. המשטח היה מצוחצח, כאילו דבר לא באמת היה או קרה שם. כשהתנעתי, עצמתי חזק את העיניים למקרה שתישמע יללה חרישית או רעש גריסה. ההתנעה הסתיימה והשקט חזר. לגמתי מהקפה, לגימה ועוד לגימה. לא מיהרתי. שיחררתי את הקליפס המוזהב שאוסף את השיער שלי, החזקתי אותו ביד שמאל, שהיא גם היד החזקה שלי, בודקת את קצהו החד, ואז פתחתי את דלת המכונית.

מתחתי את היד אל המכוננית השחורה והמבריקה, ופעם נוספת עצמתי את עיני. לא חייבת לשמוע את שלוש השריטות שהשארתי על דלת האאודי.
אספתי את השיער, לגימה אחרונה ויצאתי לדרך.

איך נעלמת פרה?

בוקר אחד אין פרה. פֶּאָבֶל מתעורר מקול צעקה ואחריו קללות וממהר אל החלון ומסתכל החוצה ואין פרה. בחוץ הוא רואה את פֶּיוֹטֶר, אבא שלו, עומד במקום, איפה שיום קודם לכן עמדה הפרה. ככה בתוך החציר ומסביבו גללים ואין פרה. ואיך שאבא של פֶּאָבֶל מקלל, כל הכפר שומע. "מה זאת אומרת נעלמה, קוֹן?! " הוא צורח "איך נעלמת פרה?" ופֶּאָבֶל שעוד לא התעורר כמו שצריך עומד מולו בידיים ככה על הראש ולא מאמין. נעלמה.

"אולי גנבו?" פֶּאָבֶל מנסה לנהל שיחה עם אבא שלו בארוחת הבוקר ולא מצליח. "מי גנב, יא טִיז? מי יעז לגנוב ממני, מטומטם?" והוא צודק, אף אחד בכפר לא אמיץ מספיק להתקרב לרכוש של פֶּיוֹטֶר בְּבִילוֹב, לא להתקרב, לא לפתוח את השער ובטח שלא לגעת בפרה שלו.

האחרון שניסה לגעת בפרה של פֶּיוֹטֶר, או יותר נכון באשתו, מצא את עצמו תלוי על עץ. לא שהוא ניסה לגעת בה בכוונה, פשוט היו לו צעיפים מבד יוקרתי, והוא ניסה למכור ושלח את היד שלו, ככה ללטף את היד שלה, בצעיף – לא עור בעור, ומפה לשם מישהו ראה וסיפר למישהו שסיפר למישהו שסיפר לפֶּיוֹטֶר שהלך עם גרזן עד לבית של ההוא ונכנס וטרק את הדלת ולא יצא במשך חמש שעות רצוף, וכשיצאו, ההוא היה נראה חיוור ופֶּיוֹטֶר היה נראה שנרגע מעט, אלא שבמקום הגרזן הוא גרר צעיפים שקשורים זה לזה וחיבר אותם לעץ ואז לרגליים של ההוא ותלה אותו הפוך. ולפני שהלך תלש איזה צעיף פרחוני, ככה יפה, לתת לאשתו במתנה. ומאז אשתו כבר איננה וגם ההוא של הצעיפים כבר איננו ועכשיו גם הפרה – איננה.

"השארת את השער פתוח, פֶּיוֹטֶר אומר לפֶּאָבֶל ופֶּאָבֶל נשבע בראש של הכלבה שלו, צ'וֹקְלָא, שלא. ופֶּיוֹטֶר קם והולך למטבח ומוציא סכין וחוזר וקורא לכלבה ומזל שהיא לא מתקרבת, כי פֶּאָבֶל לא יסלח לו

* מכללת מנשר לאמנות, בוגרת המכללה ומרצה.

לעולם אם הוא יוריד לצ'וקלא את הראש. "אם השארתי את השער פתוח, אז מי סגר?" פאבל ממחר ונעמד לפני צ'וקלא, ופיוטר, שזה נשמע לו קצת הגיוני, מתיישב חזרה לשולחן ומניח את הסכין בצד. וככה הם יושבים פאבל ופיוטר וזיבו, אחותו הקטנה של פאבל, וצ'וקלא הכלבה, וחושבים כל אחד לעצמו איך יכול להיות שנעלמת פרה.

"אז נקנה חדשה," זיבו אומרת כשהיא רואה את הפנים של אבא שלהם נעצבות, "נביא חדשה, היא בכלל לא נתנה חלב, סתם עמדה שם כל היום, נביא חדשה, טובה יותר." ופאבל מנסה לסמן לה לשתוק, אבל היא לא מתייחסת, "נביא אחרת, חדשה," זיבו מתעקשת ומדגישה את החדשה כאילו שהיא מדברת על אימא שלהם וככה לפחות זה נשמע לפאבל ומכעיס אותו, אבל לא כמו שזה מעציב את פיוטר, שקם ומזיז ממנו את האוכל והולך, שקט מדי, אל חדר השינה שלו. "מטומטמת," פאבל לוחש לזיבו אחרי שדלת חדר השינה נטרקת, "מה, אין לך לב?" הוא ממשיך ומסמן על המוח שלו במקום על הלב.

"מה אתה רוצה?" זיבו לא מבינה ובצדק. היא היתה רק תינוקת כשאימא שלהם מתה, ככה פתאום, ביום הכי טוב בשנה, באחד במאי. היא היתה רק תינוקת וישנה בעריסה ואפילו לא התעוררה כשחזרו הביתה עם קנפייטים בכל הטעמים וראו את אימא שלו על הרצפה, לבנה. ואבא שלו, שמעולם לפני כן או אחרי כן לא בכה, הסתובב אליו עם דמעות בעיניים וביקש שירוץ ויקרא לרופא, ואז ירד על הברכיים וחיבק אותה חזק.

פאבל עמד שם קפוא ולא הצליח לרוץ או לקרוא או לבכות. אז אבא שלו קם והרים אותו ביד אחת ואת זיבו אחותו ביד השנייה ורץ איתם לאורך כל הכפר, עד לקצה השני, עד למרפאה, הסגורה, ואחר כך בין כל האנשים בתהלוכה והדגלים האדומים והצמר גפן המתוק והצפיפות והשמחה, ככה רץ איתם עד שמצא את הרופא ואז חזרה את כל הדרך הביתה וגם כשהגיעו הוא לא הניח אותם, למרות שפאבל כבר ביקש לרדת ובכה שכואב לו.

פיוטר החזיק חזק את שניהם והסתכל על הרופא מנסה להציל את אשתו ומתייאש וקם ואומר שמאוחר מדי ומסתכל על פיוטר שמסתכל עליו חזרה בצורה מאיימת ומתכופף בשנית וממשיך לנסות, למרות שמאוחר מדי. זיבו היתה תינוקת ובגלל זה היא יכולה לומר "נביא

חדשה" כאילו שאימהות אפשר להחליף כל חג מולד, או פרות, או את הפרה הספציפית הזאת.

"היא לא נתנה אפילו חלב," זיבו אומרת לפאבל בזמן ששניהם מנקים את הלול ואוספים את הביצים שהוטלו בבוקר. "תשתקי," פאבל אומר לזיבו בכעס. "מה? אפילו לאכול אותה כבר לא היה אפשר," זיבו ממשיכה, מתעקשת. "תשתקי!" פאבל צועק וכמעט מנפץ את הביצה שבידו, אבל זיבו, זאת כאילו נכנס בה השר, לא שותקת, "פרה מטומטמת, מה הוא כל כך עצוב בגללה?" היא ממשיכה, גורפת את הקש ומקטרת, "לא נתנה חלב ורק חירבנה לנו את החצר, מה יש להיות עצוב? סתם פרה מטומטמת."

פאבל רוצה לרצוח אותה, לרצוח, ככה בגרון של התרנגולים, אבל הוא מתאפק כי היא היתה רק תינוקת והיא לא מכירה את הסיפור של הפרה או את הסיפור של אימא שלהם. והסיפור של הפרה ושל אימא שלהם הוא הסיפור הכי מרגש שפאבל מכיר, כי הפרה של אבא שלהם מתה. לא ההיא שנעלמה, הפרה של אימא שלהם, אלא ההיא שלפניה, ככה בוקר אחד, מתה. ואבא שלהם, שהיה אז בחור צעיר, התחיל לחפש פרה אחרת, ושאל את חִיזְגִיל, שהיה משחזר סכינים מדלת לדלת וידע על כל מי שמוכר משהו, וחיזגיל אמר שיבדוק.

יום אחד חיזגיל חזר וסיפר לאבא שלהם על איזה אחת, ספִיָה, מהכפר השכן, שיש לה כמה עגלים ומחפשת למכור ובזול. "תוריד אותה במחיר," חיזגיל אמר אז, "זאתי יתומה – תוריד אותה במחיר." ואבא שלהם ביקש מחיזגיל שייסע ויבחר עבורו את העגלה הכריאה ביותר ואיים שכדאי שתהיה משתלמת ושלח אותו חזרה אל ספִיָה עם מאה ועשרים רובל. כעבור כמה ימים חיזגיל חזר וכידיים ריקות. "לא שווה," הוא אמר, "לא שווה את המחיר שהיא רוצה." אבל חיזגיל לא הכיר את ספירה וגם אבא שלו עדיין לא, וכשהיא הופיעה בוקר אחד בחצר שלו עם עגלה, עסיסית, זה הפתיע.

"אז מה?" זיבו מתעקשת, מזיזה תרנגולות ומתיישבת, "אז מה, זאת עדיין רק פרה." ופאבל אומר שוב "תשתקי!" וממשיך לספר. אבא שלהם החליט לקנות ממנה את העגלה, למרות שחיזגיל צדק בעניין המחיר, "גם על הטרחה," הוא אמר והושיט לספירה מאה ועשרים רובל בשטרות. אלא שספירה, זאת יודעת להתמקח, היא סירבה ואמרה

שפרה מאולפת לא עולה מאה ועשרים רובל וגם לא מאתיים ועשרים. "פרה מאולפת?" אבא שלהם פרץ בצחוק, וספירה הסתובבה והחלה לצעוד חזרה אל הכפר שלה. העגלה נשארה לעמוד לצדו בחצר. זה רק כשהיתה במרחק מאות מטרים מהם, שנשמעה שריקה עמומה, והעגלה הצעירה הרימה אוזניים והחלה לרוץ לקראתה.

אבא שלהם עמד שם מוקסם וכבר למחרת התייצב בפתח בית דודתה של ספירה עם שלוש מאות ועשרים רובל בשטרות, מוכן ומזומן לקנות לו עגלה מאולפת. אלא שספירה, זאת עקשנית, היא סירבה וטענה שפרה מדברת לא עולה שלוש מאות ועשרים רובל וגם לא ארבע מאות ועשרים. "פרה מדברת?" אבא שלהם פרץ שוב בצחוק וספירה טרקה לו את הדלת.

מי שמכיר את פיוטר בבילוב יודע שלא טורקים לו דלתות ושהאחרון שטרק לו דלת מצא את עצמו צף בריצ'קה ונייצי'קה לצד צואה ופסולת. אבל ספירה לא הכירה את אבא שלהם ולא ידעה שהוא יחזור עם פטיש וישבור את הדלת ויגרור אותה בכוח אל החצר, יעמיד אותה מול העגלה ויאמר "קדימה, תעשי שתדברי". ספירה ענתה לו באומץ ש"פרות לא מדברות עם כל אחד, אלא רק עם הבעלים שלהם," וכדי לרכוש פרה מדברת יהיה עליו להוציא חמש מאות ועשרים רובלים ולהאמין. ופיוטר בבילוב, אבא שלהם, אוהו כמה שהוא האמין וכבר באותו השבוע נשא את ספירה לאשתו.

"איזה שטויות," זיבו קמה ממקומה, מנערת את הקש שנדבק אליה ויוצאת מהלול. בדרך הביתה היא ממשיכה למלמל לעצמה, "שטויות, פרות מדברות, איזה קשקוש, מעולם לא שמעתי את הפרה הזאת אומרת מילה, שטויות." ופאבל נשאר במקומו וממשיך למלמל גם הוא, "איך זה יכול להיות שנעלמת פרה?"

בצהריים פיוטר בבילוב יוצא מהחדר, זיבו ופאבל מסתכלים עליו עוטה את המעיל שלו בשתיקה ומתכונן לצאת מן הבית. "לאן?" שואלת אותו זיבו בפתח ומפתיעה את שלושתם. פאבל ממחר להשתיק אותה, אבל פיוטר לא מתרגז ועונה לה, רגע לפני שהוא סוגר את הדלת, "לחפש את הפרה." והדלת נסגרת והבית משתתק. ואז נפתחת שוב הדלת, פיוטר נכנס ושולף את צ'וקלא מתחת לשולחן וגורר אותה איתו וסוגר את דלת הבית בשנית. פאבל קם במהירות ומושך את המעיל שלו ורץ

החוצה אחרי הכלבה.

ביער הוא שוב מנסה לדבר עם אבא שלו ומציע את האפשרות שהפרה נטרפה. "טרפו אותה, כנראה שטרפו אותה," הוא אומר ומתחרט ואז מוסיף "חיות?" פיוטר בבילוב לא עונה, הוא ממשיך לצעוד ולחפש את הפרה שלו, הפרה שלה. הוא נזכר בספירה, יושבת יפה, כפופה, מיואשת ומלטפת את הפרה, "אני לא אוכלת אותה," היא אומרת לו בעצב ומצביעה על העטינים הסדוקים, "אני לא אוכל אותה לעולם." היא פוסקת בלחיים אדומות. הוא נזכר ונעצב וצועד מהר יותר, אבל פאבל מתעקש לדבר ועכשיו הוא אומר שכנראה נטרפה על ידי דוב, "כן. דוב חדר לחצר וטרף את הפרה ואולי תרנגולת או שתיים, באמת היו כמה נוצות מפוזרות בכניסה ללול..."

פיוטר בבילוב חושב איך יצא לו כזה מטומטם, השנייה, היא חוצפנית, אבל לפחות חכמה, אבל זה? הפרה יותר חכמה ממנו. ופאבל ממשיך, "דוב יכול לטפס על הגדר, זו חיה גמישה דוב, גאגי של השכנים סיפרה לי שפעם ראתה דוב מלקק לעצמו," פיוטר בבילוב נעצר ומסתכל על פאבל, פאבל משתתק והם ממשיכים לצעוד בשקט זה לצד זה.

בבית זיבו מחליטה להכין לאבא שלה כיסונים במרק, ככה שישכח קצת מהפרה המטומטמת. היא מרתיחה מים ולשה בצק, קולפת עגבניות ומועכת. פרות יש כמו כלום והיא תביא לו חדשה, באותו צבע, שתעמוד לו בחצר כל היום ותחרבן. זיבו מועכת את הבשר ומגלגלת לכדורים קטנים, את הכדורים היא מניחה בתוך עיגולי בצק ומקפלת. "דוֹשֶפֶרָה" תמיד עושה לו שמח, יאכל קצת, ינוח ויירגע. הבית מתמלא בריח עגבניות מתקתק וחרוף של בצלים מאודים, העשן עוזב את המטבח ומטייל לאורך החדרים, נדבק אל העץ העתיק, מהר מאוד מתווסף גם ריח חרוך של עצמות מוח, ריח ישן וכבד וטוב. המטבח הקטן מתמלא באדים וחום וזיבו מרגישה שהכול יהיה בסדר. יחזור, יאכלו, ישתקו את הפה, והכול יהיה בסדר.

מגיל קטן היא שונאת את הפרה הזאת. כשהיתה ילדה פחדה ממנה. לילות שלמים היתה מבלה ערה ומתאפקת כדי לא לצאת החוצה אל בית השימוש ולהיתקל בה. בימים היה לה המקל שפאבל אירגן עבורה והיא לא חסכה מהפרה הזאת מכות. בהמה מטומטמת. זיבו אוחות בבצק הממולא, כל כיס בגודל המדויק לפה של אבא שלה, לא גדול מדי ולא

קטן מדי, רוחב של אצבע קטנה, עומק של בוהן, היא מניחה אחד אחד בעדינות אל תוך המים האדומים המבעבעים, לאט-לאט שלא ייפתחו. ואחר כך עוד לנקות אחריה ולטייל איתה באחו, בהמה מטומטמת. פעם ניסתה לחבר אותה לעגלה, וכמעט וקיבלה בעיטה הגונה, ואחר כך – כמו פרד, לא זזה הפרה. היא מכסה את הסיר, היא תביא לו אחת טובה, ממושמעת, שיכולה לעשות תינוקות, שתיתן לו חלב, שתסחוב, אחת איכותית שבאמת שווה חמש מאות רובלים. יחזרו, יאכלו וישכחו שהפרה הזאת היתה קיימת.

בארוחת הערב יושבים ארבעתם שקטים. פיוטר לועס את האוכל בחוסר תיאבון, פאבל מחזיק את ראשו בידיו, זיבו מערבבת את המרק שוב ושוב וצ'וקלא מלקקת את עצמה במסירות. "נו?" אומרת לפתע זיבו, מנסה לעורר שיחה, "מה בסוף? היא דיברה?" פיוטר ופאבל שניהם שואלים מי. "הפרה, היא דיברה? או שאימא שיקרה?" זיבו מקבלת בעיטה מאחיה הגדול. פיוטר נשען לאחור ועוצם עיניים. הוא ידע שהיום הזה יגיע, פרות מתות כמו נשים, בגיל צעיר יחסית, אבל לא חשב שככה פתאום תיעלם. איך בכלל נעלמת פרה? "פרות לא מדברות עם כל אחד, אלא רק עם הבעלים שלהן," פאבל לוחש לה, "והיא היתה הפרה של אימא," הוא מוסיף.

השקט חוזר לשולחן ופיוטר עדיין בעיניים עצובות, עצומות. "כנראה שגנבו, בטעות," פאבל מנסה לנחם את אבא שלו, שוב פעם. "לא ידעו שהיא שלנו, שלך, אז נכנסו ולקחו אותה, צוענים." הוא ממשיך, לא מבחין באודם על הפנים של פיוטר הולך ומעצים. "כן, צוענים," זיבו מצטרפת, "צוענים," פאבל מסכם, "נכנסו ולקחו אותה – צוענים." ואז שקט.

ואז פיוטר מדבר: "צוענים? צוֹעֵנִים? איך צוענים? איך? השער היה נעול בבוקר, איך יגנבו, יא שני ג'ינג'רים? איך?" ואז צועק: "איך יגנבו? איך?" ואז ממלמל: "איך פרה נעלמת? איך?" ואז קם בעצבים וצועד לכיוון החדר שלו, משאיר את הכיסונים לצוף במרק. "אולי היא גם פרה מעופפת?" זיבו קופצת עצבנית, ופיוטר נעצר, "כנראה... כנראה שהיא גם פרה מעופפת ופשוט נמאס לה מהזיוני מוח שלך, אז היא לקחה את הכנפיים שלה ועפה מפה, חכמה, פרה חכמה." מי שכבר מכיר את פיוטר בבילוב יודע שלא מדברים אליו ככה ושהאחרון שדיבר אליו

ככה, בעצם, אף אחד – אף פעם – לא דיבר אליו ככה. פאבל, הוא מכיר את אבא שלו, ומיד מניח את הידיים שלו על הסכין של הלחם, מנסה להסתיר אותו מאחורי הגב, אבל פיוטר בבילוב, הוא יכול להרוג גם בכף של מרק, מעדיף סכין, אבל גם כף זה בסדר. הוא מצמיד את זיבו אל הקיר ואת הכף אל הצוואר שלה וכמעט לא מרגיש את פאבל שמטפס עליו, מנסה לחנוק אותו, להדוף אותו מאחותו הקטנה, אבל כן שומע את פאבל צועק, "היא היתה רק תינוקת, היא לא מבינה כלום, היא היתה רק תינוקת," ויודע שפאבל צודק ומוריד את הכף ולוחש לה, "אם היתה מעופפת, אימא שלך היתה רוצה יותר רובל." ואז עוזב אותה ואותם והולך לחדר שלו שפוף. בבוקר זיבו מנערת את פאבל שיתעורר. כשהם יוצאים החוצה, יש פרה. אחרת, בהירה יותר, לא מאולפת, כנראה שגם לא מדברת, אבל יש פרה. וגם כזאת שמחרבנת את החצר. הם עומדים ומסתכלים עליה המומים. השער עדיין נעול.

שלמה ארצי דג זהב

הגעתי לאי כשמצב הרוח שלי מגרד את הרצפה מלמטה. ענבל, החברה שלי בשלוש השנים האחרונות, עזבה אותי חודשיים קודם לכן, אחרי שתפסתי אותה מזדיינת עם הנהג של הבוס שלה. אני הייתי מוכן לסלוח אבל היא לא. "הוא, שבקושי סיים בית ספר יסודי, מזיין הרבה יותר טוב משאי פעם תדע לזיין אתה, עם כל התואר השני שלך", אמרה והלכה.

עד לאחרונה עבדתי בעבודה חרא, עם משכורת חרא, ובוס חרא. אחרי שנתיים של נרצעות נשבר לי. שבועיים לפני שהגעתי לאי נכנסתי לבוס לחדר, בלי לדפוק, ואמרתי לו לתוך שיחת הטלפון שבדיוק ניהל "ליפשיץ יא חרא, אני שאין לי אחוז מהכסף שלך מתקש להיות מאושר יותר ממה שאתה עם כל המיליונים שלך יכול להבין. אף חרייאת קטן כמוך לא ירדה בי יותר. אז לך חפש". נראה לי שזה הבהיר לו שהתפטרתי.

וכמו תמיד, כשרע לי אני בורח. הפעם ברחתי לאי יוני מרוחק. מאתיים תושבים על שלושים קילומטרים רבועים. כרטיס טיסה לשלושה שבועות. עשרים וארבע שעות להגיע מהבית עד לאי.

טיסת בוקר לאתונה, אוטובוס צהריים לפיראוס ומעבורת ערב לגן עדן. את רוב הכסף שחסכתי בשנתיים האחרונות, לא סכום להתגאות בו, הוצאתי באי. אבל ידעתי שיהיה בסדר. רק תקופה קשה. קשה מאוד. כוסאמאמק.

יום אחד, אחרי שהייתי באי כבר שבוע, צעדתי על החוף בחמש בבוקר. התחלתי עם הקימה המוקדמת הזאת באי. במעבורת היו לי תשע שעות להעביר אז קראתי את "הנזיר שמכר את הפרארי שלו". בא לי בטוב הספר הזה, נראה מבטיח ופשוט. בקצת מאמץ אתה נעשה בריא, עשיר ומאושר. מה רע? לקום מוקדם היתה אחת מההמלצות בדרך לחיים טובים, ומתברר שברגע שמחליטים זה לא קשה. כל בוקר הייתי הולך על החוף ומודדה ליקום על מה שיש לי, שזה לא היה הרבה באותו זמן, בטח

אחרי שענבל הלכה והשאירה אותי בחתיכות, אבל לפחות אני בריא. אז באותו בוקר, תוך כדי שאני הולך ומדמיין איך במקום החברה שהיתה לי והפרארי שלא היתה ולא תהיה לי, אני מקבל סט חדש של אושר, אני שומע לפני צרחות "איה, איה." מיד היה לי ברור שאלה צרחות בעברית. אני לא יכול לדמיין אמריקאי או איטלקי צורח "איה". הסתכלתי קדימה למקום שממנו נשמעו הצרחות וראיתי שיש התרחשות בהמשך החוף מולי, משהו כמו מאה מטר ממני על קו המים. רצתי לכיוון הצרחות, וכשהתקרבתי ראיתי צמוד לחוף, במים שגובהם אולי שלושים סנטימטר, אדם וכלב. הכלב שער, לבן וגדול, עם שיניים ענקיות ומחודדות, והאדם, מה אדם, מלך – שלמה ארצי.

כן, כן, "תרקוד היא אמרה לי" בשר ודם. הרבה דם, לפי הצעקות. "קישטה, קישטה!" צעקתי על הכלב תוך שאני מניף את ידי לעברו. "עזוב, עזוב את הכלב, זה לא הוא," זעק השלמה. "לא הוא? אז מי?" צעקתי.

"דג, דג זבל אוכל לי את הרגל."

"לא רואה, איפה דג."

"דג, דג, פה, פה. איה, איה, מהר, מהר. קח אותו ממני ואני נותן לך שתי משאלות."

התכופפתי וראיתי דג, אולי עשרים סנטימטר אורך, צמוד לעקב של הזמר הלאומי. בעטתי ברגלי בדג והוא עזב את רגלו של הקורבן, הוציא את עיניו ואת פיו מהמים, הסתכל בי לשנייה בעיני הדג התמהות שלו, שאני מוכן להישבע שראיתי בהן נימה של זלזול, הסתובב וחמק בצלילה מהירה לעומק הים.

"כוס אמאמק, אכל לי את הרגל הזבל הקטן," אמר שלמה ארצי, משפשף את קרסולו השמאלי.

"תראה, תראה לי," אמרתי. כובש קיסריה הזיז את ידו מהקרסול. לא ראיתי כלום, אבל לך תתווכח עם האיש שתמיד יודע, האיש שכל ירייה שלו פוגעת בול.

"טוב, תודה בחור," אמר, הסתובב לכיוון השני והתחיל להתרחק. בדיוק כמו הדג רק בלי העיניים התמהות.

"הפ, הפ, רגע, רגע, לאן אתה הולך. מה עם המשאלות?"

"אה, טוב. מה אתה רוצה?" אמר בחוסר שביעות רצון.

"משאלה ראשונה – פרארי, מיליון שקל בבנק, ארמון ואת האישה הכי יפה בעולם שתזדיין רק איתי ושלא יהיו לה עיניים גדולות. ושאתה תבוא פעם בשבוע לשיר לנו בבית." התכוונתי לבקש גם את היכולת שלו לכתוב שירים, את הקסם, את הקהל, את המגבת ואת הבקבוק, אבל לא רציתי שיחשוב שאני חזיר.

"הי, הי, מאיזה סיפור יצאת, לא הגזמנו?" שאל שלמה.

"אמרת שתי משאלות אם אני מציל אותך, לא? והצלתי אותך, לא?"
"בסדר, אבל תרגיע. התכוונתי יותר בכיוון של דיסק חתום או כרטיס להופעה."

"נראה לך שבשביל דיסק חתום הייתי מסכן את עצמי ככה?" שאלתי.
שלמה ארצי או לא שלמה ארצי, הבטחות צריך לקיים. בעין יפה.
"טוב, טוב, אבל תהיה הגיוני."

"אז מאזדה 3, מאתיים אלף בבנק, דירת שלושה חדרים במרכז תל אביב ואישה יפה והגיונית."

"אתה חי בסרט, מה? אני שלמה ארצי, לא דג זהב."
זה די אותו דבר, לא? חשבתי בלב, אבל לא אמרתי. "טוב, הבנתי. לא רק שחסכת עלי משאלה, שתיים במקום שלוש, כסף לא יצא ממך, נדל"ן גם לא, ואפילו לא בחורות. אז מה כן?"
"לא יודע. תחשוב אתה."
"מה כבר נשאר," מילמלתי מאוכזב.

ואז זה בא.

"חתולים מחשבים את קצם לאחור!" צעקתי.

"מה?"

"נכון חתולים מחשבים את קצם לאחור?"

"רק שבי פה לידי פה", התחיל לשיר, "חתולים מחשבים את קצם לאחור, אם תעשי כמותם, לא לא נגיע רחוק" המשיך תוך הטיית פלג גופו העליון אחורה ותוך שהוא מסתכל לכיוון הים, כאילו לתוך קהל דמיוני.

לפתע הפסיק לשיר, מתעשת. "כן, זה מתוך 'לנגב', אבל מה זה קשור עכשיו?"

היה לי ויכוח מר עם ענבל על זה. "לנגב" היה השיר שהיא הכי אהבה, ועד שהכירה אותי קיבלה אותו כמו שהוא ולא תהתה על מילותיו.

אחרי שעדרה לי את הראש איתו שאלתי אם היא מבינה למה התכוון המשורר כשכתב בשיר, "חתולים מחשבים את קצם לאחור". היא לא ענתה. אמרתי לה שחבל שהיא לא מתעמקת בדברים שהיא אוהבת, שזו המשמעות של להיות אינטלקטואל, סקרן וחקרן. היא נחרה בבזו ונדמה לי ששם נטמן ביננו זרע הפורענות שהביא אותה אחר כך לתת לנהג הערס של הבוס שלה לזייץ אותה בדוגי על המיטה שלנו בשעה שבה אני חוזר הביתה בשגרה.

בכל אופן, באותו רגע הרגיו אותי הבזו שלה ולכן אמרתי שהמשפט הזה ברור לגמרי. לחתול יש תשע נשמות, הסברתי לה בחשיבות, ובכל פעם שנשמה אחת שלו מתבזזת, נשאר לו פחות זמן עד לסוף. שמונה נשמות, שבע, שש, ככה הוא מחשב את קצו לאחור, עד שהוא מת. ענבל אמרה שאלה שטויות, ששלמה ארצי בטח התכוון למשהו פשוט בהרבה, שזה שיש לי שני תארים לא אומר שאני צריך למצוא הסבר מתוחכם לכל דבר, שלפעמים החיים פשוטים, ושאני לא אתנשא עליה.

"תגיד לי למה התכוונת כשכתבת את זה."

"על זה אתה מבזבז משאלה? אין לך משהו יותר ממש?"

"יש. פרארי, מיליון שקל בבנק, ארמון ואת האישה הכי..."

"טוב, טוב, קטע אותי, "משאלות שלך. תעשה איתן מה שאתה רוצה..."

מי מגדל חתולים?" שאל השלמה.

"כל מיני אנשים, עניתי.

"עזוב אותך פוליטיקלי קורקט, אנחנו באי כמעט בודד. אפילו אני יכול

להגיד פה מה שאני רוצה, וזו תחושה שאני לא פוגש הרבה."

"אתה מתכוון ל..." לא הספקתי להשלים ושלמה חתך אותי.

"כן, שנינו יודעים שהתשובה היא רווקות מבוגרות."

"טוב, בסדר, אבל אני עדיין לא מבין." באמת לא הבנתי.

"ומי שונא חתולים?" שאל.

"לא יודע."

"אתה שגריר ישראל ביוון או שסתם נפלתי על דיפלומט בחופשה?"

שאל והמשיך, "גברים. גברים שונאים חתולים, והחתול יודע את זה.

בגלל זה, כשהחתול רואה גבר שמגיע פעם ראשונה לדירה של הגברת

בעלים שלו, הוא שואל את עצמו אם זה עוד גבר שהולך לתקתק אותה

בדייט הראשון ולברוח, שמזה אין לו מה לדאוג, או שזה מישו שהולך

להישאר.

"אם החתול רואה את הבחור מגיע פעמיים-שלוש ועדיין לא נותן בראש לבעלת הבית, הוא מבין. החתול קולט שיש פה פוטנציאל לגבר שיישאר, ואם יישאר, איך שיעבור לגור בבית הוא בועט אותו לאלף עזאזל, לפעמים ממש מילולית. זה השלב שבו החתול מתחיל לחשב את קצו לאחור. תאמין לי, לא מבין למה אנשים לא קלטו את זה עד היום. כמה טחנו את המשמעויות של השורה הזאת. לא תאמין אילו פרשנויות שמעתי. שהחתול סופר את הנשמות שלו אחורה עד למותו, וכל מיני קשקושים כאלה."

"ענבל הזונה, "מילמלתי."

"מה?"

"כלום, סתם."

"יאללה בחור, מה המשאלה השנייה, אני מתחיל להיות קצר בזמן, מחכים לי לארוחת בוקר, כבר בסביבות חמש ושלושים."
"צל נופל מצמרות הברושים, "השלמתי, ממלמל לעצמי."

"מה?"

"לא חשוב. לגבי המשאלה – אתה מתעסק בהחזרת חבֵרות?"

"יש לי שירים שיכולים לעזור."

"לא, לא ילך, מקרה קשה, "אמרתי וחזרתי, "ענבל הזונה."

"מי, מי זונה?" שאל שלמה בעניין.

"עזוב. הנה, יש לי משאלה שנייה. אני רוצה שתקליט את השיר הזה מחדש. ואל תגיד לי שאתה לא יכול. זה לא פרארי, ובמעמדך בחברת התקליטים בתור דג זהב שמטיל ביצים אתה יכול לעשות מה שבא לך."
"ברור שאני יכול, אני שלמה ארצי. אם בא לי, אני מקליט אותו עם המילים מהסוף להתחלה ואף אחד לא יגיד מילה."
"לא צריך ללכת רחוק. אני רוצה רק שינוי קטן."

"חופשי."

"אני רוצה שתכניס שלוש מילים בסוף המשפט הזה."

"אילו מילים?" שאל.

אמרתי לו.

"מה?" נבהל.

"מה מה, שנינו יודעים שאתה יוצא פה בזול, "אמרתי נחרצות."

”לא יכול להגיד לך שזה עושה אותי שמח, אבל בכל זאת הצלת לי את החיים. יבוצע.”

לפני שבועיים חזרתי. שזוף מאוד, רגוע יותר, שבור פחות אבל עדיין. לפני עשר דקות ניגנו את ”לנגב” ברדיו, וכל מי שהקשיב שמע את שלמה ארצי שר, ”חתולים מחשבים את קצם לאחור. אם תעשי כמותם, ענבל אקשטיין הזונה, לא לא נגיע רחוק.”

לפחות אחד מאלה שהאזינו חייך חיוך גדול, מרגיש שעוד חתיכה ממנו מתאחה.

אדוה קרני, "הציירת", צבעי מים על נייר

מלך הטריזיה (תסריט לסרט קצר)

1. פנים. דירה – יום

הדירה קטנה וקירותיה צהובים. על הקירות תלויים פוסטרים של חידון התנ"ך העולמי והאולימפיאדה העירונית למדע של תל אביב. במרכז הסלון ספה ומולה טלוויזיה קטנה. לצדה של הספה חלון רחב פתוח. על אדן החלון מונחות תבניות ביצים. על הספה יושב מוטי, 26, מבנה גוף רחב, מתולתל, מזיע, לובש ג'ינס מהוהים וחולצת פלנל. הוא יושב זקוף ודרוך, וידיו קמוצות לאגרופים. הוא מוחה זיעה ממצחו. הוא מביט בתכנית "מלך הטריזיה" המשודרת בטלוויזיה.

מנחה (מתוך הטלוויזיה)

התשובה הבאה בחמש מאות שקלים. במקום זה התקיימה האולימפיאדה בשנת 1988.

מוטי (מזנק ממושבו)

סאול. מהי סאול?

משתתף א' (מתוך הטלוויזיה)

מהי סאול?

מוטי מחייך ומוחא כפיים.

מוטי

מהי סאול. מוטי אמר מהי סאול

מנחה (מתוך הטלוויזיה)

והשאלה היא מהי סאול. יש לך חמש מאות שקלים נוספים.

מוטי זוקר את אגודלו לעבר המסך ומתיישב שוב על הספה. מתחת לחלון נשמע קול טפיפות רגליים. מוטי מוציא את ראשו ורואה חבורה של שלושה נערים חולפת ברחוב ומביטה מעלה לכיוון חלונו. הוא מוציא להם לשון ומכניס את ראשו חזרה.

נער א' (o.s.) (צועק)

מוטי, יא מפגר!

מוטי (מוציא את ראשו מהחלון)

יא חולרות! תעופו מפה!

מוטי לוקח ביצה מהתבנית על אדן החלון וזורק אותה על הנערים. הוא חוזר להביט בטלוויזיה.

משתתף ב'

מאתיים שקלים

נער ג' (o.s.)

כססאמק! אתה מת, מוטי!

מנחה (מתוך הטלוויזיה)

והתשובה הבאה במאתיים שקלים. הוא מופיע על השטר של מאתיים שקלים.

מוטי קופץ ממושבו.

מוטי

מיהו זלמן שזר?

משתתף ב' (o.s.) מתוך הטלוויזיה)

מיהו... רגע.

מוטי (צועק ומצביע על המסך)
מיהו זלמן שזר!

נער ג' (o.s.)
מוטי, יא דפוק בשכל! איך שיחררו אותך, מוטי, איך?

מוטי מסב את מבטו מהטלוויזיה ורץ לעבר החלון.

מוטי
תהיו בשקט, יא חולרות! מוטי לא שומע.

מוטי רץ בחזרה מהחלון לטלוויזיה, נעמד מולה וסוטר לעצמו קלות על הלחי.

מוטי (ממלמל)
מיהו זלמן שזר, מיהו זלמן שזר.

משתתף ב' (מתוך הטלוויזיה)
מיהו יצחק בן צבי?

מוטי (צועק)
לא! לא! מיהו זלמן שזר!

מנחה (o.s. מתוך הטלוויזיה)
והשאלה אינה נכונה. השאלה הנכונה היא, מיהו זלמן שזר?

נער א' (o.s.)
אנחנו נזיין את האימא המפגרת שלך, מוטי!

מוטי מביט בחלון, ניגש לתבנית הביצים שעל חלונו, שולף עוד ביצה וזורק למטה. הנערים מתכופפים על מנת להימלט מפגיעת הביצה. מוטי מתרחק מהחלון וחוזר להביט בטלוויזיה.

מוטי (מוחה זיעה ממצחו)
עוד אחת, עוד אחת, תביאו למוטי עוד אחת.

מנחה (מתוך הטלוויזיה)
מצב הנקודות כרגע הוא: לדנה יש מאתיים וחמישים שקלים, לשגיא יש שלוש מאות שקלים ומורן מובילה עם חמש מאות שקלים.

מוטי סוטר לעצמו קלות על הלחי.

מוטי (ממלמל)
תן שאלה, תן שאלה.

מנחה (מתוך הטלוויזיה)
והתשובה הבאה בשלוש מאות שקלים. זהו המקום הגבוה ביותר בעולם.

מוטי
מהו האורסט?

משתתפת ג' (מתוך הטלוויזיה)
מהו האורסט?

מוטי קופץ בשמחה במקומו. הוא רץ לאדן החלון ומוציא את ראשו מהחלון. הוא מחזיק ביצה בידו.

מוטי (צועק)
יש למוטי עוד שלוש מאות שקלים!

מוטי זורק את הביצה על הנערים וחוזר לעמוד מול הטלוויזיה.

נער א' (o.s)
מוטי, יא חרא! תפסיק לזרוק ביצים! אנחנו באים לזיין אותך, מוטי!

מנחה (מתוך הטלוויזיה)
והשאלה הבאה באלף שקלים.

מוטי נעמד בתנוחת היכון מול הטלוויזיה, ידיו קמוצות לאגרופים.
נשמעות צעקות עמומות של הנערים מלמטה אך מוטי שם את ידיו על
אוזניו באופן חלקי על מנת לשמוע את דברי המנחה.

מוטי
מוטי מוכן.

מנחה (מתוך הטלוויזיה)
והתשובה היא: זהו סרט הביכורים של הבמאי תאופיק אבו ואיל.

נער א' (o.s)
אנחנו יוצאים אליך, מוטי!

מוטי (ממלמל)
אלף שקלים, אלף שקלים.

מוטי רץ לחלון ומוציא את ראשו.

מוטי (צועק)
מוטי עסוק. מוטי לא מקבל אורחים עכשיו.

מוטי רץ בחזרה לטלוויזיה. הוא מוחה זיעה ממצחו.

מנחה (מתוך הטלוויזיה)
והמתמודדים שלנו חושבים.

מוטי (קופץ במקומו)
מהו צימאון?

משתתף א' (מתוך הטלוויזיה)
מהו... עָטָאש?

מנחה

השאלה נכונה! מהו עטאש הידוע גם בשמו צימאון? ואתה זוכה באלף שקלים.

מוטי רץ מצד לצד ברחבי החדר ומוחא כפיים.

מוטי

מהו צימאון, מהו צימאון. מוטי ידע את התשובה.

נשמעות דפיקות חזקות על הדלת. מוטי מביט בדלת ובטלוויזיה לסירוגין ולבסוף ניגש לדלת. הוא מצמיד את אוזנו לדלת. לאחר מכן מביט דרך חור ההצצה. הוא מבחין בשלושת הנערים העומדים מחוץ לדלת.

2. פנים. חדר מדרגות – יום

שלושת הנערים עומדים מחוץ לדלת דירתו של מוטי ודופקים על הדלת.

נער ג'

תן להיכנס, מוטי!

מעכשיו והלאה יש מעבר סצנות מהדירה לחדר המדרגות לפי המדבר.

מוטי (צועק)

מה הסיסמה?

נער א'

איזה סיסמה? פתח ת'דלת או שאני שובר אותה!

מוטי נעמד מול הדלת ומשלב את ידיו זו בזו. ברקע נשמעות חבטות על הדלת.

מוטי

מי שלא יודע סיסמה משחק עם מוטי מלך הטיריוויה כדי להיכנס.

נער ג'

אם אתה לא פותח תוך שלוש שניות, אני מרסק לך ת'פרצוף בצורה של איזה מלך שבא לי. תן להיכנס אמרתי!

מוטי נעמד בעמידת היכון מול הדלת.

מוטי

תשובה ראשונה במאה שקלים. בגיל הזה מוטי עבר מאשקלון לתל אביב.

נער ב'

קלטתם אותו? (מחקה את קולו של מוטי) בגיל הזה מוטי עבר מאשקלון לתל אביב.

השלושה צוחקים. אחד מהם בועט בדלת.

נער ב'

יאללה פתח כבר!

מוטי (צועק)

בגיל הזה מוטי עבר מאשקלון לתל אביב!

נער א'

מתי הוא עבר לתל אביב?

נער ב' (מושך בכתפיים)

מאיפה אני יודע?

נער ג'

יאללה, זרקו משהו, שיכניס אותנו.
(צועק) מהו גיל 12?

מוטי (מצביע על הדלת)

אה-אה! השאלה לא נכונה. השאלה הנכונה היא מהו גיל 14?

נער א'

לא נכונה? באימא ש'ך לא נכונה. תן, תן עוד אחד. נראה לך מה זה.

מוטי מגרד את מצחו.

מוטי

התשובה הבאה במאתיים שקלים. זהו שמו של מחבר מילות
"התקווה".

נער א'

וואי, וואי. בדיוק העיפו אותי מהשיעור על זה. איזה אחד, איך קראו
לו?

נער ב'

(לוחש לשניים האחרים) וואלאק, יש מצב קראו לו נפתלי.

השניים מסמנים לו להגיד את זה בקול רם.

נער ב'

(צועק) איזה אחד קוראים לו נפתלי!

יש שתיקה מהצד השני. הנערים מסתכלים זה על זה בחרדה.

מוטי

המנחה רוצה להזהיר שאם התשובה לא תנוסח כשאלה, היא תיפסל.

נער ב' מחליף מבט מבולבל עם חבריו. אחד מהם נותן לו מרפק ודוחק בו לנסות שוב.

נער ב'

מי זה איזה אחד נפתלי?

מוטי (מוחא כפיים בהתרגשות מול הדלת הסגורה)
התשובה נכונה! יש לכם מאתיים שקלים!

נער ב' (בהתלהבות)

וואלה, ראיתם מה זה? מאתיים שקל. אני גאון.

נער א' (מנופף בידו בביטול)

יאללה, גאון. תן, תן עוד אחת, מוטי. אבל תן אחת קשה!

מעבר זמן ל:

3. פנים. דירה – יום

שלושת הנערים יושבים בדירתו של מוטי על הספה, מעשנים, בקבוקי בירות מונחים על השולחן. מולם עומד מוטי בתנוחת היכון.

נער א'

והתשובה הבאה בשלוש מאות שקלים.

מוטי

מוטי מוכן.

נער א'

אתה בטוח? אתה מוכן? אתה יכול עדיין לפרוש.

מוטי

מוטי לא פורש. תביא אותה.

נער א' מביט בשני חבריו והם מהנהנים בראשם לאישור.

נער א' (בטון דרמטי)

זה המחיר של קופסת סיגריות פרלמנט.

מוטי מגרד במצחו וסוטר לעצמו קלות על הלחי.

מוטי (ממלמל)

פרלמנט. פרלמנט. מחיר של פרלמנט. (קופץ במקום) מהם שמונה-
עשרה וחצי שקלים?

נער א' (מצביע על מוטי)

יו יו, אתה המלך! ויש לך שלוש מאות שקל אחי!

4. פנים. דירה – יום

מוטי עומד ליד החלון ומביט בשלושת הנערים מתרחקים. הוא מנופף להם לשלום בידו האחת ובידו השנייה שולף כיצים מתבנית הביצים וזורק עליהם. הם מנסים להימלט מהביצים.

נער ג' (צועק)

מוטי, תתכונן טוב טוב, אתה שומע? מחר אני הולך להפציץ אותך בשאלות קשות אחו שרמוטה.

נער א' (צועק)

היי מוטי, יש לי אחת בשבילך. אחת טובה. אלף שקלים.

מוטי נעמד בעמידת היכון מול החלון ומקמץ את אגרופיו.

מוטי (צועק)

נו, תביא אותה, נו.

נער א' (צועק)
זאת הסיסמה של מוטי.

מוטי (קופץ באוויר בשמחה וצועק במהירות)
מהו סופרקליפרג' ליסטיאקספיאלידושי? אלף שקלים.

הנערים מביטים זה בזה מבולבלים.

נער א' (לנער ב')
רשמת?

נער ב' מהנהגן בשלילה ומושך בכתפיו. נער א' נותן לו צ'פחה על הראש
ושלושתם מתרחקים מאוכזבים.

מעבר זמן ל':

5. פנים. דירה – יום

מוטי יושב על הספה ומביט בטלוויזיה. התכנית "מלך הטריז" זיעה
הסתיימה ובמקומה יש מהדורת חדשות. מוטי בוהה בקריין ומוחה זיעה
ממצחו.

מוטי (ממלמל)
מהו צימאון, מהו צימאון. אלף שקלים.

פרפרים שחורים

מחניק לי ואני מזיעה. בחוץ גשם, ויואב, בפעם האחרונה שעלה לחדר השינה כדי להביא לי תה עם לימון, סגר את החלון ואמר שקר מאוד בחוץ. אבל לי חם, חם מאוד. אני זורקת את השמיכה על הרצפה. לא מדרתי חום אבל אני יודעת שיש לי ארבעים מעלות. אני לא מודדת חום, גם לא לילדים. גם תרופות אני לא לוקחת. אני מעדיפה לתת לגוף להילחם בחיידקים ומקסימום לעזור לו עם מגבת רטובה. המגבת שעל מצחי יבשה ולוהטת ואני משליכה אותה על השמיכה.

יואב שוב עולה לחדר, מרטיב מגבת ומניח על מצחי. תיקחי כדור, מה אכפת לך, הוא מפציר בי, את לוהטת. אני מסרבת. תפתח, תפתח לי את החלון, אני מבקשת, חסר לי אוויר וגם לפרפרים השחורים. האוויר קריר ומלטף את גופי ואני מרגישה מעט טוב יותר. מה עם הילדים? אני שואלת. הם בסדר, הוא משיב, הכנתי להם פיתות עם חומוס וחמוצים, אל תדאגי. פיתות עם חומוס וחמוצים לארוחת השבת? אבוי לי! אני מנסה לקום מהמיטה אבל לא מצליחה. למה פיתות עם חומוס לארוחת השבת, אני מייבבת והפרפרים השחורים חגים מעלי, למה?

יואב מבקש שאנסה להירדם ושאפסיק לדאוג, ומשכנע אותי שלא קרה שום אסון אם פעם אחת בחיים אין ארוחת שבת מסודרת. אני חושבת שזה נורא. אולי לא אסון, אבל נורא, שאני, שכבר בימי ראשון מתכננת את ארוחת השבת, בודקת מתכונים, מכינה תפריט מסודר ורשימת קניות, לא מסוגלת לרדת מהמיטה ולהכין אוכל. מה יהיה? אני מייבבת ופרפר שחור מתיישב לי על האף, מה יהיה איתי? יואב אומר שאקח כבר כדור, ואני שומעת את הכעס זוחל לקולו. אני מבטיחה שאם החום לא ירד עד מחר בבוקר, אקח.

יואב יוצא מהחדר ואני נושמת נשימה עמוקה ושוקעת לתוך הכרית. עיני שורפות ואני עוצמת אותן בכוח. זה יעבור, זה יעבור, אני לוחשת לעצמי ורואה את עשרות הפרפרים השחורים מתעופפים בחדר. הם זהים לחלוטין ואי אפשר להבדיל ביניהם, כאילו יצאו מאותו פס ייצור.

משב כנפיהם הדקות מצנן אותי. אני מרימה את השמיכה מהרצפה, מנסה להתכרבל בה, אך עשרות הפרפרים מושכים אותי אליהם, למעלה, לעוף, לרחף, לחפש פרחים שחורים ולמצוץ את צופם. אני מניעה את כנפי במרץ, הן כואבות לי. אני מרחפת מעל בניין ישן בן שתי קומות. קבוצת פרפרים עוצרת למנוחה בקומת קרקע, בגן ילדים, וקבוצה אחרת נעמדת על מעקה מרפסת בקומה השנייה. אני ביניהם.

רוח חורפית נעימה נכנסת לחדר ואיתה קולות הילדים מהגן שמתחת לדירתי השכורה. אני קמה מהמיטה בעיניים חצי עצומות וסוגרת את הוויטרנה החומה. כעת הקולות כמעט ואינם נשמעים ואני חוזרת לישון. אני זקוקה לעוד כמה שעות שינה אחרי שכתבתי עד אמצע הלילה. אני מתכסה מעל לראשי ומנסה להתעלם מהקולות. מי שגר מעל גן סובל מרעש ביום ונהנה משקט מוחלט בלילה. מזל שאני טיפוס של לילה ויכולתי לשכור את הדירה בזול, לאחר שעמדה ריקה שנים רבות, מאז שבנה של בעלת הדירה, שהיא גם בעלת הגן והשכנה שלי, עזב את הדירה ואת המדינה ונסע לאמריקה. הוא עזב אותי לאמריקה, היא מייבבת כאשר היא מספרת על בנה יחידה. שתדעי לך, היא מנמיכה את קולה בעודנו עומדות בחדר המדרגות, שילדים יכולים להיות כפויי טובה, ולאחר מחשבה מוסיפה, אבל למרות הכול זה טוב שיש ילדים, חבל שלך אין. אני שותקת והיא מציעה לי לרדת מדי פעם לגן ולאכול צהריים. יש המון אוכל וחבל לזרוק, היא מסבירה, ואת אף פעם לא מבשלת. אני מציעה עזרה בתמורה והיא מצחקקת ומסכימה.

אני יורדת לגן פעמיים שלוש בשבוע. ארוחת הצהריים טעימה לי אך חברתם הקולנית של הילדים מתישה. יואבי, ג'ינג'י קטן, כמעט לבקן, מושיט את ידיו ומבקש שאקח אותו על הידיים. אני נבוכה אך ברגע שהוא מניח את ראשו על כתפי, ידי נשלחת כמו מאליה ומלטפת את עורו הבהיר, כמעט שקוף. לעתים הוא מגיש לי את לחיו החמה ואני לא מתאפקת ונותנת לו נשיקה. אחר כך אני עולה לדירתי, מגיפה את החלונות ומכסה אותם בוילונות כהים ועבים, וכותבת. אני בוראת משפחות ומנפצת אותן לרסיסים. שברי אדם בוקעים מההרס ומנסים בכל כוחם לבנות משפחות חדשות. גם אותן אני מנפצת, עד כי וותרו כולם על רעיון הקמת משפחה. כשאני מסיימת לכתוב אני מגלה

שהלילה ירד וכל השכונה שקועה בשינה. אני מסיטה את הווילונות, פותחת את החלונות לרווחה ומזמינה את הפרפרים השחורים הנחים על מעקה המרפסת להיכנס לדירת.

עיני השורפות נפקחות לקול מריבת הבנות. תאומות זהות בעלות עור חיוור ובהיר, כמעט שקוף, וקול מצפצף. ראשו של יואב מציץ בחדר ושואל מה לעשות כשהן רבות. תן להן שיסתדרו לבר, אני לוחשת. ליואב אין סבלנות ואני שומעת את צעקותיו במסדרון. משתרר שקט זמני, עד שאחת הבנות פורצת בבכי והשנייה מיד אחריה. יואב מבקש מהבנים הגדולים לעזור לו ואני מכסה את ראשי בשמיכה. מחר, אני מבטיחה לעצמי, אקום מהמיטה, יהיה מה שיהיה. אכנס למטבח ואכין ארוחת צהריים משובחת. אני מנסה להיזכר במצרכים שקניתי השבוע לארוחת השבת. בשר טרי, ערמונים, שזיפים שחורים ומשמים כתומים. צלי בערמונים ופירות יבשים, אני נזכרת בשמחה, זה מה שתיכננתי לבשל, בתוספת אורז לבן עם צימוקים ואגוזים. לקינוח אכין עוגת שוקולד מצופה בקרם שוקולד ומעוטרת בסוכריות צבעוניות. הילדים ישמחו. אני מתעטפת בשמיכה ומחייכת לעצמי. עיני נעצמות ואני מבקשת מאלוהים שהחלום הנורא לא יחזור.

הדפיקות על הדלת מלוות בקולותיה של שכנתי, בעלת הדירה. תפתחי, זו אני, הכנתי עוגיות שאת אוהבת. היא מניחה את העוגיות על השיש ומיד מראה לי את התמונות של הנכדים ששלח לה בנה לנייד. תראי איזה ילדים יפים, בקושי מדברים עברית, לא חבל? הוא היה צריך להישאר פה, הבן שלי, להקים משפחה פה. הייתי עוזרת לו עם הילדים ועם כסף ועם הכול, אבל ככה זה ילדים, חושבים רק על עצמם ולא אכפת להם מההורים, ובכל זאת, היא מרימה עיניים אלי, חבל שאין לך ילדים.

יואב מנער את גופי, למה את צועקת? מה קרה? בואי תתיישיבי קצת. הוא מגיש לי מיץ תפוזים סחוט וכריך. את מוכרחת לאכול משהו. יואב, אני מתנשמת בכבדות ואוחזת בכוח בזרועו, יואב, כואב לי. כואבות לי הידיים. מהכנפיים. הייתי אחת מהם. המון, יואב, וכולם נראים אותו הדבר, כאילו יצאו מפס ייצור. אתה זוכר? נשימתי מעט נרגעת, אתה זוכר מה אמרו לנו על הבנות כשהן רק נולדו? שהן כל כך דומות, כאילו יצאו מפס ייצור.

אני חוזרת לנשום בכבודות וממשיכה לספר ליואב את החלום. הגענו לבניין ישן וקטן, מגעיל, ונעמדנו על מעקה המרפסת. חיכינו שעות עד שהיא פתחה את החלונות והזמינה אותנו פנימה. נחרדתי. היא חיה לבד. בודדה. בלי ילדים. בלי בעל. החברה היחידה שלה היא השכנה הזקנה. אתה לא מבין יואב, זו הייתי אני! אני פורצת בבכי ואוחזת בכוח את ידו של יואב. תגיד לי שזה לא נכון, אני מפצירה בו בעודי מייבבת, תגיד לי שזה לא יכול להיות, שאנחנו ביחד ויש לנו ארבעה ילדים.

יואב משתחרר מאחיזתי וניגש למגירת התרופות. הוא מגיש לי כדור לבן. תבלעי את הכדור עם המיץ, הוא פוקד עלי, את בהזיות. אחר כך הוא מנגב את דמעתי ומבטיח שבקרוב מאוד ארגיש טוב יותר. כף ידי נתונה בכף ידו ולפתע אני מתיישבת בבהלה במיטה. איפה הם? איפה הילדים שלנו? שקט מדי בבית. פיזרתי אותם, הוא מסביר וחיוך מתפשט על פניו. את הגדול לשכנים, את השני לחברים, את הבנות לסבתא. אני אוחזת בחוזקה בכף ידו ומבקשת שיישאר לידי וירגיע אותי. הוא מציע שאעבור על התמונות המשפחתיות שאני מפרסמת בפייסבוק מהטיולים המשפחתיים בחיק הטבע, מהברכה, מארוחות חגיגיות במסעדה ושאתחיל לתכנן את הטיול המשפחתי הקרוב, ואני מודה לאלוהים על יואב, ועל הבנים, ועל הקטנות, כמעט שקופות עם צמות בהירות וארוכות.

בשבת הגן סגור. אני יכולה לישון עד הצהריים באין מפריע. המיטה שלי נמצאת באמצע החדר שפעם היה סלון בדירת שני חדרים והרוח הסתווית מלטפת אותי. קרן שמש חיוורת הזדחלה אף היא למיטתי וכעת מלטפת את עיני, את אפי, את סנטרי. לא מתחשק לי לקום מהמיטה אך שפתי היבשות מאלצות אותי לגשת למטבח שבקצה המסדרון הקצר ולשתות מים. אחר כך אכין לי קפה ומשהו לאכול, ואמשיך לכתוב.

אני אוכלת פרוסת לחם עם גבינה לבנה ועגבנייה וחושבת על יואבי, הג'ינג'י הקטן, כמעט לבקן, ועל חום גופו. קטני, אני נזכרת איך אני מלטפת את שעריו החלק, והוא עומד מולי בתקיפות של בן שנתיים וחצי ומוחה, אני לא קטני, אני גדול. אחר כך הוא מושיט אלי את ידיו ואני רוכנת אליו. זרועותיו הדקות מחבקות את צווארי ואני נושמת את ריחו. ריח של סבון וקציצות. בעלת הדירה שוב דופקת בדלת והפעם מושיטה לי צלחת קציצות ובמיה. תאכלי, היא מפצירה בי, אני יודעת שלפעמים

בשבתות את שוכחת לאכול, זה טוב, היא מוסיפה.
אני מניחה את הצלחת במטבח, מנתקת את הטלפון ומכבה את הנייד,
מסיטה את הווילונות הכהים בחדר העבודה ומדליקה את המחשב. אני
בודקת מיילים, שום דבר. אני נכנסת לפייסבוק. הדף מלא בתמונות של
משפחות מחייכות בטיול בחיק הטבע או בשכשוך בכרכה או בארוחה
חגיגית במסעדה. אני לא רוצה לראות אותן וגם לא הורים שמגיעים
בכל יום לגן לקחת את ילדיהם. אני יודעת מה הם חושבים עלי. בעיקר
מכאיבות לי מחשבותיה של אמו של יואבי, אישה חיוורת, כמעט
שקופה, צמות בהירות מעטרות את פניה ועיניה משתדלות לא להיתקל
בעיני. יואבי, היא קוראת בקול גבוה ודק, אימא פה. אימא, אימא, הוא
צוהל לקראתה ורץ אליה בהתרגשות, גורר אחריו תיק קטן ובידו בקבוק
ומוצץ. אימא, הוא מתרפק עליה, אימא'לה. להתראות יואבי, קוראת
אחריו הגננת והוא מנופף לה לשלום.
אני עומדת בפינת הגן ועיני מושפלות. אף ילד לא רץ לקראתי ולא
מנופף לי לשלום. אני יוצאת מהפייסבוק וחוזרת לסיפור שאני כותבת
בשבועות האחרונים. סיפור על משפחה מאושרת. עד הקיץ היא תתנפץ
לרסיסים, אני עדיין לא יודעת איך. אני מחכה לפרפרים השחורים.

עילת הסגירה: חוסר עניין לציבור

בבקשה תשב, אדון חיים, תשב. שפרה, מנהלת בית הספר, הצביעה על כיסא ישן, פרום פלסטיק בשוליו, רק ממתין שיכסו את תפריו הישנים. חיים ציית, משך אליו את הכיסא בעדינות והניח עליו את ישבנו, צווארוני חולצתו המעומלנת הביטו בשפרה כמו זוג חיילים ממושמצים.

תשמע אדון חיים, אנחנו החלטנו, כמו שאתה יודע, כבר לפני ארבע שנים, לקרב את הילדים לשואה. הילדים האלו הם דור שלישי לשואה, כבר לא ממש מכירים את הסיפורים ממקור ראשון, וחלקם, עד שלא הופעת בפניהם, חשבו שניצול שואה זה משהו שכתוב עליו רק בספרים. חיים חיך אליה חיוך גדול והינהן בראשו. בוודאי בוודאי, אני מבין, הוא אמר.

אתה זוכר שאתה נכנסת אלי והצעת לספר להם את הסיפור שלך, היא שאלה את חיים וכלל לא המתינה שיענה. אתה הצעת את עצמך, בדיוק כשאני, אנחנו זאת אומרת, היינו במהלך של גיבוש תכנית חינוכית בנושא. אז ככה שזה נפל ממש מתאים. כלומר, הרצון שלך והתכניות שלנו.

חיים זכר שנירה, מזכירת בית הספר, שהיא גם השכנה מהקומה הראשונה בבניין שלו, פנתה אליו והציעה לו להשתתף בתכנית. נירה היא אישה מאוד נחמדה. תמיד מחייכת ומתעניינת, והבוקר פגש אותה והיא מיהרה כל כך לחדר האשפה, הוא לא הספיק אפילו לספר לה שהוא מגיע לבית הספר. מה כבר יש למהר לזרוק זבל, חשב. הוא שם לב שהחיוך שלה מוזר. השיחה הזאת קשה לי מאוד, אמרה שפרה, והוא התנער ממחשבותיו ושב והביט בה, לא מבין מה קשה בשיחה. אם ישאל, תדע שלא הקשיב ותיעלב, אז הוא שתק.

ממש בימים האחרונים הגיע אלינו מידע, המשיכה המנהלת שפרה, כמעט לוחשת, שאתה... איך להגיד זאת... אתה... לא ניצול שואה, היא סגרה ופתחה את פיה חליפות, כמו קרפיון בראש השנה על קרש

האמבט, חסר אונים בידיה הלבנות דקות של בטי המכות בו בחוזקה. סליחה, חיים אמר, סליחה, מה את אומרת? הוא ניסה למקד בה את המבט, למקד את המחשבות שנזלו כל הזמן. אני ממש מצטערת, חיים, שאני צריכה להגיד לך את זה, באמת, לא חשבתי בחלומות הכי שחורים שלי שאצטרך לעשות דבר כזה. אתה איש מבוגר, ואני מאוד מעריכה אותך והכי חשוב הילדים, הילדים, הם באמת אהבו את ה... סיפורים שלך... פתאום למילה סיפורים, כמו שהגתה אותה שפרה, היה צליל לעגני. אתה יודע מה, היא אמרה, הם אהבו אותך, לא רק את הסיפורים שלך. מה שהופך את כל הסיפור לעוד יותר, ובכן, עוד יותר קשה. מה זאת אומרת הגיע מידע? איזה מידע? מהאינטרפול? חיים גיחך וניסה להיזכר איפה שם את המשקפיים, אולי היא תבקש ממנו לקרוא משהו, הוא לא יוכל לעשות זאת בלי משקפיים, המשקפופים שלו. אבל שפרה לא היתה משועשעת. לא מהאינטרפול, אמרה בפנים חמורות סבר, אבל מידע מבוסס, מבוסס מאוד, בוא נגדיר זאת כך, אנחנו יודעים שעלית לישראל כבר ב־1935, כן, ב־1935, זה חשבון פשוט, כן, ארון חיים, הטון שלה עלה במקצת. כמובן מי שעלה לישראל ב־1935 לא יכול להיות ניצול שואה, זה עניין של חשבון פשוט. אולי הייתי צריכה לברר איתך את הפרטים לפני ש... נו, אבל מי חשב? באת, שיתפת, נשמעת אמיתי. הסיפור שלך התאים לתכנית שלנו, ממש מצווה. אבל עכשיו כשאני יודעת... איך אני יכולה להמשיך ב... ב... נו, היא חיפשה מילה מתאימה, וחיים אמר, בהצגה. והיא אמרה, כן, בהצגה. אני לא יכולה לפגוע בילדים, בנשמות רכות, לא להגן עליהם מפני מידע לא נכון. זה התפקיד שלנו כמחנכים, שלי כמנהלת, זה נקרא אחריות ציבורית. אתה מבין אותי, כן ארון חיים, וטראה, גם לא היתה לי ברירה, את חצי המשפט הבא חלצה מפיה בהבזק, מסנת אותה מבעד למרווחי נשימתה המקוצרת, התייעצתי עם המפקח של בית הספר והוא לחץ עלי להגיש תלונה במשטרה. אי אפשר היה לעבור על זה לסדר היום, אני כמנהלת לא יכולה להתעלם ממידע כזה, יש ממני ציפיות, עלי לעשות את עבודתי נאמנה. חוץ מזה, ברגע שהמפקח אמר מה שאמר – ידי קשורות.

חיים הסתכל על שפרה המנהלת. הידיים שלה היו תלויות בצדי הגוף כמו בובות בתאטרון הבובות שראה לעתים בגינה הציבורית עם

הנכדים. הוא ניסה שוב לאסוף את המחשבה ולהתרכז בדברים שאמרה. אני מבין, אמר, כדי לסמן לאישה שמולו שלא הלך לאיבוד. הוא יודע להקשיב.

תראה, אני מצדי הייתי ממש ממש, אבל ממש, שמחה לגלות שזו טעות ושאכן עברת את הזוועות המחרדות האלו. כלומר אתה מבין, לא שמחה שעברת, אלא הייתי שמחה לגלות שזה לא נכון, הסיפור הזה, איך אמרת, ההצגה. אבל אני מבינה שאין מנוס. אין משהו שיכול לשנות את המציאות. ניצול שואה זה ניצול שואה, מישהו שניצל מהתופת. אי אפשר לעשות שימוש בסיפורים של אחרים. הילדים רוצים לדעת שזה אמיתי, ואם הם לא יודעים או לא מבינים, פה נכנסת מערכת החינוך, ואנחנו כמבוגרים אמורים להפעיל שיקול דעת. ילדים זה עם מאוד נאיבי, הוסיפה.

עם, הוא חשב, הגרמנים היו עם, הרוסים. ממתן ילדים הם עם. ילדים מאמינים לכול, המשיכה המנהלת, זה לא אומר שמותר לספר להם הכול. הם כל כך אוהבים אותך, גם אני מרגישה אשמה, חיים, הם באמת חשבו שעברת את כל הסיוט הזה, ובעצם שיחקנו להם ברגשות. זה אסור, חיים זה אסור.

הגברת שפרה, קשה להגיד שזה לא... הדברים, זה הרבה יותר מסובך... גימגם חיים.

היא קטעה אותו ואמרה, תראה, אני עצמי, מלבד הגשת התלונה במשטרה לא מתכוונת להיות פעילה בהליך הזה, מבחינתי אם המשטרה לא תעשה כלום, גם טוב, אבל כנושאת משרה הייתי חייבת. חשבון פשוט, תבין אותי, לא היתה לי ברירה. היא גילגלה מולו עיניים שלחלוחית של זיעה ניבטה בהן.

חיים הביט בה אובר עצה מבעד לערפל שהלך והתעבה בעיניו; מה יגיד לאישה המסכנה הזאת, נושאת המשרה, הרי כשניסה להגיד שהדברים מסובכים, השתיקה אותו בנשימה מתקצרת. האוויר נעשה דליל, וחיים רצה לסיים את השיחה.

אבל שפרה השיבה את נפשה בלגימת מים מהכוס שלידה, ומיד המשיכה בקול מרוכך, אתה יודע, הסיפורים שלך נשמעו אותנטיים, אני לא הייתי חושבת, אני באמת מאמינה שלא היתה לך כוונה. השואה הנוראה הזאת באמת יכולה לבלבל בני אדם. אבל המקור, לפחות לילדים, חייב להיות

מהימן, אמרה ומילותיה הזקיפו את גבה.

מקור מהימן, חזר חיים על דבריה ומשך את הכיסא לאחור. היא המשיכה, משחררת אוויר מהגוף, ידיה התרופפו אף יותר והיא הניחה אותן על השולחן. חיים רצה לקום וללכת, אבל שמע את עצמו שואל, מתי הוגשה התלונה במשטרה? הגברת שפרה בטח מתארת לעצמה שבמשטרה ובבית משפט מעולם לא ביקר, אם להוציא מן החשבון את התביעה הקטנה לפני כעשרים שנים נגד האיש בבית הקפה שמכר לו את קופסאות השימורים המקולקלות. הוא שמר אותן במרפסת, ערמות של קופסאות שימורים שתיכנן לעשות בהן שימוש בבית הקפה שניהל בקיץ בכרכה. עד שיום אחד כל הקופסאות – שנדרו זמן רב מדי בין הים האטלנטי לאוקיינוס אחר – התפוצצו ברעש אדיר, ובמשך חודשים רבים אחר כך נאלצה בטי לנקות את תכולתן מן התקרה. הכעס שלה כמעט העביר אותה על דעתה.

כבר לפני שבוע, מר חיים, כבר לפני שבוע, השיבה שפרה, וחיים דמיין צבא של שוטרים תר אחריו בכל הארץ או שמא היא מסרה להם את כתובתו, והוא התאמץ להיזכר אם אי פעם מסר לה את כתובתו הפרטית, ונזכר בנירה, ממהרת לחדר האשפה, וחשב, היא בטח אמרה להם. ברגעים אלו ממש הם ודאי מתחקרים, שואלים אנשים, אולי בודקים ביד ושם.

אם כן, עלי להמתין בסבלנות שיבואו לקחת אותי. אפילו המן התאפק, אמר לה וחיידך חיוך קטן.

כן, יש להמתין בסבלנות, חזרה אחריו שפרה המנהלת. עיניה הביטו בו – עורגות לרגע שבו יסגור מאחוריו את הדלת.

וכך עשה, ועוד לפני שפנתה לומר לו שלום כבר היה מחוץ לחדרה. הוא הלך במכנסי הכותנה שלו, שהיו אחוזים בחגורת עור מהוהה תחת בטנו המוצקה. שפרה הביטה בו מחלון חדרה, נאנחת בהקלה. מעל צווארוני חולצתו הזקופים נראה ראשו, פנים חרושות קמטים, מחייכות גם עתה, ופדחת עגולה, כהה, ושפרה חשבה כמה משונה לראות גבר בגילו בלי סימן לכרס. היא הביטה בו שוב מתקדם אל שער בית הספר, ובא לציון גואל, חשבה.

לא כדאי שאספר לבטי, חשב בדרך הביתה, ההמתנה למשטרה לא

תעשה לה טוב.

הוא נכנס למעלית. אצבעותיו הישרות לחצו על הספרה שלוש, וציפורניו הגזורות ישר, בחצאי סהר מדויקים, נגעו לא נגעו בכפתור המתכת. באפו כבר עלה הריח הטעים ביותר בעולם, ריח מרק העוף של רעייתו. בטי בטח תשאל למה חזר מוקדם, היררה. היא לא אוהבת שדברים לא מסתדרים לפי סדר היום שלה.

היא החמיצה פנים כשפתחה את הדלת, נו, שוין, אתה כבר תרצה לאכול צהריים, יהודי, נופה בו, עוד לא הספקתי לשים את הסיר על האש, עכשיו בוקר, אמרה, מתעלמת כמו תמיד מכך שהבוקר שלה הוא הצהריים שלו.

חיים כלל לא חשב לבקש. הוא התיישב ליד המכתבה שלו, ורק אז חש בכאבים העמומים. הוא הביט בניירות שהצטברו, ערמות על גבי ערמות של ניירות, דברי פרסום שהיו מחולקים תדיר בתיבות הדואר, בכל יום היה מרים עשרות כאלו, ונוטל גם מפח המחזור: ניירות, מעטפות ריקות, דברי דואר שהיו הדיירים בבניין מקבלים ופותחים ליד התיבות, משליכים את המעטפות, לעתים עם תוכנו, לפח שהתמלא במילים, ממש כמו הראש שלו עכשיו. פח "לדואר זבל" אמרה לו שולמית מוועד הבית. כיצד דואר יכול להיות זבל, הוא חשב. הניירות עבים, משובחים, והמילים – מילים בעברית – אותיות אהובות, אפופות הילה של קדושה, מצאו עצמן בפח. לכן התנדב לפנות את הפח, ורוקן אותו מדי יום בדבקות על שולחן הכתיבה שלו; צדן האחורי של המעטפות היה הנוח ביותר לרשום לעצמו פתקים עם שברי זיכרונות או תכניות כתיבה. כתב היד שלו עיטר את החלק האחורי של כל הניירות, עגול, ציורי, עם משיכות נאות של כתיבה תמה שלמד בנעוריו. הוא הביט בטיטת ספר הזיכרון, הטיוטה האחרונה, עותק שעבר כבר הגהה, נמצא בסדר. ספר הזיכרון של העיירה שלו, שעליו עמל כבר יותר מעשר שנים, מאז שמלאו לו שבעים שנים.

במפגש היובל של יוצאי פינסק, העיר של בטי, פגש במקרה את אהרון – בן הכפר שלו – שנישא כמוהו לבת פינסק, ועוד באותו הערב הבין שהמחשבות שרדפו אותו שנים רוצות להפוך למילים שיישאר לנצח. הכפר שלהם נמחק לחלוטין, ולאחר שבנות הברית ניצחו את הגרמנים הקימו הרוסים קילומטרים ספורים מהמיקום המדויק של הכפר שחרב

עיירה קטנה הנושאת את שם הכפר. רק שלוש משפחות שרדו, ובתוכן הוא – שריד יחיד למשפחת מורשטיין.

ב-1934, אחרי שעברו עליו, על אמו ועל חמש אחיותיו שמונה שנים נוראות של רעב, ולאחר שאחותו הבכורה נפטרה ממחלה, החליט שהוא חייב לצאת ולעזור בפרנסת המשפחה. המשפחה כולה היתה על כתפיו מאז שאביו מת מדלקת ריאות כשהיה חיים בן שש. הוא נפרד מכולן בלילה מלא דמעות, לקח איתו את המזוודה עם המיטלטלין, הבגדים הכי יפים שתפרה לו אמו, המצרכים הכי חדשים שאפשר היה לקנות לפני הנסיעה – ונסע שבוע וחצי בכרכרה ואחר כך ברכבת כמה שעות לפינסק, העיר הגדולה. שם הדברים התגלגלו כמו שהתגלגלו והוא הכיר את בטי, עשה את עסקת חייו, וקנה מהוריה האמידים את עתיד אחיותיו: הם שילמו עבורה נדוניה יפה, והיא הבטיחה לו, לחיים, שתאפשר לו לשלוח בכל חודש כסף לאחיות כדי שיוכלו לשרוד עד שיעלו לישראל כמוהם.

מרגע שעזב את הכפר שלח לבנות משפחתו דמי קיום חודשיים. כשעלו לישראל, חסך מפיו, ולמרות התנגדותה הנחרצת של בטי המשיך לשלוח להן דמי קיום. אפילו אם נצטרך לרעוב, אני אשלח להן את מה שהבטחתי, היה אומר לבטי בכעס עם כל מרי. הריבים שלהם נמשכו עד לשעות הקטנות של הלילה, בלחישות נחש רושפות, בין הסדינים, בחדר הקטן שיחד איתם נמו בו כבר שתי עוללות.

כל הכספים ששלחנו, שהוצאנו לחם מהפה של הבנות, היו לחינם, הטיחה בו בטי שעה שהגיעו הידיעות. את מחאתה על כך שזרק את הכסף כמו באיזו השקעה על אדמה באחוזת בית, לא שכח עד היום. כאילו יכול היה לדעת שאודים מוצלים יגיעו מהכפר ויספרו לו שאפסה התקווה, שאין כל סיכוי לחיים, שכולם – כל יושבי הכפר שלו, הכפר היפה שלו, מחוז געגועיו, זה שמפה גדולה שלו מופיעה בין דפי הספר, מפה שצייר לבד, נאבק בקרעי זיכרון – אינם. שבילי הבוץ בחורף, עלי השלכת בסתיו, בית הכנסת שהיה הולך אליו עם סבו האהוב, הנשיקה הראשונה עם בלומה על ערמת החציר בכניסה לאורווה של הגויים, והאחיות והאימא, שבט מאוחד ואהוב שלו – כולם התפוגגו עם הרוח, עם הרוח הנוראה שסחפה עמה הכול, וכעת נותרו רק האותיות בספריו, שמי יודע אם מישהו יקרא.

זה מהכאבים, המחשבות הרעות, נזף בעצמו. ולמה שלא יקראו? הרי הוא מתכנן לתרום עותקים לארגון הזיכרון של יוצאי פּינסק, הוא יתרום כמה עותקים למוזאון היהודי בניו יורק, הוא יתרום למוזאון יד ושם – הם כבר מתעניינים. כל אחד מן המוסדות ישלח לו מכתב תודה, זיכרון חשוב להנצחת העבר למען הדורות הבאים, יכתבו המחשבים שלהם באותיות שיהיו זהות בצורה ובגודל. את הבולים היפים יגזור מהמעטפות וישמור לאלבום של הנכדים. בחלומותיו, העתקי ספריו הכחולים מעלים אבק בספריות ובמוזאונים, צלן של האותיות מתאדה, והאותיות עצמן, גושי סדר מתכת, נשמטות אל המדפים. כל ניסיון לחברן לכדי סיפורים ברורים עולה בתוהו בחלומותיו.

וכעת הוא ממתין למשטרה – שיבואו, והוא רואה בעיני רוחו כיצד הם מגיעים, שוטרים ועוד שוטרים, פלוגה שלמה של שוטרים, והוא מבקש מבטי שתכין להם תה, והם יושבים בסלון והוא מספר להם את הסיפור שלו ושלחן, של כל האהובות שלו, האימא והאחיות שמהן נפרד בלילה אביבי, בלי שאפילו בדל של מחשבה רעה נכנס אז ליפי הפרידה, כי לא חשב שלעולם לא יראה אותן שוב. מי ידע אז משהו. הרי הוא קנה את עתידן והקריב את חייו עבורן; שלח כסף כל חודש, בשביל ששרה תלמד, כדי שבתיה תתחתן, חסך אגורה לאגורה, כדי שהאחיות יישארו עם האימא לעזור לה בכפר. שלח עוד, ולשווא. הן היו כל כך ברוכות כישרונות, חיה הרקדנית, שרה המלומדת, פייגעלה, שהיתה יכולה לייצג את ישראל באולימפיאדה. הוא לא יכול היה להאמין לסיפורים. הוא היה שם, הוא היה שם איתן כל העת, בחלומות שלו, בשאיפותיו, במה שהצליח לממש עבורן, חלום אחר חלום, בכספה של בטי. והנה הכסף כלל לא עזר והגרמנים מחקו הכול, מחקו את כל הכפר היפה שלו.

בסוף הסיפור הוא יעמוד מולם, זקוף, ויאמר להם כך: אז עכשיו אדונים שוטרים, שמעתם הכול... ואני מקווה שתבינו: לא נשאר אף אחד לספר מלבדי. אני מוכן ומזומן לעלות אל דוכן הנאשמים ולספר את כל הסיפור בבית המשפט. אם תחליטו לגנוז את התלונה, אני מקווה שזה לא יהיה מחוסר עניין לציבור.

אדוה קרני, "השומר", צבעי מים על נייר

יונתן קלדרון

עובר בצנצנת פורמלין

התקרב חתלתול

זקן זנב מבין רגלים!

הכנע ללטיפות נצני פרוה רפה

לפני שבגרות תשלח בך גרורות

לפני שצחוקה יצמיח שערות

לפני שתגמל מפטמת האב

וחומת בתוליה תפל למשכב

אז לפני שתכחל בעיניה יאפיר

בוא ונצלל במי השפיר

"שתה אותי" – אומרת התנית

מעין נעורים מהחבית

*

רד מהעץ!

אזור חלצים

הכנע ללטיפות נצני ערוה רפה

מי יתן לחיים קצרים נבדל

בינתיים בוא קח ספריה על מקל

אל תפחד מהדוד הנחמד

גם אותך נעטף בנילון נצמד

אז לפני שהכחל בעיניך יאפיר
בוא ונצלל במי השפיר
נדרוך לרובה עוד כדור נפטלין
אתה תהיה עבר
ואני צנצנת פורמלין

תלויה על קור

עוד מילדות אני עפה. בהתחלה רק נמוך, בתנועות שחייה ולמרחקים קצרים, תוך כדי מנוסה ממחבלים דמיוניים, או כשאיחורתי לארוחת ערב. ידעתי שישגרו אותי בשירותים, שם אורבים תמיד עכבישים שדופים סמוך לחיבורי הקירות. מאוחר בלילה אגש בשקט למקרר ואוציא משם את הצנצנת של האבטיחים המוחמצים. הצטיינת פעם במשהו?

אני לא. בבית הספר הייתי תלמידה בינונית, ילדה סבירה. ילדים התרחקו ממני. אמרו שהבית שלנו מבולגן, שאני מחטטת באף ולא רוצים לגעת בי. מחטטת באף זה פחות מעליב מסתם מחטטת, נכון? כל הזמן אני עושה טעויות.

גם בהמשך שום דבר לא קרה; תעופה לא מפותחת אפיינה את נעורי. בחור התקרב אלי בפעם הראשונה כשהייתי בת עשרים ושבע, אחרי שסיימתי ללמוד על פילוסופיה של הריק. "ברוכה הבאה למועדון," אמר. היינו בפאב של הסטודנטים, שתינו. מאוחר בלילה, אחרי ההשפלה, רצתי ורצתי ובסוף נותרתי והגבהתי עוד ועוד מעל הבניינים! לגוף שלי שוב לא היה משקל, ובפעם הראשונה רוח נגעה בפני. הבנתי שאני עפה באמת. לא סיפרתי על כך לאיש.

למחרת בבוקר התעוררתי קליפה. היית פעם מאוהב?

אני אהבתי איש, והוא היה אוהב אותי בחזרה אבל הוא מת ולפני שמת אהב אחרת אם כי בין לבין היה זמן שהוא לא. אולי ראית אותו? אני רוצה לעוף אליו ולא מצליחה להיזכר בזה בזמני תעופה. עכשיו יש לי מחשבה אקזיסטנציאליסטית בודדה בלב. אני רוצה לכתוב שיר.

קראתי קצת שירה לפני השינה כשגידלתי לבד את י'. הייתי אז בת שלושים וארבע, ועפתי רק לפעמים, בלילות אבל גם בימים, כשי' היה בגן ואחר כך בבית הספר. כבר אז הקלדתי טיוטות של אנשים ויכולתי לעבוד מתי שהתחשק לי, וכשלא – לעוף. אבל לא תמיד הייתי עייפה ודי ערנית למתרחש.

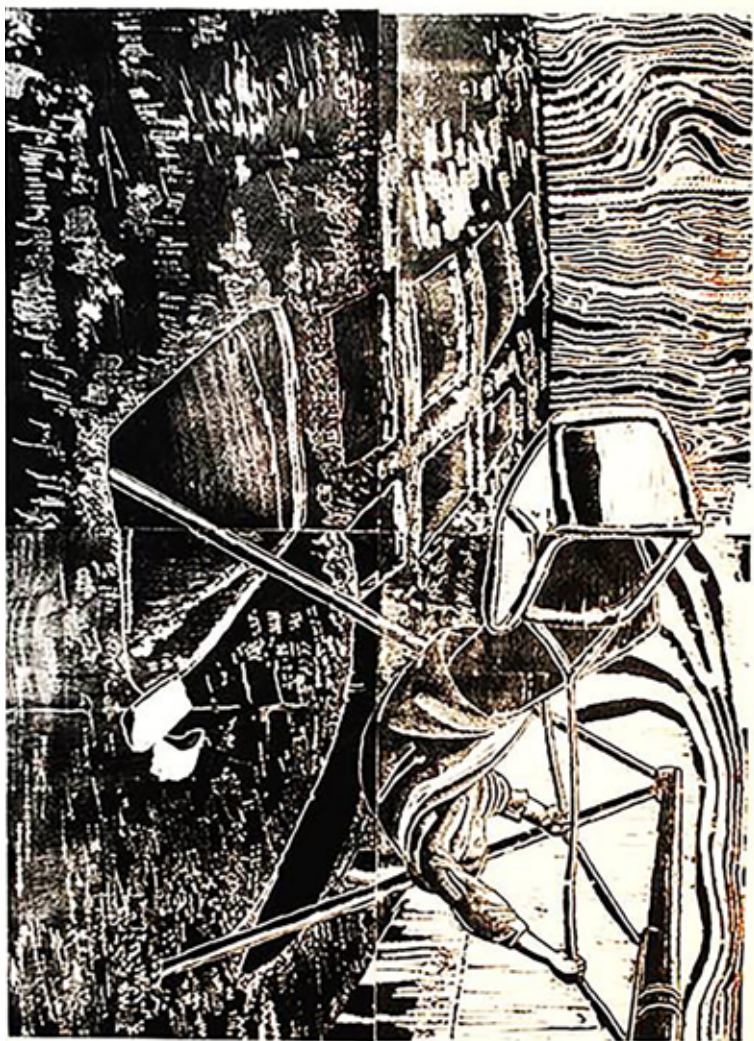
אחרי שי' עבר לגור עם אבא שלו מעבר לים תמה תקופת התעופה הדלה. הייתי בת ארבעים ושמונה ולמדתי על פסיכודרמה של הגוף. התחלתי לעוף לאחור, בזמן. בפעם הראשונה ראיתי את הורי צעירים, לפני התאונה, אבל כשניסיתי לשאול אותם שאלה, נקלעתי לסופה של ענני עשן שחורים ולא שמעו אותי. התחלתי לאבד עומק. למחרת הגעתי לביקור אצל ד"ר ברק, שחזר ואמר שאני חייבת לעסוק בפעילות גופנית ונתן לי הפניה לרופא אף אוזן וגרון. הוא אף פעם לא שואל מה אני עושה בהפניות למומחים שהוא נותן לי, בגלל זה אני מאבדת אותן בין ערמות של כתבי יד וחשבונות. את הרעשים בלב ד"ר ברק זכר. הוא דיבר עליך. תראה, גווייה פרוקת רגל תלויה על קור.

משונה איך בלי לתכנן שיכללתי את יכולת התעופה שלי ובד בבד את האפשרות לשלוט בה משהתרחשה. בהתחלה הופתעתי לגלות סוג חדש של תעופה. למשל, פעם אחת התרוממתי קצת באוויר ובגוף ישר התברגתי למעלה, ושם עצמתי את העיניים ושכבתי עם איש. זאת היתה הפעם הראשונה שגיליתי שאפשר. תעופה רבה התרחשה מאז.

בוקר אחד התעוררתי ולנגד עיני אלפי נמלים מתרוצצות על קיר. שניות נקפו והנמלים נעלמו עם שארית השינה. אם יקרה לי משהו, אתה חושב שמישהו ידע?

אולי לא אכפת לי. אני ממשיכה להקליד טיוטות של אנשים. לאסוף הפניות. ולעוף. אני כבר עפה בלי קושי, בכל מזג אוויר. ישר או בסיבובים וגם בפיתולים אחוריים, הידיים תמיד משוחררות בצדי הגוף. בתעופה עמוקה אני מרגישה את הרוח על פני ואת השיער המתעופף ונגיעותיו בגבי – ולמרות הפחד אני מוסיפה להגביה את עצמי בסיבובים או בלי עד לשיא.

לפעמים בלילות אני נופלת לתוך בורות, ואני יודעת. בקרוב אעוף גבוה מאוד ועמוק מהרגיל. אעוף מעבר לשמים כחולים ואז אפורים, מעבר לעצים חסרי צבע, ואז – כשהכול יהיה לבן, אשאב אל תוך הלב הרוטט האמיתי של הדברים ואשאיר אחרי גוש של רקמה עצבית בתוך קופסה עגולה, סגורה, כבדה על כר. אולי זה לא יהיה רע.

"Funny Games", 2013, Woodcut, 120x170 cm, תכנן, יצא

הכוח המדמה

פתאום מלחמה. האזעקה הראשונה היתה בשמונה בערב – באמצע המקלחת – ומילא האזעקה, הבום הגדול הרעיד אחריה בדיוק כשאמר לעצמו שזהו, צריך לחזור להתקלח בבקרים כמו שהיא היתה עושה. וגם עכשיו, שבוע אחרי, שוב אזעקה ובום בדיוק כשהמים זורמים מעליו (איך בשבוע אחד הכול השתנה). יום אחד – הוא מבטיח לעצמו בזמן שהוא משפשף בחתיכת סבון את בתי השחי שמשום מה נדמים לו מסריחים במיוחד בחורף הזה – יום אחד עוד יכתוב את סיפור הילדים "דוד שלי נזיר". אבל בשביל זה הוא צריך להיות אמיץ ולצאת מהעולם הזה. ולא לחשוב על השם שלה. מֵעֵכָּשִׁי. ודווקא פה הרגיש שהוא כל כך מתמיד בדרך ההתנזרות. מתאמן בהתרחקות שלו באוניברסיטה המאובקת; עסוק בשילוב לימודי הפיזיקה המודרנית עם שירה שמתגלה לו במושגי התורה הפיזיקלית ובהבטחה להשתחרר מכל תאוריות היחסות לדורותיהן. הפרופסור שמנחה אותו מזכיר לו שוב ושוב שקיימת אפשרות להבין "חומר אפל" שאינו נצפה באופן ישיר ושעל קיומו מסיקים רק בעקיפין. לפעמים הפרופסור נשמע דומה להפליא לנזיר הראשי במנזר שבו תירגל בסין כשהיא עוד היתה איתו. הנזיר הראשי דיבר על הארה כאן ועכשיו, מפץ גדול שמתרחש בקטן ולכל אחד יש יכולת לחוות אותו במינון נכון של ריכוז. שוב נזכר באזעקה הראשונה. אזעקה באמצע מקלחת שקטה של ערב אחרי שיעור היוגה השבועי. גם שם יש בנות אבל הוא הרגיל את עצמו לראות בהן מסה של אנרגיה ולא פיתוי. האזעקה עלתה וירדה ומיד אחריה הידהד הבום. אולי אם היתה לו מילה יותר תקנית או יפה ל"בום" היה יודע שיש לו מה לומר לעולם. וזה לא שהוא כל כך שיפוטי לגבי עצמו, אבל דחילק, מה היה קורה אם ניוטון היה מסתפק – לאחר נפילת התפוח על ראשו – רק בהגדרה העלובה של "בום". הלוא דברים מתרחשים בעולם, דברים שצריך לחקור, ולא יכול להיות שסתם בחורה שפגש במקרה במקלט תיכנס לו לעולם המחקר. רק בגלל שהיא דומה לה,

במה בדיוק לא ידע, דמיון לא מדיד, כמו גודל פיזיקלי. עכשיו כשהוא שוטף את הסבון משערות הערווה ומתפתה בגלל הבוקר לענג קצת את עצמו הוא נזכר שהבחורה הגבוהה שדחפה את השם הארוך שלה לסלולרי שלו אמרה שהכי מסוכן להיות במקלחת בזמן נפילת טיל, בגלל החרסינות שמתפוצצות במהירות להמון רסיסים מסוכנים שחודרים בקלות ומיד. כל אחת נעשית פיזיקאית כמו שכל אחד נעשה קורבן או פוליטיקאי בימים האלו. ולא יכול להיות שבגלל המלחמה שמתנהלת כבר שבועיים העולם הפנימי שלו ישתבש, או שאולי דווקא ייתכן מאוד שכך יקרה, ממש כמו התארכות הזמן שאינשטיין דיבר עליה. ביומיים הראשונים האזעקות העירו אותו ומיד אחריהן התקלח, מנסה להתאים את עצמו לעולם החדש. האם הלב שלו התרכך בגלל הפיכת הזמנים, אולי זאת הסיבה שאיפשר לעצמו בכלל ללכת למפגש במקלט? בהתחלה הלימודים הופסקו אבל היה ברור שהפרופסור שלו יגיע לעבוד וברור היה שהוא מצפה שתלמידים שמסיימים תואר שני בפזיקה יפגינו כושר עמידה. אז גם הוא הגיע לאוניברסיטה ולא נסע לתל אביב כמו כולם. הוא הרגיש שהוא מצליח להסתכל באיזה שוויון נפש על החשש הקל שלו מהאזעקות וגם על מדיניות הממשלה. ברור שזה יותר קל כשאתה לא מקבל צו שמונה. צו שמונה הופך אותך לחומר שביד. הוא לא קיבל צו, ואיזו ידידה בודהיסטית לחצה עליו שאם כבר הוא בכאר שבע ושיעור היוגה בוטל, למה שלא יבוא למפגש של יהודים וערבים שרוצים למחות נגד המלחמה בצורה לא אלימה. הקבוצה נפגשה במקלט ליד האוניברסיטה ואיך שהוא נכנס הוא קלט אותה עומדת ואומרת בכת־צחוק לבחור ערבי "אַנָּא טְאוּיִלָּה". ואז הסבה את מבטה אליו וחיכה בדיוקנות וברוך כמו הדלאי־לאמה שלחץ לו את היד בצפון הודו. חיוך שאומר "אני רואה אותך עוד מלפני שנולדת". ולפני שהספיק לנשום עברה לו מחשבה שכל המלחמה הזאת אולי תהיה שווה אם היא תהיה שלו, ומיד התבייש וקיווה שלמרות שהוא נועץ מבט ברצפה היא תראה שגם הוא מחייך. "אם היא תהיה שלי..." המחשבה הסתמית הזאת שלו כבר סיבכה לו את החיים, למה הוא לא לומד על בשרו את עקרון שימור האנרגיה הרוחנית. במעגל השיתוף ראה את הגבות העבותות שלה מעל עיניים מצומצמות כאלו, סיניות, וניסה להדוף את הכיוון של ההיזכרות בגליה שלו שאחרי שש

שנים אמרה לו שהמסלולים שלהם צריכים סופית להיפרד. זה היה אחרי התואר הראשון בפיזיקה. אז הבין בפעם הראשונה, בגופו, את ההבדל הסמנטי שכולם מתבלבלים בו בין כוח המשיכה לכוח הכבידה. לא שזה בא לו בהפתעה, אבל בכל זאת, להיות איתה בסין היה חלום נושן משותף לשניהם ופתאום היא בגדה בו, קיבלה את ההחלטה למרות השקט היציב של ההרים הטיבטיים והדמיון הפיזי שנוצר ביניהם דרך השתקפותם באלפי עיניים מלוכסנות. נכון שבזכותה נשאר שנה שלמה בסין – בלעדיה, והכאב שכך, ועכשיו הוא מתנגב, ובסוף לא עשה ביד אבל לא בגלל מה שהיא אמרה על טיל במקלחת. הוא חושב שאולי סתם השתפן כשלא נשאר ללמוד פיזיקה בטאיוואן או איפשהו במזרח. מילא הפיזיקה, הוא השתפן מלגלח את הראש ולהתחייב לנזירות, ידע שכולם יאמרו שזאת בריחה מהגלים שעשתה גליה שלו ולא החלטה שקולה ובוגרת. כבר שנתיים הוא פה, נחוש לשכוח את מה שהיה ביניהם ולהוכיח שהוא לא צריך את כל הזרמים החשמליים שמתעוררים בגוף כשיש זוגיות – ופתאום מלחמה. ועוד בחורף. קשה להסביר עד כמה מלחמה (כתופעה, הוא מתכוון) לא מתאימה לאקלים של חורף, ומיד הוא קולט שגם המחשבה הזאת היא תוצר של חינוך. והנה הוא בכל זאת מתלבש כדי ללכת לעוד מפגש כי ממילא הפרופסור שלו נסע לכנס בחו"ל, הרי הקוואנטים לא דוממים כשהתותחים רועמים. והוא די בטוח שהיא לא תהיה במקלט וזה לא שהוא הולך בגלל שאולי היא תהיה, פשוט הוא השתכנע שחשוב לחשוב על היום שאחרי המלחמה. אפילו שהוא התעצבן לשמוע את אחד המשתתפים אומר שקשה לו שהקבוצה מגדירה את פעולות החמאס כטרור ואת פעולות הצד הישראלי רק כאלימות. אמנם הברואי, נו, ההוא שדיבר איתה, אולי קראו לו פאדי, סייג את עצמו ואמר שהוא לא מסכים עם אלימות משום צד, אך בכל זאת, מעשי החמאס הם לא טרור, אלא גם הם תגובה אלימה למציאות אלימה, והוא מוצא את עצמו מסתכל על זוגות הנעליים וחושב איזו נעל הכי מגביהה אותו, ובאר שבע אמורה להיות בשבילו רק תחנת מעבר, ומה הוא מתעצבן בכלל, וכולם יודעים, כמו שאחת בקבוצה התבטאה, שהגנב עני, מחוסר תשתיות כלכליות ונדפק כל השנים. גם בגלל הזמניות הזאת היסס כל השבוע אם לצלצל אליה, למרות שהיא התלהבה משיעורי היוגה שלו וביקשה שיתקשר לתת לה את המספר של

המורה. דווקא למחרת היום שהפך אותו לחזית המדינה גליה התקשרה לשאול מה שלומו ובכל זאת סירב לעלות צפונה, והוא יודע שהגיע הזמן שיפגוש את החבר שלה, הם כבר גרים יחד ובטח עוד מעט כמו כולם יתחתנו. אולי מזה הוא מתאכזב; לא מכל החברים שלו שכבר התחתנו ולרובם יש ילדים, אם אפשר כך לקרוא לתינוקות בוכים וישנים, אלא מכך שייאלץ להיפרד מהזיכרון שלה שהוא סוחב, כלומר, אם הוא יסתכן ויכיר מישהי אחרת, גם אם היא וריאציה שלה, הוא מוותר על האפשרות הכי קלה ללכת סוף-סוף בעקבות ניוטון ששמר זיכרון חם של אהבה שעזבה אותו. בת של רוקח. ואיך הוא אהב את המילים הפשוטות שלה במפגש כשתיארה הליכת צהריים מהירה שנקטעה באזעקה. היא סיפרה איך נעמדה מתחת לעץ כי התפדחה לשכב על הרצפה והסתכלה בשמים לכיוון מערב, לכיוון עזה. ותוך שהיא סוקרת את הרקיע, את העננים, ומוכנה לזוז ימינה או שמאלה בהתאם לטיל. פתאום הרגישה בלב שיש לה בבאר שבע פריבילגיה של מרחב שאין לתושבי עזה. והיא המשיכה לעמוד עם לב פתוח שהצליח להכיל גם פחד וגם חמלה וגם הומור כי חשבה על עצמה במונחים של מטרה נייחת. והוא יכול לעבוד על עצמו אבל התיאור שלה קצת ריגש אותו. נדמה לו שהבין: עד כמה שניסה להימנע ממגע עם המצב המלחמתי, הוא לא יכול. כשמשוהו מתחולל בעולם אנשים מגיבים. לא כולם מונעים מאלימות או מפחד, יש רסיסים של נחמה, של לב פתוח שעוצר להביט בעננים גם כשהוא מאוים. עננים הם פרקטלים, רצה לומר לה. הוא זוכר שפעם כשרצה להראות לגליה כמה הפיזיקה פשוטה ולא מאיימת כתב לה ברכה. כתב את ההגדרה של התהליך הפיזיקלי של יצירת זוג. הוא כתב לה פירוש לכל מושג, כמו "מסת מנוחה" ו"מהירות האור בריבוע", בהתייחסות אישית אל החיים שלהם יחד. עכשיו כשהוא חוזר למקלחת להסתכל במראה הוא זוכר שתהליך יצירת הזוג לא יכול להתרחש בריק והוא תוהה אם מלחמה היא אנרגיה מתאימה או לא. הוא מחייך לעצמו וחושב שהוא לא מוכרח להיפרד מהאחיינים שלו ולנסוע מזרחה, ללבוש כתום ולגלח ראש בשביל לכתוב להם סיפור. הוא יכול להמציא מה שהוא רוצה, לדמיין, לפנטז עולם שלא צריך הוכחות ותאוריות. לפיזיקה אין דרך להתמודד עם כוח הדמיון. גם לא למלחמות. וכנראה, אפילו אם הוא לא רוצה להודות בזה, גם לא לאהבות חדשות.

תוכן משווק

עיון יצירתי

לפני כשנתיים פירסם דעאל רודריגז גרסיה באתר הארץ את השיר הביקורתי "תל אביב", העוסק בין היתר בחוויית ניכור וקשיי השתלבות בעיר. כך כתב המשורר בבית השני:

אם אין הר ההר
אין עמק עמק
אין קפל קרקע
מקום להתחבא.
עיר חשפנות
כובשת סתרי מדרגה
וכמה רחוק הם אף פעם לא תדע.
זר פמוני לא מבין את השפה
איך מתחילים עם בחורות בגופיה

כשנכנסתי לאתר הופתעתי לגלות שהשיר היה ברשימת הנקראים ביותר באותו שבוע. הסיבה לפופולריות הגדולה היתה הכותרת שניתנה לו בקישור בעמוד הראשי: "איך מתחילים עם בחורות בגופיה בת"א", והתמונה, למותר לציין, היתה – בהתאם. מהלך גאוני, ללא ספק; שיר שאמור לבקר את תרבות הצריכה שזיהה הכותב כתל-אביבית משווק באמצעים שהוא מבקר. טוקבקיסט באתר הדגים זאת בצורה מושלמת: "שיחקתם אותה! נכנסתי לראות בחורות בגופיה ויצאתי עם שיר, ועוד עם ניקוד". מצע מיני לתוכן אינטלקטואלי.

בהחלפת הכותרת מ"תל אביב" ל"איך מתחילים עם בחורות בגופיה בת"א" טמונה משמעות נוספת הקשורה לסוג הקוראים, לצפיותיהם ובתוך כך לחוויית הקריאה. טקסט לעולם אינו נקרא מתוך עצמו,

אלא תמיד נתון בתוך הקשר המשנה את משמעותו. ההקשר אינו רק המצע שבו הוא מוגש, אלא גם הקורא עצמו ותפיסותיו. קריאת טקסט שכותרתו "תל אביב" מתוך מחשבה איך מתחילים עם בחורות בגופייה משנה לחלוטין את אופן הקריאה של הטקסט ואת משמעותו. קורא שמתפתה להיכנס לקישור ולקורא את השיר בעקבות כותרת זו עשוי למצוא בו בעיקר את ההקשרים המיניים, ולא את הביקורת.

מקרה זה הוא יותר מטריק שיווקי, ומספק הצצה לאחת מהנחות המוצא השיווקיות של אתר הארץ; לכאורה, דומה שהטקטיקה השיווקית הזאת נועדה לכישלון – הרמאות ברורה מדי וסביר שקוראים המרומים בצורה בוטה כל כך יזנחו בסופו של דבר את האתר. אך מה שהופך מקרה זה למעניין ולמקומם הוא שהטקטיקה הזאת, שהפכה מרכזית באתר הארץ, אכן עובדת. אנשי השיווק באתר יודעים שהם "מרמים" את הקוראים, יודעים שהקוראים מודעים לכך, ויודעים שהם יכולים להמשיך ולעשות זאת. והקוראים, במעין מזוכיזם, ממשיכים להיכנס ולקורא.

הדבר מומחש היטב בקמפיין הפרסומי של אתר הארץ בתקופה האחרונה, המתנהל תחת הכותרת, "מתי בפעם האחרונה השקעתם במוח שלכם?... מינוי דיגיטלי להארץ רק 4.90 ₪". לא רק שההשקעה במוח מיתרגמת להשקעה כספית (4.90), לחיצה על הקישור מובילה לדרך נחיתה ובו סרטון פרסומת המגלה את התמונה המלאה – לא שאיננו משקיעים במוח שלנו סתם כי לא מתחשק לנו, אלא שאנו פשוט משקיעים את הזמן שלנו בדברים אחרים. בסרטון מופיע גבר בבית קפה ומולו בובה בדמות מוח. המוח מתאונן על כך שהוא איבר סוג ב' שאינו נהנה מזכויות היתר כמו שאר האיברים שזוכים לפינוקים שונים – מאלכוהול משובח ועד נייר טואלט תלת-שכבתי. בסוף הפרסומת נשלף המרצע מן השק – נכנסת בובה נוספת, בדמות איבר המין הגברי, ומתחילה להתגושש עם בובת המוח. הבנו – אנחנו מתעסקים במיניות במקום בשכל, עסוקים בעונג החושי והפיזי במקום להגות במושכלות. עד כאן טמונה בפרסומת אמירה פשוטה לכאורה המבדילה בין אתר הארץ האינטלקטואלי, המשקיע במוח, ובין מתחריו הצהובים המשקיעים בעיקר באיברי המין. אלא שכבר בתחילתה הצליחה הפרסומת לסקרן אותי, שכן היא מכירה ביכולת של המסמנים להישאר ריקים ופונה היישר למסומנים, למשמעות. הצגת צמד הניגודים מוח-

מיניות בכובות ולא במילים גורמת לצופה לנוע באי־נחת בכיסאו. הוא אינו יכול לרפרף מעל המילים כמו שהוא עושה בכתבות שהוא קורא. בובת איבר המין הנעמדת מולו בכובות לא תחלוף על פניו בלי שיבחין בה כפי שהיה עובר על פניו צמד המילים "איבר מין". בובת המוח בגודלה המועצם נקשרת גם היא לאמירה "למי יש גדול יותר". דרישת המוח שישקיעו בו כפי שמשקיעים באיבר המין מלמדת שגם הוא מבקש להצטרף לעולם העונג הכולל אלכוהול משובח ונייר טואלט תלת־שכבתי. הבוטות מאלצת את הצופה להכיר בעליונות שהעניק למיניות על פני המחשבה. הוויזואליה כמו פונה אליו בשפתו – שכן מי שלא השקיע בשכל, אי אפשר לפנות אליו במילים. יש לפנות אליו בצורה הישירה והבוטה ביותר, בדיוק כפי שפונים אליו בכל האתרים המתחרים.

אלא שבכך הפרסומת מבצעת בדיוק את מה שהיא כביכול מטיפה נגדו – היא בונה על המציצנות של הצופה, על העונג שהוא מוצא בתוכן הבוטה והמיני, ובהזדהות המוחלטת שלו עם תוכן זה. הפרסומת מרחיבה את קהל היעד של הארץ בצורה פשוטה, כמו המתחרים, מספקת את העונג הוויזואלי-חומרי שלהם על ידי שימוש במיניות בצורה הישירה והבוטה ביותר שלה.

בתור חובב סיינפלד לא יכולתי שלא להיזכר בסצנה מתוך הסדרה המעמתת שני גיבורים המופיעים גם בפרסומת. ג'רי מדבר על אישה שפגש, ואומר:

"Please, please, Isabel? She is the most despicable woman I have ever met in my life. I have never been so repulsed by someone mentally and so attracted to them physically at the same time. It's like my brain is facing my penis in a chess game. And I'm letting him win."

לקראת סוף הפרק השניים אכן מתעמתים בדמינו של ג'רי במשחק שחמט. ההבדל בין הוויזואליה של השניים בדמינו של ג'רי ובפרסומת של הארץ הוא משמעותי: בדמיון של ג'רי יושבים שני העתקים של ג'רי משני צדי השולחן, לאחד מוח חשוף במקום שיער, ואילו לשני קסדה של פועל. השניים אינם מתקוטטים כמו בפרסומת בהארץ אלא נאבקים במשחק המוחות הידוע, ובו לבסוף ידו של המוח על העליונה. אותם

דימויים – אופן טיפול שונה לגמרי.

בסיינפלד המאבק מתרחש באזורי העדיפות של השכל. אין מכות, המאבק מתקיים בתיווך המשחק. הוויזואליה רכה ואינה תחליף למילים, לשפה. איבר המין הגברי אינו מוצג באופן ישיר אלא באופן מרומז. לעומת זאת, בפרסומת של הארץ הוויזואליה מוקצנת, המוח מבקש לעצמו את "הפינוקים" המיניים, ולבסוף הולך מכות עם איבר המין. בעיני דבריו הבאים של ג'ורג' משקפים באופן הפשוט ביותר את המניע הבסיסי ביותר לפרסומת. ההבנה ש"אנשים חושבים" זה פשוט לא משתלם:

George: You're not letting him win. He wins till you're forty.

Jerry: Then what?

George: He still wins but it's not a blowout."

הצפייה החוזרת בפרסומת האירה לי תחושה שהרגשתי בצורה עמומה כבר זמן מה. יש כמות לא מבוטלת של כתבות בהארץ העוסקות בתוכן מיני. התבוננות באתר מעלה שגם כתבות שהקשר שלהן למיניות קלוש מאוד זוכות לתמונה בעלת גוון מיני בוטה ולכותרת מסוג דומה. האנשים החושבים, גילו באתר, איבדו כל עניין במחשבה ומכיוון שכך היא עברה מהפך – סוג של תעלול יחצני. גם הטקסט האינטלקטואלי ביותר באתר עלול לזכות לשער כניסה פרכרטי כזה או אחר. בהארץ הבינו שלא ידע מוכר, אלא עונג, ומה לנו עונג יותר מזה המיני. ראוי להדגיש – רבות מהכתבות בהארץ מעניינות ומעוררות מחשבה. הדגש הוא על השינוי בשער הכניסה לתוכן. כך מספק העיתון לקורא "החושב" את כל מאוייו – הוא יכול לתפוס את עצמו כאינטלקטואל מורם מעם, קורא פוקו, דן בעניינים של כוח ואלומות, בזמן שאת המשיכה והעונג יוצר האתר לא דרך התוכן אלא דווקא דרך המצע. במילים אחרות, התוכן מספק בעיקר את הדימוי, ואילו התמונות והכותרת אחראיות לעונג. אבל המצע לעולם אינו נפרד מהתוכן. התמונה והכותרת, שערי הכניסה, מחלחלים אל תוך הכתבה, לא רק בתמונות האילוסטרציה המלוות אותה, וזאת כדי שהקורא לא יחוש מרומה לחלוטין. הכתבות צריכות לספק משהו מהצפייה של הקורא, ולכן גם התוכן שלהן מוכווני אט-אט לסיפוק העונג המיני של הקורא.

*

"התבונה הצינית כבר אינה נאיבית אלא מהווה פרדוקס של התודעה הכוזבת הנאורה: אנחנו מודעים לבלוף, אנחנו מודעים לאינטרס הפרטיקולרי המסתתר מאחורי האוניברסליות האידיאולוגית, ובכל זאת איננו דוחים אותו..."*

דברים אלה של סלבו ז'יז'ק מתמצתים בעבורי בצורה פשוטה את הפרסומת של אתר הארץ. הסיסמא "עיתון לאנשים חושבים", המלווה את הארץ משנות השמונים של המאה העשרים, משדרת פיקחון, הבנה שיש אנשים שאינם חושבים, כביכול בשונה מקוראי האתר. הפרסומת החדשה – מנוי דיגיטלי ב-4.90 ₪ – יחד עם דרך הצגת התכנים באתר, מחוללת את המעבר מפיקחון מודרני אל ציניות פוסטמודרנית. גם באתר הקוראים מפוקחים, והמוטו נותר זהה, אלא שהפיקחון אינו יותר מדימוי, סיסמה. הפיקחון אינו מיתרגם למעשים אלא למוצר, וזה אינו שונה בהרבה ממוצרים אחרים בשוק הנמכרים גם ב-4.90 ₪. האתר מציג פרסומת המתבוננת בציניות על אתרי החדשות האחרים, ובו בזמן משתמש באותן פרקטיקות ממש.

לאחרונה קראתי ריאיון עם עורך אתר אלכסון ובו נשאל על היחס בין אלכסון, שוויתר על החסות המינית, לבין אתר הארץ. את ההבדל מיקם העורך בעיקר בשאלת הרמאות והפיתוי. לדבריו, המטרה המוצהרת של אתר אלכסון אינה לסחוף אנשים פנימה בעקבות פיתויים, אלא דווקא לגרום להם להיכנס מתוך שיקול דעת ועניין אמיתי בתוכן המוצע. זוהי אמירה פשוטה, שמשמעה – אלכסון הוא אתר איכותי, והארץ לא. באלכסון החליטו לעבוד לכאורה בצורה לא מסחרית ובפועל נקטו מה שהיחצנים מכנים התאבדות רייטינג; בפתח כל כתבה מופיע זמן הקריאה המשוער, לפעמים חצי שעה ויותר. בדיוק ההפך מהנהוג בהארץ – במקום להגיד לקורא בעזרת כותרת ותמונה, "תתחיל לקרוא ויהיה מענג", באלכסון בחרו לשאול את הקורא, "האם מספיק מעניין אותך להשקיע בזה חצי שעה של קריאה?" ההפתעה היא שלעיתים מזומנות התשובה היא כן.

איני מציע נאום בעד האינטלקט הטהור, אלא נאום בעד האינטלקט כמוצר. לכן איני טוען שאתר אלכסון חף ממיתוג ומשיווק. הרציניות

* התרגום מאתר תכלת, <http://tchelet.org.il>

המופגנת של האתר מכוונת ללא ספק למיתוג אינטלקטואלי ואלטיטיסטי. בדומה להארץ, גם באלכסון יש מלכודות דבש: אין ספק שאדם הנכנס לכתבה שזמן הקריאה שלה הוא חצי שעה טופח לעצמו על השכם האינטלקטואלי. האתר כולו כמו אומר, "אם אתה קורא כאן, בניגוד לאנשים אחרים אתה כנראה רציני וחכם". ההבדל המרכזי בין אלכסון ובין הארץ הוא בהנחה שהשכם האינטלקטואלי אכן קיים. שיש אנשים שיקנו תוכן אינטלקטואלי דווקא מפני שהוא משווק ככזה – מהאריזה ועד לתוכן.

התחושה שלי היא שמיניות נעשתה "סקסית" מדי וקנתה לה את הבכורה. הודות לפסיכואנליזה או הודות לתרבות הפופולרית, האינטלקט (שאוּלֵי החזיק בבכורה זמן ארוך מדי) נדחק לקרן זווית עד שמי שרוצה לצרוך אותו נזקק לתיווך מיני. אלא שמקרה אלכסון מלמד שכתבה יכולה למכור גם בלא הפיתוי הטמון בעונג מיני. מתברר שעונג מיני, על הרפרטואר שהוא מציג, אינו היחיד בנמצא. לחשיבה, כך אנו מגלים, עונג משלה, והעונג הזה בהחלט מסוגל למכור.

אולי הסיבה שמקרה הארץ כל כך מציק לי היא שאני לא מרוצה משיטת השיווק נוסח פרויד. את העולם שלי אני מבקש לראות כיותר מסובלימציה מתמדת לדחפים אפלים. אין בכך שאני מכחיש את קיום הדחפים, או אפילו את היותם חלק בסיסי ובלתי נפרד מאישיותנו, אך כפי שאיני מפקפק בממשות זו, כך איני מפקפק בממשות העולם האינטלקטואלי שלי. בעיני, בעולם המושתת על סובלימציה בלבד הסובלימציה הולכת ונשחקת עד כדי ציניות חסרת רסן.

אפשר להשוות את הדברים למאבק של סיינפלד. הציניות הפוסטמודרנית מניחה סוג של כניעה. תודעה שמניחה שדי בציניות ואין צורך במעשים. המאבק הסיינפלדי (מגוחך ככל שיישמע) הוא בהנכחה המתמדת של הקונפליקט בין האינטלקט למיניות. בשעה שג'רי מדמיין את משחק השחמט משמשת איזבל, החברה שעל גורל היחסים שלה ושל ג'רי יכריע משחק השחמט, מעיין בת קול המשתלבת בקרב המדומיין:

"Isabel: Nelson, don't you see? You are a part of me, and I, I am a part of you."

וכך, כאשר "המוח" מנצח במשחק, ופועל הבניין המובס מתחיל להיעלם מהתמונה, הוא אומר:

"You haven't seen the last of me. I'll be back. You're nothing without me. Nothing!"

נכונותן של המילים הללו ברורה לכל צופה סיינפלד. מי שמכיר את הסדרה יודע שהמאבק הזה מלווה אותה מתחילתה ועד סופה, והמיניות אכן לא צפויה להיעלם ובטח שלא להיות מובסת. החן של הסדרה הוא בכך שהבסיס הוא השחמט. הסדרה לא עובדת על בסיס מיניות מתפרצת ואפילו לא דרך "החלקות על בננות" למיניהן. אפילו הדמות הנוטה בצורה החזקה ביותר להומור מהסוג הזה, קריימר, היתה מאבדת מקסמה לולא האיזון העדין בין ההתנגשויות החוזרות ונשנות בדלת לבין היותה הדמות בעלת ההבחנות החדות ביותר בסדרה. יש מקום גם לקליפות בננה, אבל צריך לפחות בדיחה מקדימה.

*

גילוי נאות: רק החודש הראשון בהארץ עולה 4.90 ₪. לאחר מכן המחיר קופץ לכמעט פי עשרה.

ארז שחר

unio (בלוז אהבה)

אני לא מאמין באהבה רומנטית
הבדידות לא שואלת
במה אתה מאמין

אני גורס באהבה אפלטונית
האהבה שאינה אפלטונית אינה מתעניינת
במה אני גורס

אני נוחן אהבה טרנסצנדנטית, טרנסאהבה
הטרנס איננו
שוקע באהבתי
בדמיון רב לרוח
בין א' ו' ה'

אני אינני נכון
לאהבת הנשיפות

אור שלו, "חיוכים בחולות" או "מורן ועאדל",
פחם וגירים צבעוניים על עץ, 2015, 2m X 1.10m

זוגיות

הם אכלו את ארוחת הערב ישובים זה מול זו במטבח דירתם.
כבר לא היה להם מה לומר, אז בשתיקה הם אכלו.
הוא חשב על המהפכה הצרפתית. היא חשבה על נכדם. הוא חשב על
המשבר הפוליטי. היא חשבה על אלמנות.
הם הכינו את הבית ללילה. הוא הגיף תריסים, היא סגרה חלונות. הוא
החזיר רהיטים למקומם, היא כיבתה את המחשב.
בחדר השינה היא הביטה בשערו המדולל. נזכרה בגוף שהיה לו פעם.
הוא הבחין בזרועותיה המידלדלות. לא נזכר בדבר.
הוא חיטט באף, היא גירדה את כפות רגליה.
הוא הכניס דיסק למערכת. היא היתה בוחרת מנגינה אחרת.
במיטה כל אחד היטיב את הכר ואת השמיכה למצב נוח לשינה.
עכשיו ידיהם חיפשו זו את זו, התחבקו, רק ידיהם, די בידיהם. חום זרם
מיד ליד. ידו ידעה את ידה. שלה אהבה את שלו.
כל אחד הסתובב לצד האחר ושקע בשינה, פרטית כמו מוות.

איך אלה נודדת

בכל פעם שאתה נכנס לחדר אני מתעוררת, אמרתי לך פעם? את יודעת שאינך יודעת אם אולי אני כאן גם כשאת ישנה. ודאי שאני יודעת, אני יכולה להרגיש אותך בכל רגע של נוכחות. נוכחות של מי? שלך. למה את מתכוונת? אם אתה יושב כאן ומביט בי אבל אינך באמת פה באותו זמן, אינך נוכח עמי. כשאתה נוכח, נוכחותך מעוררת אותי, כמו עכשיו, ומה היה בך כשפקחתי את העיניים ואמרתי מה שאמרתי? לא הספקתי להרהר. אולי הגעתי מתוך צורך. הגעתי כך, מנין לך? אולי לכן לא הספקתי להקדים אותי, קמתי לכבודך. כל כך הרבה זמן לא קמתי, אלה. אולי חיכיתי שתהיה כאן. אני כאן עכשיו, ואת עומדת, שתי רגליים, בלי כל תמיכה, יכולת כל הזמן הזה? אני מאמינה שיכולתי, אלא שלא היתה לי סיבה לעמוד, תוכל לעזור לי לעבור לסלון? ודאי, אני כל כך מתרגש, מרגיש שבעצמי אני מאבד תחושה ברגליים. תרצה לנוח? השתגעת, אני רוצה לעמוד כאן לצדך עד שתתעייפי.

אנחנו מתקדמים צעד צעד, בדרך שתי מדרגות, אחת עולה ואחת יורדת, עד הסלון, ואני מתיישבת במקומי, על הספה בין החלון הגדול לשולחן השיש. תרצה משהו לשתות? אני קמה וניגשת, בעצמי, אל המטבח, מעבר למזנון הישן אני קוראת לפניו את האפשרויות. הוא מבקש מים קרים וכוסית ויסקי. לשנינו. אני חוזרת עם המגש, הוא קל כמו היה ריק. אנחנו משיקים כוסות. נין ראשון, היית מאמין? ואיך שנינו יושבים כאן יחד, זה עוד לא קרה מעולם, היית מאמין? כמה שנים מאז הלכת? לאיזו הליכה את מתכוונת? נאמר שלשתיהן. ובכן, מאיתנו הלכתי בשנת שמונים ואחת, ומהעולם לפני שמונה עשרה שנים, ואת? הלכתי עד לפני שנתיים וחצי, ומאז כמו שראית בכל ביקוריך האחרונים, אם באמת היו, ואם כן, אז למעשה אתה יודעת את כל השתלשלות האירועים. ואת חושבת שתלכי עוד? לא הרבה, אתה רואה, הגיעה איזו נקודה. ספרי לי, אני לא מכיר, אני לא תיכננתי לא להתעורר מהתאוששות הלב ההיא. אבל תמיד ידעתי שזה יהיה הלב

שיכניע אותך. ידעת? כמה אפשר לסחוב עם לב שבור? את חושבת? תראי אותך, זה לא עצר אותך, את מנסה לומר ש-- אני מנסה לומר שתסתכל סביבך, הבית ממלא את הלב שלי, או נכון יותר אם אומר, הלב שלי מילא את הבית, ושמך עדיין מתנוסס על דלת הכניסה ועל כל אחד מהציורים; אף פעם לא ידעתי אם נזכה לשיחה הזאת, אז דיברתי ועכשיו אתה מגיע בדיוק כשהמשפחה כבר החלה לדובב אותי, את הכול הכנתי למצב הזה, שאוכל רק להצביע או להניד בראשי לכיוון המשמעות, רק לא ניסחתי את זו שאתה תצטרך, אולי בגלל זה פתאום אני ככה מתנסחת, יותר מזה, עומדת מולך ומארחת אותך, עוררת אותי. את עוררת אותי קודם. נוכל לחזור לחדר השינה אם נרצה, כאילו לא קרה דבר בשלושים השנים שעברו.

ופתאום אינני יודעת אם עברו כל השנים או לא, אני מרגישה את כל הנקודות, הירך שלי, עצם עגולה בפנים ותנועה פשוטה, הגב התחתון מקומר לקראתך והעורף יכול להתארך ולהתקצר, כמו שהיינו, ואני מתחילה לאבד תחושה ברגליים, תמיד זה היה מגיע בסוף, אני מאבדת תחושה בכפות הרגליים ושנינו צוחקים, אתה צוחק שם בגללי או שזה של שנינו? ברור שבגללי, גבר לא צוחק ברגע הזה, תראה אותי, גם אחרי תשעים שנים מובכת, והצחוק משחרר את כל מה שנותר, אולי כך אגמור באמת, לא יכולתי לבקש משאלה טובה יותר, שנגמור כך יחד. בעיתון יכתבו, בני הזוג יפת, נמצאו במיטתה, מחייכים.

ג'יין המתוקה

בבוקר קם מוקדם ויצא. היא חשבה שאולי תנמנם עוד קצת ואז תעשה לעצמה יום כיף בתל אביב; תלך למוזאון, תטייל קצת על החוף, ואז תשב באחד מבתי הקפה ותביט בים בלי לחשוב על כלום. בצהריים, כשהאור הסתנן מבעד לתריסול, חשבה כמה נעים יהיה לקום ולהתקלח וללכת לים עם ספר, לתפוס מקום בצל ולקרוא ואולי לעשות יוגה. כאן בחדר האוויר עמד והשרירים שלה נמסו. אחר הצהריים נרגע הבוקה, וגופה שב והתגבש על המיטה – מודע לעצמו. בהדרגה התחוור לה גם החדר הזר: כוננית נוטה על צדה, שולחן קטן ומנורת קריאה. התריסול המאובק על הקיר הדרומי צבע הכול פסים, גם את העש שישב בפינת הקיר לידו, ולא זו כבר שעות רבות. מן התריסול השכן בקע השיר *Take a walk on the wild side*, מסתיים, מתחיל מחדש וחוזר חלילה, ובינתיים החדר מחשיך. כשפקחה עיניים שוב, העש לא היה שם. אולי נמשך החוצה ועף אל אורו של פנס הרחוב שכבר דלק בחוץ (ליתר ביטחון לא הדליקה אור). בדרך למטבח העירה את הצג של הנייד. כלום. שום דבר ממנו. המקרר הישן קירקר ופער פה חשוך וריק. היא התיישה מול דלתו הפתוחה. להצטנן קצת.

כשהגיעה אתמול לפנות ערב לדירה הזרה נראה ירון שמח לראות אותה. הוא שאל מה שלומה, למרות שלא האמין בשאלות סתמיות כאלה; ובאמת, מה כבר יכלה לספר? כמה טיפים קיבלה? כמה לקוחות הזמינו סלט ניסואז? היה קטע מצחיק עם השולחן של הפרחוניות, אבל לא כזה מעניין. שום דבר מעניין לא קרה מאז שעזבה את הלימודים לפני שלושה חודשים. אז היא אמרה שבסדר, והוא שיתף אותה בתובנות מהיום השני של הסדנה. אחר כך הלך לחדר השני לקרוא טקסטים שהמנחה שלח לקראת היום השלישי. עד שיגמור לקרוא סיירה קצת בדירה. על השולחן פתק מהחבר שלו אופיר, ובו הוראות לתפעול הדוד והמפתח. היא התקלחה. כשיצאה מן המקלחת הציצה אל החדר וראתה אותו יושב שקוע בצג. הלכה אל הסלון, וישבה לקרוא ספר. בחדר היה

שקט, ודרך התריסול בקעו רעשי יומן שישי. גיטרה עמדה שעונה על הקיר. לרגע חשבה לנגן, אבל ויתרה. הוא אוהב שקט כשהוא עובד. לפעמים אהב לשמוע מוזיקה תוך כדי כתיבה וקריאה, אבל לא כזאת, מוזיקה חלקה יותר, ענה כששאלה מה זאת אומרת לא כזאת. אצבעותיה ניגנו על שולחן קטן לחן חדש שהתהווה מרעשי הרחוב; מן הטלוויזיות, המכוניות, החתולים, הפסיעות, והלאה משם, ברקע, נהמת העיר. היא חשבה אולי לכתוב את התווים, שלא תשכח, עיניה תרו אחר עט ודף, לא מצאה, וממילא חשבה שאין טעם. היא צריכה להפסיק להתפור, להפסיק לברוח, ולשאול את עצמה מה היא באמת רוצה לעשות. היא דיברה על זה הרבה עם שירה עוד לפני שעזבה את האקדמיה; על התחושה שהיא לא מסוגלת לנגן באמת, שהיא לא במקום הנכון. לא שירון לא מפרגן, להפך, הוא חושב שבחורה אינטליגנטית כמוה יכולה לעשות כל כך הרבה דברים, אז למה להתעקש דווקא על משהו שחוסם אותה? זה צריך לזרום לה, אחרת זה כנראה לא נכון. בגלל זה המוזיקה שלה לא חלקה, הכוונה, מתאמצת מדי, הסבירה לשירה – המטפלת שלה, ובעבר של ירון. (ירון המליץ על שירה בהתלהבות, ומיד אחר כך החליף אותה בזאב.)

עיניה סקרו את החדר. על הקיר ממול היה תלוי פוסטר ישן של ספרות זולה מתוח בין שני לייסטים וקרוע באחת הפינות. פני הכרמו של אומה תורמן הביטו בה בשוויון נפש מלכותי. כתף אחת שלה נבלעה בכוח נורת החשמל העירומה. בחוץ עמד פנס רחוב שהתריסול חילק את שלולית האור שלו לפסים. ירון השאיר את אחת מכנפי התריסול מעט פתוחה, ולאחר כמה דקות נכנס דרך הפתח עש גדול, ונחבט בקירות ובמנורה. היא פלטה מין קול חנוק כזה, רצה לחדר השני, ונצמדה אל גבו של ירון. אני לא יכול לעבוד ככה, אמר והוריד את הזרוע הימנית שלה שנכרכה על צווארו. את רוצה לחנוק אותי? אבל ירון, אמרה, הוא ענק, ושעיר. הוא הביט בה וצחק. איזה תינוקת את. אגב, את יודעת שהם עיוורים, כאילו לגמרי עיוורים, הוסיף. (היה לו דיבור עם הדגשות שהסתיימו בנסיקה קלה – סימני שאלה לשומע לאמור: האם אתה יורד לסוף דעתי.) הוא הביט משועשע בבעתה שעל פניה. תגידי, מה יהיה, דיברת על זה כבר עם שירה? אם לא תדברי איתה על זה, איך תתקדמי, זה בכלל לא פלא שאת לא מסוגלת לנגן,

אמר, והרים את כתפיית הגופייה שהחליקה מכתפה. תסתכלי עלייך, הוא טפח על כתפה ומיד חזר למחשב, והוסיף בינו לבינו, לא שאני בטוח ששירה יכולה להתמודד עם פוביות כאלו.

הטפיחה הטרידה אותה. היא לא היתה חזקה, אבל הוסיפה להדהד בתוך השקט, והיה גם התזמור עם האינטונציה שלו: תסתכלי-טפיחה-עלייך. כמו סינקופה מטרידה. מתנוחת גבו ידעה שנאטם. שאין טעם לשאול אותו למה הוא כל כך מרוחק, או למה הוא מתכוון, היא דווקא חושבת ששירה מקצועית, אבל בכל זאת שאלה, והוא שוב הביט בה במבט הזה, כמו שהוא מביט בה כשהיא מדברת על הנגינה שלה, ואמר שאין מה לחפור כל כך, מה יש כאן להבין, אותו דבר בדיוק קרה עם המטפל הקודם שלו, והוא פשוט לא האמין שזה קרה לו שוב. הם היו מה זה סדרתיים ואיך נמאס כבר מהקאונטר טרנספרנס הזה שבגללו הוא צריך לעזוב ולהתחיל בכל פעם מחדש והכול בגלל חוסר המקצועיות שלהם. אבל היא כבר הפסיקה להקשיב, כי מקום הטפיחה צרב ופעם כמו חבורה, והד תסתכלי-טפיחה-עלייך צמח בחדר, התפתח והסתעף וחזר בווריאציות משונות, ועלבונה הלך והתעצם, ועמו תוכנה ישנה וידועה, אך עם זאת חדשה בבהירותה, שדברים מסוימים, כמו שירה, הם בסדר לרמה שלה, אבל פשוטים ודלים להחריד בשבילו, וכמו תמיד, כשמחשבות כאלו תקפו אותה, היא נהיתה קטנה ומתוקה כזאת ואמרה: ירוני... הספר שלי שם... והוא קם בגרירת כיסא מודגשת, נאנח בקול והלך לסלון. נו, איפה הוא, אני לא רואה, אמר, זורק מסביבו מבט בלתי מחייב. מתחבא, אמרה, בטח שם מאחורי... (לבושתה שוב הטון הזה המתילד), רגע, אפילו לא חיפשת... אבל הוא משך בכתפיו, וחזר לחדר השני, והתיישב, והיא סגרה את הדלת והתיישבה קרוב לידו, מדמינת את העש בחדר השני נחבט בקירות בעיוורון. אין כאן רשתות, אמרה, והתחילה לדפדף בספר. הוא נראה מעוצבן. תקשיבי. אני חייב לקרוא את זה. אמרתי לך שלא כדאי לך לבוא עד תל אביב. הזהרתי אותך מראש אז אל תעשי לי פולנייה. את יודעת שאין לי זמן לבזבז. הוא ראה את ההבעה הנעלבת שלה וריכך קצת: כדאי שאני לא אבזבז את הזמן שלי על ציד עשים, אם אנחנו רוצים עוד לצאת היום.

לא יצאו. בחצות כיבה את המחשב, נכנסו למיטה. היא לבשה את הכותונת הזאת. הוא אחז בה, והם שכבו. מהר. מהר מדי. ואחר כך נרדם.

הירח פיזור חוטי כסף דקים בחצר המוזנחת ומעל לפחים ולחתולים ולסדקים בקירות, וזרק כמה קורים אגביים גם על פניו. הוא נראה כל כך פגיע בשנתו, ולרגע היתה מוכנה להתמסר למקסם הירחי, המתוק. היא נשענה על מרפקה וידה כבר נשלחה ללטף את שעריו, אבל אז נזכרה בטפיחה ההיא, והעלבון סמר בגופה שעדיין לא הצטנן. הסתכלה דרך התריסול. היה אור במרפסת ממול והיא ראתה את השכן רוקד עם בקבוק בירה ועל אפו משקפיים מצחיקים שחורים שקופצים מהם קפיצים במקום עיניים, מנגן על גיטרה דמיונית לצלילי *Sweet Jane*; הקול של הזמרת בגבהים, אבל הבסים כבר פרושים מתחת כמו מלכודת רגל. התריסול שלו היה חצי פתוח. הוא נראה קצת מסטול אבל שמח. הוא לא נראה מוטרד מזה שעשים יכולים להיכנס. היא חייכה בחושך. היא אהבה את הביצוע הזה. אהבה לדמיין שהשיר נכתב עליה... זה תמיד עשה לה הרגשה חגיגית כזו – כאילו משהו נפלא עומד לקרות. פרפרים בבטן. היא עצמה את העיניים, ואת היד המושטת אליו אספה חזרה, ונגעה בעצמה. ככה, כמו שצריך לגעת בג'יין המתוקה. והיא היתה ג'יין המתוקה עד לקצות הידיים והרגליים...

בבוקר קם מוקדם ויצא ועכשיו כמעט ערב. היא עמדה במטבח החשוך ובהתה במקרר הריק למעט קרטון חלב ישן וקרח. היא מצצה קובייה, חזרה לחדר והציצה מבין חרכי התריסול לתריסול השכן. משם בקע עדיין השיר. לו ריד שר, והשכן שר איתו טו טודו טודו טודו דו טו טודו, טודו, טודו-דו-טו... הוא ישב על כיסא מול מחשב. לא היו לו משקפיים. הוא לא רקד, אבל אצבעותיו רקדו קצת על השולחן לפי הקצב. זה שימח אותה, והיא חייכה לעצמה בחושך, ואחר כך התנערה וירדה לחנות, קנתה בקבוק יין, ותפוזים, כמה קרקרים וגבינה לארוחת ערב, וגם נרות, וחלב חדש.

בדרך חזרה לדירה הסתכלה על הבניינים וראתה חזיתות מחולקות למנות קבועות של תריסולים, כמו שורות לחן במקצב שלושה רבעים של אור מפוספס, פנסי הרחוב השתולים במרווחים קבועים במדרכה קוצבים אותם לתיבות. חלק מהריבועים היו סגורים על מסילותיהם ורפפותיהם פשוקות, מטילות פסי אור על צמרת עץ. חלקם היו פתוחים ונגררו על מסילותיהם. מן הטלוויזיות בקעו קולות קריינים ששוחחו זה עם זה מעבר לרחוב. והיא קצבה את הכול בצעדיה: ברצותה יכלה

להאט ולפרוט אותם לפרטים. ברצותה יכלה לרוץ תחת רשת הקולות עד שפסי האור היו נמשכים ונשזרים זה בזה כחוטמים מתוחים בין עמודי התאורה, והיא יכלה לדמיין כמו שעשתה כילדה, שהיא עומדת, והעולם הוא שגועש מסביבה, שהתריסולים הם אלו שרצים בקצב הולך וגובר. עתה האטה וחיפשה את הבית, עלוות העץ בכניסה לחדר המדרגות היתה מוארת ואפופה ענן של עשים. המראה הריץ לטאות חלחלה בגבה, היה עליה לעבור ממש תחת העץ והאור יאיר עליה בעוברת, יהפוך אותה למלכודת שלהם. אין לה ברירה, על החיים ועל המוות, לחשה, ואז עצמה את עיניה לכדי חרכים, ורצה דרך הענן, מבועתת, משמיעה צעקות חנוקות בכל פעם שהרגישה משהו נחבט בה או מפרפר ליד אוזנה. אחר כך עלתה במדרגות בלי להדליק אור, ונעצרה ליד הדלת, ענן שחור פועם בתוכה. היא פישפשה בכיסים, שהיו מלאים בחפצים, וניסתה בזה אחר זה לנעוץ אותם בחור המנעול. כל הקרקושים הללו הידהדו במדרגות. עלה על דעתה שאם תמצא מפתח סול, הוא עשוי להתאים בקצה החלק התחתון המסולסל שלו. היא חשבה שגם למחשבות שלה יש קצוות קצת מטורללים, אבל הניחה להן להתברר עוד קצת בחושך, עד שהדלת מן העבר השני נפתחה וחדר המדרגות נשטף אור. תכבו, צעקה, תכבו! אבל קולה לא נשמע, ולו ריד ריפרף עתה ממש אל תוך אוזנה: טו טודו, טודו... והשכן עמד בריבוע האור שנפער מולה. מרוב בהלה שמטה את הבקבוק והוא נשבר. יין נשפך על הרצפה וניתז על הקירות. והיא נרתעה ועלתה מדרגה, התיישבה על המדרגה הבאה, ובהתהפכותם הולך וגדל. זה בסדר, אמר השכן. האור כבה ונדלק כמה פעמים, ולו ריד גמר לשיר והתחיל מחדש. ושניהם הביטו בכתם – מתחיל לטפס על הקירות, זוחל לכיוונה ומתחיל לעלות על חרטום נעלה.

תני לי יד, אמר ועזר לה לקום. תודה, אמרה, מצטערת על הכלוך, אני לא מדליקה אור, זה בגלל העשים. אה, העשים, אמר, אבל לא צחק... הוא לבש קרוקס, מכנסי ג'ינס חתוכים וטי שירט. הוא היה כל כך נורמלי, איך אפשר להסביר לו משהו כל כך מתוסבך? אבל הוא לא צחק – הוא חיכה להמשך, והיא ניסתה בכל זאת: אתה יודע שהם כאילו ממש עיוורים? הם מין מוטציה כזאת של פרפר. וואו, מוטציה של פרפר, הוא חזר על המילים לאט, והיא הרגישה שהוא מודד אותן

בכובד ראש מהורהר, כמו מנסה ללבוש את הפחד שלה, כדי להבין. מוטציה של פרפר, חזר ואמר. המילים שרו את עצמן הלוך ושוב. זה בגלל הזיהום אוויר, לו ריד אמר. האור כבה, היין זחל, מכוניות צפרו, חתולים התווכחו בצווחות. אחר כך השתרר שקט. והשכן אמר: למרבה הפלא, יש לי בדירה רשתות בחלונות... וגם יין. והיא חשבה שזה פחות מפחיד כשלו ריד שר: מוטציה של פרפר.

הם ישבו ליד השולחן הקטן בחושך ושתו יין ואכלו גבינות וקרקרים ותפוזים ודיברו על עשים, ועל מוזיקה. היה נעים עד השלב שבו נדלק האור בתריסול של הדירה השכנה והחדר נמלא פסים. היא השתדלה להידחס מאחורי הרפפות ולשם כך היה עליה להישכב על הרצפה כמו רפפה בעצמה. מבעד לחרך ראתה את ירון דרך התריסול – מחפש אותה. מכאן הוא לא נראה קשור לכלום. כמו אדם זר שצועד הלוך ושוב בדירה שכנה, עם טלפון ביד. שלה היבהב על השולחן. מחפשים אותך? שאל השכן. היא הינהנה בלי קול, ושמה אצבע על שפתייה וביד השנייה הצביעה לעבר הדירה ממול ואחר כך לעבר העשים שכיסו את הטלפון. ירון עמד שם, והביט דרך חרכי התריס היישר אליה. חבר שלך? שאל בלחש. היא חשבה לרגע ואחר כך אמרה: לא. ולו ריד שר: לא לא-לא לא-לא...

השכן קילף לה תפוז. הטלפון המשיך לצלצל. הוא הפסיק לקלף והביט בה ואמר, אולי תפתחי את הדלת?

מה נסגר אתך, אמר ירון כשפתחה לבסוף. הוא הדליק את האור בחדר המדרגות. ישנתי, אמרה. אני רואה, אמר והביט בה במבט קר. אבל עכשיו אני ערה, אמרה. הוא חלף על פניה. היא הכינה לעצמה קפה שחור חזק ושתתה בעמידה במטבח. את לא עושה גם לי? שאל. היא לא ענתה. התריסול השכן היה חשוך ודומם. אחר כך אספה את הספר, את מברשת השיניים, את הכותונת. מה את עושה? שאל. היא הוציאה את הטלפון מטעינה, ויצאה מהבית. בזמן שאספה את חפציה הוא אמר את כל המילים המודגשות שלו. היו שם פולנייה, שלוש יכולת, פעמיים מסוגלת, שני תקשיבי, שלוש את לא נורמלית. הן ישבו על כתפו ושוגרו לעברה עיוורות, אבל לא חבטו בה עוד, אלא נשרו סביבה כמו פיח. כשעלתה על האוטובוס האחרון לירושלים, חשבה שמחר אולי תקום בכוקר ותנסה לבדוק איך הדברים נראים באור.

סוּוּטָה שֶׁלֶסֶט (בּוּגֵרֶת שְׁנֵקֶר), "כְּמוֹךְ"

כתיבה. קריאה.

עיון יצירתי

כתיבה: אישה

במעבר החצייה האיברים מתאבנים. מסרבים לזוז. קופאים. רק הפנים נעות. הגב שכמו התכווץ התרכב עם האגן. אפשר להבחין בכפות הרגליים שהפכו נפוחות, מימיות. לאט־לאט הרגליים נעות, כמו רגלי אישה סינית שעוותו בקשירה מכאיבה.

היא זוכרת מרחבים מבעיתים בחוסר האונים הטמון בהם. כשהיתה נערה, קצת מסורבלת, לא אהובה, הלכה קילומטרים. שדות בלי סוף. אכדה בשדות הלא נגמרים של צפון ארגנטינה. רחוקה מהבית. במחנה קיץ. רבה עם אחת הבנות והלכה. יצאה בזעם את מתחם האוהלים בלי להודיע לאיש. הנערה היתה קלה. יפה ממנה. היא היתה צמאה למים. לא ראתה חווה באופק, רק שדות.

היא לא אהבת מקומות פתוחים מדי. מעדיפה ערים. נולדה בעיר גדולה. בילתה את ילדותה במרכז. אהבת ערים אירופיות עם גשרים מקומרים מעל לתעלות מלאות מים. ערים שיש בהן תחושה של היסטוריה, אבל לא רחוקה מדי. תרבותית. כזו שספונה בבתים ובהיכלות שמאזינים בהם לקונצרטים. היא עצמה גרה בעיר מאובקת, נטולת יופי. מחפשת בה נאות מדבר בדמות האוניברסיטה, התאטרון וגם ביתה המסודר בקווים נקיים, פשוטים ובהירים. עד לא מזמן היתה טסה. בדרך כלל לכנסים שאיפשרה קרן ההשתלמות הקטנה שלה שנצברה מהנחיית סטודנטים. הסטודנטים שהרגיזו אותה כל כך בשנת הלימודים הם אלו שבזכותם הצטברה הקרן. כמו הסטודנטית הגסה עם המסטיק ונעלי הפלטיפורמה והמחשוף שנגלה דרכו השקע הרך בין שדיה הגדולים. כשהיתה שומעת את הסטודנטית אומרת, "אבל אני ממש מבינה אותך, גם אצל אימא־שלי־אחותי־גיסתי זה בדיוק אותך דבר", היה ניצת בה זעם, מקשה את הלסתות, מכווץ את כפות ידיה כמעט לאגרוף. בסוף

השנה סירבה להעביר אותה. יש גבול לכל דבר, הודיעה לאחראית, זאת לא יכולה להיות עובדת סוציאלית. בתגובה מיעטה האחראית לשלוח לה סטודנטים, והקרן הידלדלה.

בשנים האחרונות יש מסביבה קבוצה של נשים, חברות, חלקן אחרות בפנסיה, עובדות סוציאליות, ויש פסיכולוגית אחת ומרפאה בעיסוק. הן קוראות לעצמן "הבנות". יש להן קבוצת ווטסאפ שתמונת הפרופיל שלה לקוחה מהמכשפות מאיסטוויק. הן נפגשות בבתי קפה או בתאטרון, לפעמים באיזה בית. בנותיה הביולוגיות, אלו שילדה, מתקשרות רק לעתים רחוקות. תמיד קשה להן. תמיד הן עסוקות. כך הן אומרות. בתה הבוגרת תמיד בפרויקט כלשהו שהיא מתארת לה במילים זרות. מה היא עושה כשהיא יוצאת בבוקר לעבודה? כל הטיוב, מיצוב, מישוב, הידוק, הטמעה, נשאים מרוחקים ממנה, כמו בתה, שהסבירה לה שקשה לה עם מגע, אז בבקשה פחות לנשק ולחבק כשהן נפגשות אחת לחודש. ושלא תיעלב. כן, בוודאי, היא תלך לטיפול כשיהיה לה זמן.

היא רואה איך בתה מגפפת את ילדיה. כולם נדחקים בבוקר למיטתה והיא משמיעה להם שמות חיבה כמו גרגורים רכים. היא מבקשת מבתה הצעירה לשוחח עם הבכורה, כי היא אינה מעזה להגיד מילה, יודעת את מקומה, אבל ברור שיש שם סימביוזה לא בריאה. אין הפרדה. לא בתוך הזוג ולא עם הילדים.

מהבוגרת היא מבקשת לשוחח עם הצעירה בעדינות, קצת על התקדמות בקריירה, ילדים זה יפה, אבל אחר כך הם גדלים וכל ההזדמנויות ייסגרו בפניה עם רזומה כל כך דל.

ככותבת אני נזקקת עתה למבט רחב יותר מעבר לכתפה של האישה שאני מתארת, שמנסה את כוחה במניפולציה. אני משערת שמניפולציות הן חלק מטבעה. מהאופן שבו היא תופסת מקום בעולם. במיוחד שעה שמקומה כאם כול יכולה הלך ונשחק עם השנים, והקשר בין בנותיה התחזק לברית שלעתיים מופנית נגדה.

האם היא משערת מה אומרת הצעירה לבכורה בשיחת טלפון, "כל מה שהוא לא לזרוק את הילד שלך בגיל שבועיים לבית ילדים נראה לה סימביוזה. הכי טבעי לה ככה, גרושה שמנויה לסימפונטה עם כל החברות המתורבתות שלה."

והבכורה לצעירה – "מה הקטע שלה עם קריירה, אני לא מבינה, אפשר לחשוב מה יצא לה מכל הערבים שהיא לא היתה בבית, אפשר לחשוב שהפכה לראש השירות הסוציאלי" – האם היא משערת?
ואז לבכורה כואב. כואב מאוד. כואב כאב חד. פיזי ממש, בבטן התחתונה. היא חושבת על אימא שלה הולכת הליכה פרקינסונית מבישה. על המאמצים שהיא משקיעה. כמו נמלה קטנה שעליה לחמוק מכף רגלו הכבדה של הגוף, מכף רגלה של הבדידות, של ההתבזות. לחמוק מאבק, מהכיעור שמכסה את עירה.
היא נזכרת באמה. בנעליים האורתופדיות שקנתה ביוקר והתלהבה מיופיין. מסוות את חורבנן של כפות הרגליים. בשיער הצבוע בגוונים בהירים ועדינים שהיא מקפידה עליו במספרה. בידיה הקטנות, כשל ילדה.

בוקר אחד בילדותה לימדה אותה האם לצפות שמיכה בציפה. אולי היה זה בוקר שבת. אולי היתה שמש נעימה. אולי הציפה הלבנה בדיוק סיימה להתייבש בשמש והן הכניסו אותה הביתה חמימה. אולי היה באוויר ריח של דשא קצור. אמה אמרה שהציפה צריכה להיות הפוכה, והסבירה את מלאכת הצמדת פינות השמיכה לפינות הציפה, ויחד הן הניפו את השמיכה המצופה בתנועות ניעור. היא זוכרת את המגע בבד הלבן, רך כל כך.

קריאה: כתיבה

בתחילה נדמה היה לי שאני עוסקת בניסיון לפצח את התרכובת הייחודית של האישה שתיארתי בעולם, המגע שלה בחפצים, כתב ידה, התנועה שלה בין קרבה ומרחק. הרי אינסוף פרטים הם בגדר סימנים המעידים על הווייתו של אדם בעולם. מהם אותם פרטים המציירים תמונה? המציירים אדם? האם הפרטים שבחרתי כדי לתאר את האישה הם הפרטים שאני רואה בעולם? האם גם היא היתה בוחרת בהם?
זה המבט שלי. אני מזהה אותו. כל כך מוכר. זה המבט שתמיד מכוון ליחסים בין אנשים, שנובע מהנחתי הסמויה שקשרים עם אחרים הם חלק מהותי ממה שמגדיר אדם. הם מה שמציל אותו מעצמו.
אני מתווכחת עם עצמי. הרי אדם זכאי להגדרה פרטית, אוטונומית, ללא קשר למגע עם סביבתו. אני חושדת שבבסיס כתיבתי עומד מגע

עם העולם, עם אנשים, ולעולם אינני מתרחקת ממנו כאמת. בכול מצויה תפיסתי שלפיה גאולה אישית מתחוללת דרך קשר קרוב. האם זאת הסיבה לכך שהדמויות שלי אינן נגאלות לעולם, אלא ברגעים קטנים של אמפתיה, של הבנה לנפשן?

הרי מגע עם אנשים הוא תמיד בסכנת חלוף, עשוי בכל רגע לשנות את צורתו. היכולת לזקק מתוכו הבנה אמיתית, נחמה, היא הבלחה של אור, היא הרעדה של חומרים טעוני חשמל. אם כך, יש משהו בוגדני בכתיבה סביב אדם קרוב או בכתיבה בכלל שבסיסה הוא דמות בעולם הממשי. נישלתי את דמותי מאחת מעוצמותיה. נקרא לה היכולת להזדקק פחות, או העוצמה שמקורה בהבנה כי גאולתה תבוא ממנה, מהאופן שבו היא תופסת את חייה. העמדתי אותה עירומה, נזקקת לחסדי הזולת. האם עשיתי בה שימוש פסול? רק כסות למבטי?

כתיבתי היא פעולה נרקיסיסטית, צרה עד מחנק. בודדה כל כך. כמו צעקה אל תוך חלל ריק שבו קולי חוזר רק אלי.

ואולי לא? אולי היא קריאה ראשונית, של ילדה, קריאה מלאת כעס ותחינה אל העולם? אומרת, הנה אני מניחה איזו מהות מזוקקת שלי ושואלת אם היא יכולה להיות חלק מהעולם, אם יש לה מקום. האם יש לי מקום?

בְּקריאה האמירה שלי לעולם היא הפוכה. איני נדרשת לשאלה אם יש לי מקום. אני מכוסה בעולם של זרים. גם אם אצטרך להתדפק על הדלת, היא תיפתח. אני מלקטת את הקוד הסודי, והדלת נענית. נדרש ממני רק להבין את המבט. תמיד יש שם מבט. הוא המרחיב, הוא המטלטל. אותו אני מחפשת.

אני בת שתיים־עשרה, שכובה על הגב. בחוץ שרב. מאוורר זו בחריקה בתוך החדר. תריסי פלסטיק סגורים כמו עיניים הנעצמות מפני שמש חזקה. המיטה מכוסה שמיכת פיקה צבעונית. אצלי שלג. חורף נצחי. אני מחזיקה את הספר מעלי כמו שמים. כמו חופה. אין עולם בלתי צעקות הילדים ורעש הממטרות מתמזגים אל תוך המחשבות של לוסי ושלי. העולם הוא שלי, איני מיטשטשת בתוכו. לפעמים קריאה היא הפיכת העולם מחוץ לפנים.

ולפעמים קריאה היא פתחים שנקרו בדרכי כשלא נכנעתי לסכי העיניים הכבדים. קריאה היא רגעים שצבע מתפרק בהם לאינסוף גווניו, רגעים

שבהם מתגלים החוטים הדקים, השקופים כמעט, העוברים בעולם. קריאה עבורי היא רגעים שיכולתי בוודאות לחוש שאני קיימת. שיכולתי למצוא דלתות. להטיל ספק בממשותו של העולם שמחוץ לי, על קביעותיו המוחלטות. קריאה היא תנועה. היא ריקוד שבסיסו התקרבות אל האחר וחזרה אלי. אלמלא הקריאה לא הייתי יכולה לראות שתשוקה מקורה בגעגוע אל העצמי וסלידה ממנו, בתעתיקים של עצמי קדום, מלא פגמים. שהזהות לעולם היא קליפה, בתוך קליפה. שבין הקליפות מצויה בדידות גדולה. לא הייתי רואה את הקושי להפריד בין קליפה לקליפה. למדתי מהקריאה על תנועתו של הבית, על תענועיו של הזיכרון.

אודליה גולדמן

שמע

וְהָיָה
אִם אַתָּה שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלִי הַיּוֹם
מִזֶּה שָׁמַיִם עֲצוּרִים,
אַתָּה יוֹדֵעַ שְׂאֲבָדְתִּי
מִכַּחַם שֶׁל דְּבָרִים בְּעֵתָם.
וּבְכָל זֹאת, אִם תִּשְׁאַל,
אֵינִי רוֹצֵה אֱלֹהִים אֲחֵרִים
לְהֵאָבֵד מֵהֶם.

רַק מִמֶּה, שְׂבָרָאת אֶת הַנִּפְיֵלָה
כָּל כֶּף קָלָה
וְכָל כֶּף מְעֵט
שָׁמַיִם
עַל הָאָרֶץ.

משתתפים

מאיה אבגר · שמעון אדף · תומר און
מלי אלבז אלמנדין · סלין אסייג
גילי בלכר · עומר בר עוז · פנינה ברקאי
חן בת ציון · אודליה גולדמן · ענבל גיל
אורית גרוס · אביגיל גרץ · יובל דותן
נעמה דעי · עמית הכט · אייל וייזר
יצהר ורדי · גדי טל · אפרת מור מילמן
שחר מזרחי · אילנה סיון · טלי עוקבי
דינה עזריאל · אורלי עסיס
עמיר עקיבא סגל · נועה שהרבני-סדן
רוני צורף · שי קומרוב · יונתן קלדרון
אורן קרבל · ירון קרבל · אדוה קרני
אליהו רוזנפלד · נועה רוטמן
איריס רילוב · אמיר שגיב · ארז שחר
רונה שחר · עומר שיבולת · גאולה שינה
סיון שיקנאגי · אור שלו · סוטה שלסט
יסמין שפירא · עדי תשרי